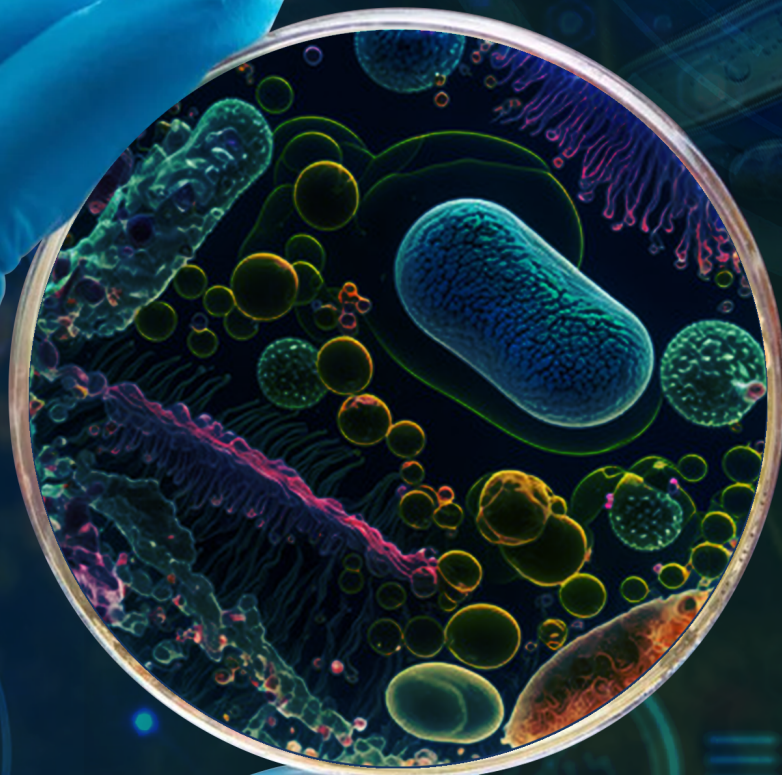

Microbiology for Kids

โลกจิ๋วมหัศจรรย์ที่เด็กๆ ก็เรียนรู้ได้

- เรียนฟิสิกส์อย่างไรเมื่อบกพร่องทางการมองเห็น บทเรียนจากโรงเรียนเรียนรวมในประเทศไทยญี่ปุ่น
- การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม RECREPA Model
- EUROPA CLIPPER การกิจสำรวจดวงจันทร์ยุโรป้า ก้าวสำคัญของมนุษยชาติในการค้นหาสิ่งมีชีวิตนอกโลก
- การใช้ iNaturalist เป็นเครื่องมือวิทยาศาสตร์พลเมือง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ธรรมชาติและชีววิทยา

Chatbot นวัตกรรมจาก สสวท. และ เนคเทค สวทช.

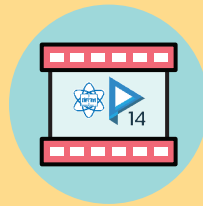
ใช้งานง่ายบนแอปพลิเคชัน LINE

ระบบแบบทดสอบ
ทำได้ทุกที่ รู้ผลทันที

ระบบจัดการ
ห้องเรียน

คลิป Project 14
เลือกเรียนรู้ได้ตรงจุด

แหล่งรวมสื่อ
ของ สสวท.

MathMeow

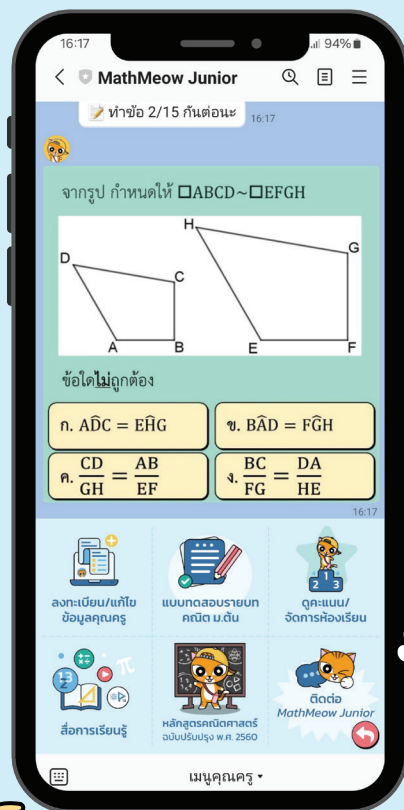
เพิ่มเพื่อน

LINE ID: @mathmeow

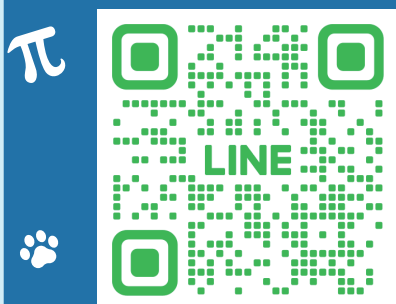
<https://lin.ee/uyap2R8>

MathMeow Junior

เพิ่มเพื่อน

LINE ID: @mathmeowjr

<https://lin.ee/lj6N9w9>

CellFieBoom

เพิ่มเพื่อน

LINE ID: @cellfieboom

<https://lin.ee/BA3eRlk>

ปัจจุบัน “เทคโนโลยี” ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือ แต่ได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของทุกวงการ โดยเฉพาะ “การศึกษา” ซึ่งเป็นรากฐานในการสร้างพลเมืองแห่งอนาคต เทคโนโลยีช่วยเปิดโลกของความรู้ให้กว้างไกลกว่ากำแพงห้องเรียน เปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง การศึกษาในวันนี้จึงไม่ใช่แค่เรื่องของหนังสือ กระดาษ กระดานดำ แต่คือการเรียนรู้ที่ไร้พรมแดน ซึ่งผู้เรียนสามารถเติบโตได้ตามจังหวะของตนเองด้วยเครื่องมือและทรัพยากรที่ออกแบบมาเพื่ออนาคต

ผู้อ่านจะได้พบกับเรื่องราวและแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับการจัดการเรียนรู้ ทั้ง AI ที่ช่วยวางแผนการสอน เครื่องมือสร้างแบบทดสอบอัตโนมัติ ห้องเรียนเสมือนจริง ไปจนถึงแพลตฟอร์มที่เชื่อมโยงผู้เรียนทั่วโลกเข้าด้วยกัน เราจะสำรวจทั้งโอกาส ความท้าทาย และแนวทางที่ช่วยให้เทคโนโลยีกลายเป็นพลังเสริม ไม่ใช่อุปสรรค อาทิ เรียนฟิสิกส์อย่างไรเมื่อพกพร่องทางการมองเห็นบทเรียนจากโรงเรียนรวมในประเทศไทย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการประยุกต์ใช้มีอินเทอร์เน็ตในการนำเข้าสู่เนื้อหาการเรียนวิชาฟิสิกส์ โลกจิ๋วมหัศจรรย์ที่เด็กๆ ก็เรียนรู้ได้ สถานการณ์ปัญหาไม่บรรทัดหักกับการจุดประกายความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาวกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) กับการส่งเสริมความสามารถในการคิดให้กับผู้เรียนระดับประถมศึกษา รวมทั้งเนื้อหาที่น่าสนใจและมีคุณค่าอีกหลายบทความที่เป็นประโยชน์กับครู นักการศึกษา และบุคคลทั่วไป

นิตยสาร สสวท. ยังคงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ ครู อาจารย์ ส่งบทความที่เกี่ยวข้องมาแนะนำเสนอ เช่นเดิม โดยผู้สนใจสามารถส่งบทความมาได้ที่ e-mail: rmane@ipst.ac.th หรือ rmane2511@gmail.com และสามารถติดตาม นิตยสาร สสวท. ฉบับออนไลน์ได้ที่ emagazine.ipst.ac.th และ Facebook <http://facebook.com/ipstmag> หวังว่าทุกท่านยังคงติดตามนิตยสารต่อไป และหากมีข้อเสนอแนะใดๆ ก็สื่อสารมาได้ตลอดเวลา

ขจรรัตน์ ปิยกุล
หัวหน้ากองบรรณาธิการ

วัตถุประสงค์

1. เผยแพร่และส่งเสริมความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีให้แก่ครูและผู้อ่านทั่วไป
2. เผยแพร่กิจกรรมและผลงานของ สสวท.
3. เสนอความก้าวหน้าของวิทยาการในด้านการศึกษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีที่จะสนับสนุนการศึกษาของชาติให้ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน
4. แลกเปลี่ยนและรับฟังความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี จากครูและผู้อ่านทั่วไป

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

924 ถนนสุขุมวิท แขวงพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110 โทรศัพท์: 0-2392-4021 ต่อ 2251

(ข้อเขียนทั้งหมดเป็นความเห็นอิสระของผู้เขียน มิใช่ของ สสวท. หากข้อเขียนใดผู้อ่านเห็นว่าได้มีการลอกเลียนแบบหรือแอบอ้างโดยปราศจากการอ้างอิง กรุณาแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง)

คณะที่ปรึกษา

ประธานกรรมการ สสวท.
ผู้อำนวยการ สสวท.
รองผู้อำนวยการ สสวท.

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ขจรรัตน์ ปิยกุล
กองบรรณาธิการ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ
ผู้อำนวยการสาขา/ฝ่าย
ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ/ผู้เชี่ยวชาญ
ดร.ขจิต เมตตาเมธา
จินดาพร หมวกหมื่นไวย
ดร.ดวงมกล เบ้าวัน
ทิพย์วรรณ สุดปฐม
ดร.บัญชา ธนบุญสมบัติ
ดร.ประวีณา ตีระ
ดร.ภัทรวดี หาดแก้ว
ดร.รณชัย ปานะโปย
ดร.สนธิ พลชัยยา
ดร.อรสา ชูสกุล

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

จิรวัฒน์ นิยมะ
จิราภรณ์ เจริญยิ่ง
เทอด พิธิยานุวัฒน์
รัชนิกร มณีโชติรัตน์
สินินาฏ จันทะภา
สิริมดี นาคสังข์
สุประดิษฐ์ รุ่งศรี

สารบัญ

5 | เรียนฟิสิกส์อย่างไรเมื่อบกพร่องทางการมองเห็น บทเรียนจากโรงเรียนเรียนรวมในประเทศญี่ปุ่น

ชนัด อินทะกนก | กรกนก เลิศเดชาภัทร
เอียรตัญญ์ เสริมบุญไพศาล | ภิชา ใบโพธิ์

10 | การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม RECREPA Model

สุวารี จ้างงค์ศาสตร์

18 | กระดูกฝ่าเท้าชั้นที่ 5 สำคัญอย่างไร

วิลาส รัตนานุกูล

22 | การประยุกต์ใช้มีมอินเทอร์เน็ต ในการนำเข้าสู่เนื้อหาการเรียนวิชาฟิสิกส์

ณัฐพล โชติศรีสุภรัตน์ | หนึ่งพงศ์ ศรีทองกุล

26 | EUROPA CLIPPER ภารกิจสำรวจดวงจันทร์ยุโรป ก้าวสำคัญของมนุษยชาติในการค้นหา สิ่งมีชีวิตนอกโลก

ณัฐพงษ์ ศรีเมือง

31 | Microbiology for Kids โลกจิ๋วมหัศจรรย์ที่เด็กๆ ก็เรียนรู้ได้

เทอดศักดิ์ ณ สงขลา

36 | กลยุทธ์การสร้างคำถามปลายเปิด เพื่อพัฒนาการสอนคณิตศาสตร์

ดร.ระพีพัฒน์ แก้วอ่ำ

40 | สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหัก กับการจุดประกายความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาว

ดร.เหมื่อนฝัน เขียววิวัฒน์

46 | การใช้ iNaturalist เป็นเครื่องมือ วิทยาศาสตร์พลเมือง เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ธรรมชาติและชีววิทยา

อนุรักษ์ นิลหุต | ภควัต ส่องเมือง

51 | กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) กับการส่งเสริมความสามารถในการคิด ให้กับผู้เรียนระดับประถมศึกษา

ดร.ศานิกานต์ เสนิงวงศ์

55 | เว็บบ์ช่วยสอน

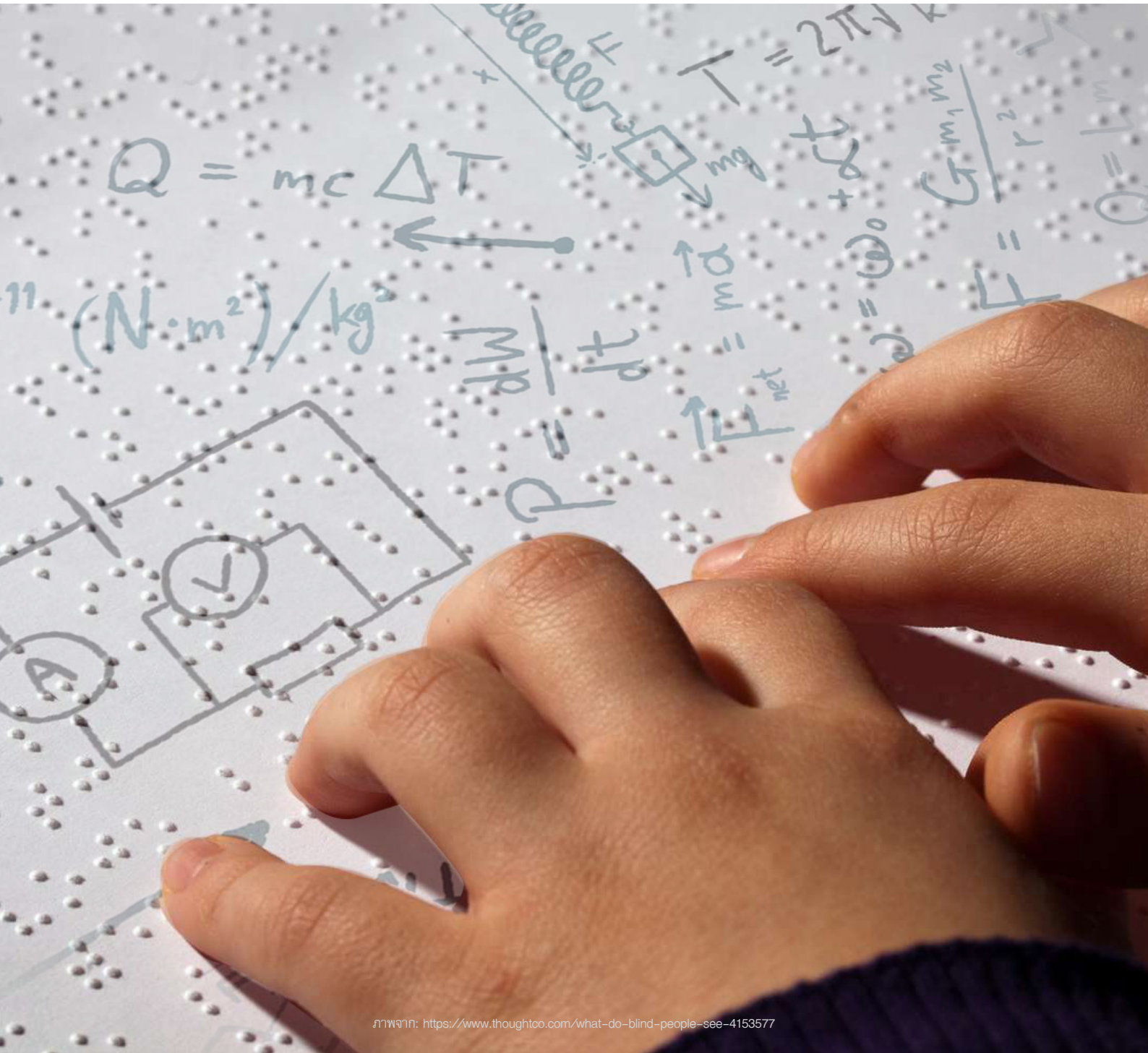
ดร.เปี้ยทิพย์ พัวพันธ์

56 | ช่าว

59 | QUIZ

ต่ายแสนชน

ภาพจาก: <https://www.thoughtco.com/what-do-blind-people-see-4153577>

เรียนฟิสิกส์อย่างไรเมื่อบกพร่องทางการมองเห็น บทเรียนจากโรงเรียนเรียนรวมในประเทศไทย

“นักเรียนที่บกพร่องทางการมองเห็น จะเรียนฟิสิกส์ได้อย่างไร”
“พวกเขาจะทดลองหรือลงมือทำปฏิบัติการฟิสิกส์ได้หรือไม่”

คำถามเหล่านี้อาจเกิดขึ้นในใจของครูวิทยาศาสตร์หลายคน เมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายในการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนที่บกพร่องทางการมองเห็น โดยเฉพาะในวิชาฟิสิกส์ที่ต้องอาศัยการสังเกต ทดลอง และวิเคราะห์ข้อมูลจากการมองเห็นเป็นหลัก

คณะผู้เขียนได้มีโอกาสสังเกตห้องเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ณ Special Needs Education School for the Visually Impaired มหาวิทยาลัยสึกูบะ ประเทศญี่ปุ่น การจัดการเรียนการสอนที่คณะผู้เขียนได้เยี่ยมชมนั้น ออกแบบให้เป็นไปตามหลักการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนมีส่วนร่วมในการใช้วิธีการและเทคโนโลยีต่างๆ เช่น การติดอักษรเบรลล์บนอุปกรณ์ทดลอง การใช้เสียงสังเคราะห์เพื่อออกเสียง การใช้ตัวเลขแทนการใช้เครื่องมือวัดแบบปกติ และการบูรณาการอุปกรณ์ดิจิทัลเข้ากับการเรียนการสอน (Miyachi, 2020) นอกจากกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แล้ว ยังมีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เช่น การลดแสงสะท้อนที่อาจรบกวนการรับรู้ของนักเรียนที่มองเห็นเลือนราง หรือการจัดโต๊ะเรียนให้เอื้อต่อการเคลื่อนไหว และการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้

การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning): แนวทางสู่การศึกษาวิทยาศาสตร์ที่เข้าถึงได้สำหรับทุกคน

ประเทศที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบเรียนรวมได้มีการพัฒนากลยุทธ์การสอนวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการมองเห็นโดยอาศัยแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning: UDL) ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสื่อและกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับทุกคน โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมในภายหลัง (Miyachi & Paul, 2020; Wilson, 2017) แนวคิดนี้ไม่เพียงช่วยให้นักเรียนที่มีข้อจำกัดทางกายภาพสามารถเข้าถึงความรู้ได้เท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและเปิดกว้างสำหรับนักเรียนทุกกลุ่มอีกด้วย ทั้งยังมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของนักเรียนด้วยการกำจัดอุปสรรคในการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (Fornau & Erickson, 2020; Hanuscin & Van Garderen, 2020)

CAST (2024) และ Hanuscin & Van Garderen (2020) ได้นำเสนอมุมมองการพิจารณาในการออกแบบบทเรียนตามแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ซึ่งครอบคลุม 3 หลักการ ได้แก่ วิธีการที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียน (Engagement) วิธีการที่หลากหลายเพื่อการนำเสนอหรือแสดงตัวแทนความคิด (Representation) และวิธีการที่หลากหลายเพื่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและความคิด (Action and Expression) ผู้เขียนจึงนำหลักการ 3 ข้อข้างต้นมาปรับใช้ แนวคิด UDL มาเป็นกรอบในการถอดบทเรียนจากห้องเรียนวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ซึ่งช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนทุกคนในห้องเรียน ส่งเสริมความเท่าเทียมและการเข้าถึงการศึกษาอย่างแท้จริง การออกแบบ

การเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ที่รองรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นจึงไม่ใช่เพียงการปรับปรุงอุปกรณ์การสอน แต่เป็นการสร้างแนวทางการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของนักเรียนเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างเสมอภาค (Equity)

เปิดมุมมองการจัดการเรียนรู้ผ่าน Special Needs Education School for the Visually Impaired

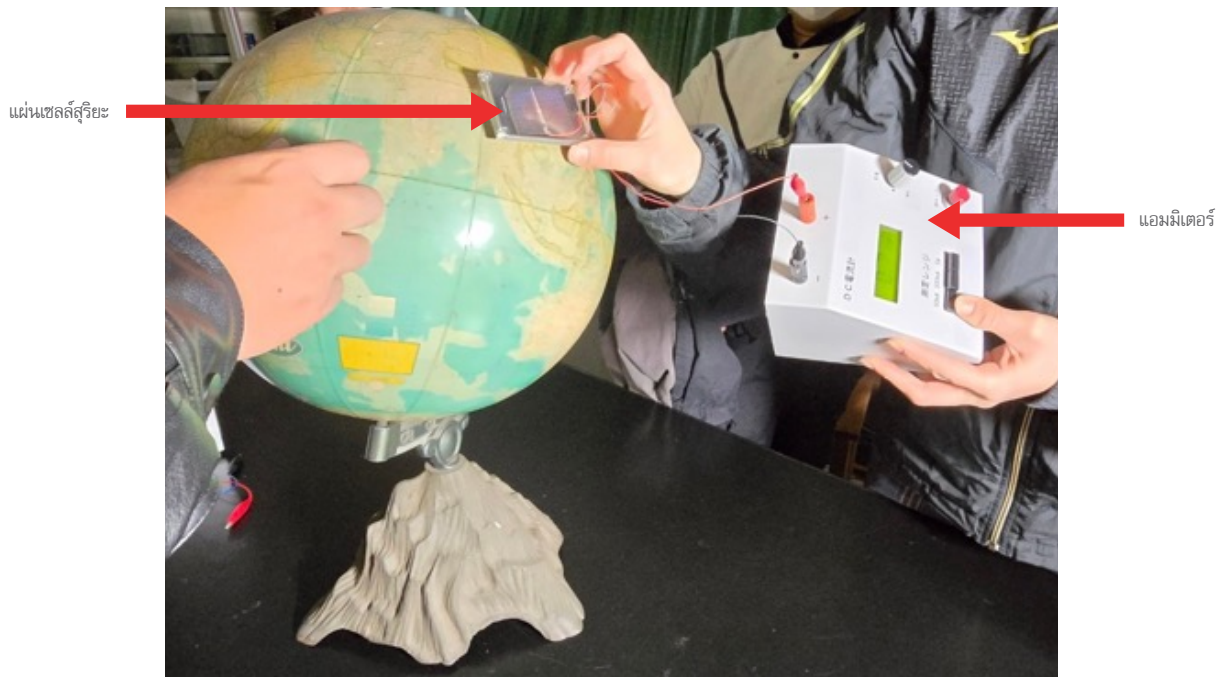
Special Needs Education School for the Visually Impaired มหาวิทยาลัยสึกูบะ (Tsukuba University, 2025) ตั้งอยู่ในกรุงโตเกียว เป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้นจัดการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา โรงเรียนได้ออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมและยืดหยุ่นโดยคำนึงถึงข้อจำกัดของนักเรียนแต่ละคน การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การฟังบรรยายหรืออ่านตำรา แต่เน้นไปที่การเรียนรู้ผ่านการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังปรากฏในการออกแบบวัสดุของสื่อที่ใช้ภายในหลักสูตร ได้แก่ 1) สื่อการสอนแบบสัมผัส มีการใช้แบบจำลอง 3 มิติ ประกอบอักษรเบรลล์ และอุปกรณ์ที่สามารถจับต้องได้ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อน 2) การใช้เสียงและแรงสั่นสะเทือน แทนที่จะแสดงข้อมูลด้วยกราฟหรือตัวเลขบนหน้าจอ โรงเรียนใช้เสียงที่สังเคราะห์ขึ้นและการสั่นสะเทือนของอุปกรณ์เพื่อสื่อสารข้อมูล เช่น เสียงอ่านค่าระดับความต่างศักย์ไฟฟ้า การเคาะ การสั่น หรืออุณหภูมิแทน 3) เทคโนโลยีช่วยสอน มีการนำอุปกรณ์ดิจิทัลมาใช้ เช่น โปรแกรมอ่านหน้าจอและแอปพลิเคชันที่ออกแบบสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางสายตา และ 4) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนติดตั้งลักษณะอักษรเบรลล์บนอุปกรณ์ทุกชิ้น และมีระบบจัดระเบียบอุปกรณ์ให้เข้าถึงได้ง่าย ตัวอย่างบทเรียนวิชาฟิสิกส์ชั้นมัธยมศึกษาที่ “สัมผัสและรับรู้ผ่านเสียงได้” ดังกิจกรรมต่อไปนี้

กิจกรรมคาบเรียนที่ 1 พลังงานแสงอาทิตย์ที่สัมผัสและรับรู้ผ่านเสียงได้

เสียงของครูดังขึ้นในห้องเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพียง 6 คน ครูเริ่มคาบเรียนด้วยคำถามว่า “ถ้าดวงอาทิตย์หายไป พลังงานไฟฟ้าจะยังมีอยู่หรือไม่” เสียงกระซิบกระซาบดังขึ้นพร้อมกับมือที่ยกขึ้นอย่างกระตือรือร้น บางคนที่มีสายตาลือนรางพยายามจินตนาการถึงคำถาม ขณะที่บางคนที่อยู่ในโลกที่มีมิติกำลังรอฟังคำอธิบาย จากนั้น ครูนำลูกโลกจำลองมาวางบนโต๊ะเรียน นักเรียนผลัดกันใช้มือลูบไล่พื้นผิวของลูกโลก พร้อมกันนั้นครูใช้แหล่งกำเนิดแสงจำลองให้เป็นดวงอาทิตย์เคลื่อนรอบๆ เพื่อให้พวกเขาสัมผัสและเข้าใจว่าทำไมบางพื้นที่บนโลกได้รับแสงหรือพลังงานมากกว่าพื้นที่อื่น

ต่อมา ครูวางแผนเซลล์สุริยะ (Solar Cell) ขนาดเล็กบนโต๊ะ และให้นักเรียนใช้มือสัมผัสพื้นผิวที่แตกต่างกันของแผง นักเรียนบางคนใช้แว่นขยายพิเศษที่ช่วยให้พวกเขาเห็นพื้นผิวของเซลล์สุริยะในรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น ครูอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนฟังว่า พลังงานแสงที่กระทบแผง

ภาพ 1 การใช้แอมมิเตอร์วัดกระแสไฟฟ้าจากแผ่นเซลล์สุริยะที่รับแสงจากแหล่งกำเนิดแสงที่ส่องมายังลูกโลกจำลอง

เซลล์สุริยะจะเปลี่ยนเป็นพลังงานไฟฟ้า จากนั้นให้นักเรียนทุกคนได้ทดลองเลื่อนแผ่นเซลล์สุริยะบนลูกโลกไปยังมุมต่างๆ ของลูกโลกจำลอง โดยยังคงตำแหน่งของแหล่งกำเนิดแสงไว้ และใช้มือสัมผัสบนแอมมิเตอร์ที่เชื่อมต่อกับแผ่นเซลล์สุริยะ พร้อมกดปุ่มเพื่อฟังเสียงอ่านค่ากระแสไฟฟ้าที่วัดได้ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นจึงได้รับรู้ค่าพลังงานไฟฟ้าผ่านเสียงอ่านค่าตัวเลขของแอมมิเตอร์ที่วัดกระแสไฟฟ้าที่มาจากการเปลี่ยนพลังงานแสงให้เป็นพลังงานไฟฟ้าของแผ่นเซลล์สุริยะ ซึ่งนำไปสู่การแลกเปลี่ยนคำตอบที่ได้จากการทดลองร่วมกับสมาชิกในห้องเรียน ตัวอย่างอุปกรณ์ดังภาพ 1

ภาพ 2 หนังสือเรียนอักษรเบรลล์ในวิชาฟิสิกส์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 การเรียนรู้เรื่องวงจรไฟฟ้า

ห้องเรียนฟิสิกส์ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายขนาดเล็กที่มีนักเรียนเพียง 4 คน เจียบลงขณะที่ครูเดินเข้ามาพร้อมกับอุปกรณ์ทดลองในมือ ครูวางตัวต้านทานซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ด้วยตนเองไว้บนโต๊ะ จากนั้นจึงวางโวลต์มิเตอร์และแอมมิเตอร์ที่ออกแบบมาเป็นพิเศษให้มีทั้งอักษรเบรลล์และระบบเสียงอ่านค่าที่วัดได้ แล้วใช้คำถามต่อไปนี้ เพื่อให้นักเรียนได้ทราบเป้าหมายของกิจกรรม

“วันนี้เราจะมาทดลองกันว่าความต้านทานของตัวต้านทานมีค่าเท่าไร และจะคำนวณจากกฎของโอห์มได้อย่างไร”

คาบเรียนนี้เราสังเกตและเข้าใจถึงคำว่า “การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล” ได้อย่างแท้จริง เพราะในห้องเรียนขนาดเล็กนี้ นักเรียนแต่ละคนมีความบกพร่องทางการมองเห็นแตกต่างกันอย่างมาก โดยนักเรียนคนแรกใช้ตำราเรียนปกติ อ่านตัวเลขและสมการจากกระดาษ นักเรียนคนที่สอง

ใช้ตำราที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่เพื่อให้สามารถอ่านค่าจากเครื่องมือได้ชัดเจนขึ้น นักเรียนคนที่สาม อ่านสมการจากตำราอักษรเบรลล์ ดังภาพ 2 และใช้มือสัมผัสอุปกรณ์อย่างละเอียด ส่วนนักเรียนคนที่สี่ ใช้ซอฟต์แวร์ช่วยอ่านและฟังผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมทั้งบันทึกผลการทดลองด้วยรูปแบบที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล ทั้งการบันทึกลงในสมุดบันทึก การพิมพ์ข้อมูลในโน้ตบุ๊กส่วนตัว และการพิมพ์ข้อมูลผ่านอุปกรณ์อักษรเบรลล์

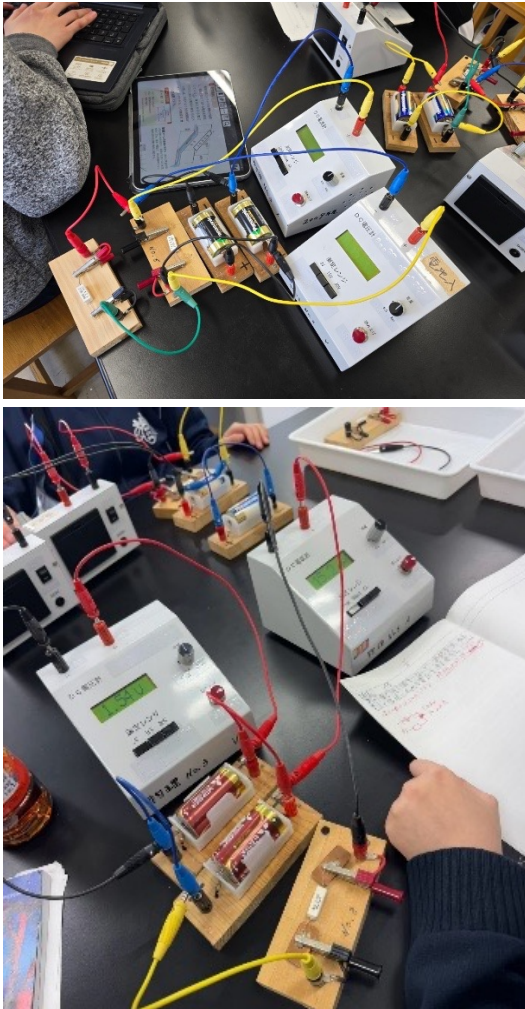
แม้ว่านักเรียนจะมีวิธีการทำความเข้าใจเนื้อหาฟิสิกส์ที่แตกต่างกัน แต่เป้าหมายของคาบเรียนมุ่งไปสู่จุดหมายเดียวกัน กล่าวคือ ทุกคนจะได้รับโอกาสในการปฏิบัติการทดลองเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่ากระแสไฟฟ้ากับความต่างศักย์ไฟฟ้าหรือที่เราเรียกกันดีว่า กฎของโอห์ม โดยครูให้แต่ละคนต่อวงจรไฟฟ้าโดยมีอุปกรณ์ช่วยดังนี้

- โวลต์มิเตอร์และแอมมิเตอร์ที่ติดอักษรเบรลล์และออกเสียงได้

นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นสามารถใช้มือลูบคลำและฟังค่าที่เครื่องอ่านออกเสียงได้ ดังภาพ 3

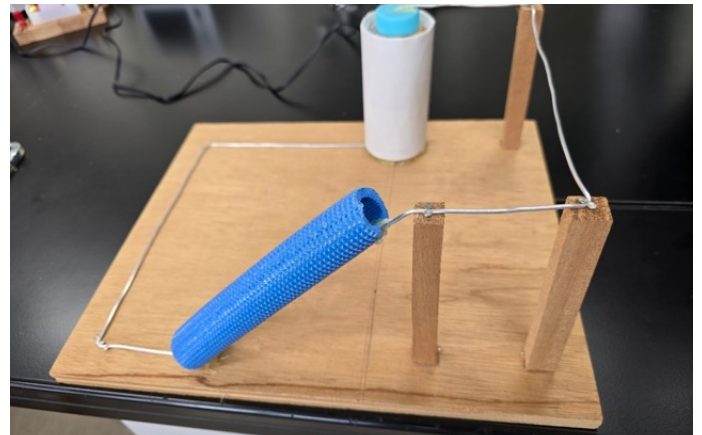
- ตัวต้านทานที่นำไปยึดกับฐานไม้และออกแบบให้ต่อเข้ากับวงจรได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นผลงานการประดิษฐ์ของครูเอง นักเรียนสามารถสัมผัสเพื่อแยกแยะตัวต้านทานแต่ละตัวได้

- การใช้สายไฟและขั้วต่างๆ ให้เป็นสีสด ทั้งสีแดง สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง และสีดำ สำหรับนักเรียนที่มีสายตาสีเลือนราง เพื่อให้พวกเขาสามารถแยกแยะขั้วไฟฟ้าได้ง่ายขึ้น ดังภาพ 3

ภาพ 3 โวลต์มิเตอร์และแอมป์มิเตอร์ที่ติดอักษรเบรลล์และมีระบบอ่านออกเสียงค่าที่วัดได้

นอกเหนือจากการใช้อุปกรณ์การทดลองที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคลแล้ว ครูยังประดิษฐ์อุปกรณ์เพื่อเป็นสื่อประกอบการอธิบายในทัศนทางฟิสิกส์ เรื่อง กฎของโอห์ม ซึ่งไม่สามารถทำความเข้าใจได้ถ้าไม่ผ่านการสังเกตด้วยสายตา ดังภาพ 4 แบบจำลองที่สร้างขึ้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่ากระแสไฟฟ้าและความต่างศักย์ไฟฟ้าในวงจรไฟฟ้ากระแสตรง ครูเลือกใช้วัสดุที่มีผิวสัมผัสที่ต่างกัน วัสดุมีขนาดใหญ่ที่สามารถใช้มือสัมผัสได้ง่าย รวมทั้งเลือกใช้วัสดุที่นักเรียนน่าจะมีความคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์เดิมที่เคยใช้งานมาก่อน ซึ่งช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์กับลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่ครูประดิษฐ์ขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพ 4 ตัวอย่างแบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างค่ากระแสไฟฟ้ากับความต่างศักย์ไฟฟ้า

ระหว่างที่นักเรียนทุกคนลงมือทดลอง ครูเดินแหวะเวียนไปดูแลการต่อเครื่องมือสำหรับการทดลองของนักเรียนแต่ละคน พร้อมกับถามคำถามปลายเปิดเพื่อให้พวกเขาได้คิดวิเคราะห์ เช่น “ถ้าเราเปลี่ยนตัวต้านทานวงจรของเราจะเปลี่ยนไปอย่างไร” นอกจากนั้น ยังพบว่านักเรียนผลัดกันอธิบายแนวคิดตามความเข้าใจของตนเอง บางคนตอบจากข้อมูลที่เห็นจากตำรา บางคนอธิบายจากการสัมผัสสัญลักษณ์อักษรเบรลล์ที่แสดงบนเครื่องมือ ขณะที่บางคนใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยคำนวณ ซึ่งทุกครั้งที่นักเรียนตอบคำถาม ครูจะพูดว่า “すばらしい!” (สึบาราสึ! แปลว่ายอดเยี่ยม!) ด้วยน้ำเสียงที่ร่าเริงสดใส และแฝงไปด้วยความภูมิใจกับคำตอบของนักเรียนเพื่อให้พวกเขารู้สึกว่าทุกคำตอบของตนมีคุณค่า และความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิชาฟิสิกส์

ถอดบทเรียนจากห้องเรียนฟิสิกส์ ผ่านมุมมองการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล

การออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากลในห้องเรียนฟิสิกส์ผ่านกรณีศึกษาในประเทศญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนในห้องเรียนสามารถเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้ ไม่ว่าพวกเขาจะมีข้อจำกัดทางร่างกายอย่างไร บทเรียนจากห้องเรียนที่คณะผู้เขียนได้รับรู้ในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นถึงแนวทางสำคัญที่ครูไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาวิทยาศาสตร์ให้เข้าถึงได้สำหรับทุกคน โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1) การออกแบบห้องเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียน (Engagement) ได้นั้น พบว่า ครูดูแลการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากมีจำนวนนักเรียนต่อห้องไม่มากนัก นักเรียนสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นตำราเรียนที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่พิเศษ อักษรเบรลล์ หรือโปรแกรมช่วยอ่านหน้าจอ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เช่นนี้เป็นการลดข้อจำกัดในการเรียนรู้

2) การปรับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้เป็นประสบการณ์ที่ “สัมผัสและรับรู้ผ่านเสียงได้” ในประเทศญี่ปุ่น นักเรียนที่บกพร่องทางการมองเห็นไม่ได้เรียนฟิสิกส์จากตำราเพียงอย่างเดียว แต่พวกเขาได้รับประสบการณ์จริงผ่านสัมผัส เทคโนโลยีเสียง และอุปกรณ์ที่ออกแบบให้

จับต้องได้ เช่น การใช้อุปกรณ์โวลต์มิเตอร์ และแอมมิเตอร์ ที่แสดงค่าตัวเลข และออกเสียงที่อ่านค่าตัวเลขได้ ซึ่งสอดคล้องกับการใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อการนำเสนอหรือแสดงตัวแทนความคิด (Representation) ที่เอื้อให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลหรือสิ่งเร้าผ่านทางการสัมผัสและการได้ยิน

3) บทบาทของครูในการสร้างห้องเรียนที่ทุกคนเข้าถึงได้ ในประเทศญี่ปุ่น ครูไม่เพียงแค่สอนเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์ แต่ยังเป็นผู้ที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และให้กำลังใจนักเรียนอย่างต่อเนื่อง คำว่า “すばらしい!” (ยอดเยี่ยม!) เป็นวลีที่ครูใช้บ่อยเมื่อเห็นนักเรียนพยายามและตอบคำถาม ครูยังเน้นการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์และตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การพูดคุยในกลุ่มย่อย การเขียนหรือบันทึกข้อมูลลงในสมุดบันทึก การพิมพ์หรือบันทึกข้อมูลลงในโน้ตบุ๊กส่วนตัว รวมทั้งการพิมพ์ข้อมูลผ่านอุปกรณ์อักษรเบรลล์ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกด้วยวิธีการที่หลากหลายและตอบสนองกับลักษณะการเรียนรู้รายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและความคิด (Action and Expression)

“ครูไม่ใช่แค่ผู้สอน แต่คือผู้สร้างโอกาสให้กับนักเรียนทุกคน”

บทเรียนจากการศึกษาดูงาน ณ โรงเรียน Special Needs Education School for the Visually Impaired มหาวิทยาลัยสึกูบะ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ไม่ใช่เรื่องยาก และทุกคนสามารถเข้าถึงได้หากเราสร้างสภาพแวดล้อม

ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้เข้าถึงและมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อสัมผัส การออกแบบอุปกรณ์ที่เข้าถึงได้ อุปกรณ์ที่อ่านออกเสียงค่าที่วัดได้ การปรับกระบวนการสอนให้เหมาะสม และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ไม่ได้เริ่มจากระบบการศึกษาที่ซับซ้อนหรืออุปกรณ์ทันสมัยราคาแพง แต่เริ่มจาก “ครู” ที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้ และสร้างห้องเรียนที่เด็กทุกคนสามารถเติบโตไปด้วยกัน ทุกการเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นได้จากห้องเรียนของเราเอง วันนี้คุณพร้อมหรือยังที่จะทำให้ “วิทยาศาสตร์เป็นของทุกคน”

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้เขียนขอขอบพระคุณ คุณครูยูโกะ ฮิราโนะ ครูฟิสิกส์จากโรงเรียน Special Needs Education School for the Visually Impaired มหาวิทยาลัยสึกูบะ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ที่เปิดโอกาสให้คณะผู้เขียนได้สังเกตการสอนและเรียนรู้จากห้องเรียนที่เต็มไปด้วยแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในการสอน ความทุ่มเทและความใส่ใจของคุณครูยูโกะในการออกแบบการเรียนการสอนที่เข้าถึงได้สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการมองเห็นได้กลายเป็นแบบอย่างสำคัญที่ช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจว่า “การศึกษาศาสตร์สำหรับทุกคน” ไม่ใช่เพียงแค่แนวคิดในเชิงทฤษฎี แต่เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ และขอขอบคุณ ดร.รัมภาศรี สุคนธมาน Senior Research Assistant, University of Missouri-Kansas City ที่ให้ความอนุเคราะห์กลั่นกรองรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษในบทความฉบับนี้

すばらしい教育をありがとうございます!

(ขอบคุณสำหรับการศึกษาที่ยอดเยี่ยม!)

บรรณานุกรม

- CAST. (2024). *Universal Design for Learning Guidelines version 3.0*. Retrieved May 19, 2025, from <https://udlguidelines.cast.org/>.
- Fornauf, B. S. & Erickson, J. D. (2020). Toward an Inclusive Pedagogy through Universal Design for Learning in Higher Education: a review of the literature. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, 33(2): 183–199.
- Hanuscin, D. & Van Garderen, D. (2020). *Universal Design for Learning Science: reframing elementary instruction in physical science*. NSTA Press.
- Miyauchi, H. (2020). A Systematic Review on Inclusive Education of Students with Visual Impairment. *Education Sciences*, 10(11): 346. <https://doi.org/10.3390/educsci10110346>.
- Miyauchi, H. & Paul, P. V. (2020). Perceptions of Students with Visual Impairment on Inclusive Education: a narrative meta-analysis. *Human Journal for Interdisciplinary Studies*, 10(2): 4–25.
- Tsukuba University. (2025). *Special Needs Education School for the Visually Impaired*. University of Tsukuba. Retrieved May 19, 2025, from <https://www.tsukuba.ac.jp/en/about/organization-attached-schools/visually-school/>.
- Wilson, J. D. (2017). Reimagining Disability and Inclusive Education through Universal Design for Learning. *Disability Studies Quarterly*, 37(2): 236 – 253. <https://doi.org/10.18061/dsq.v37i2.5417>.

ภาพจาก <https://earthwaterandair.com/what-are-chemicals-used-in-water-treatment/>

การจัดการเรียนรู้อดยใช้ชุดกิจกรรม RECREPA Model

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตร วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานและ ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102 (เคมี 6) และได้มีการปรับปรุงโดยมุ่งให้ นักเรียนนำความรู้ทางเคมีไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการบูรณาการความรู้ทางเคมีร่วมกับ ศาสตร์สาขาวิชาอื่น รวมทั้งพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการ ออกแบบเชิงวิศวกรรมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา การนำเสนอผลงานหรือชิ้นงานให้ถูกต้องและน่าสนใจ ในฐานะ ผู้สอนได้วิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียนในปัจจุบันที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้หลังสถานการณ์โควิด-19 ส่งผลให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้น ขาดทักษะและกระบวนการคิด เกิดการนิ่งเฉยต่อการเรียนรู้ ประกอบกับ เนื้อหาในรายวิชาดังกล่าวถูกจัดไว้ในภาคเรียนสุดท้ายของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำให้นักเรียนไม่ให้ความสำคัญ ในการเรียน ปฏิเสธการคิดที่ซับซ้อน จึงเป็นความท้าทายให้ผู้สอนได้ทำการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่ง พัฒนานักเรียน โดยจัดกิจกรรมที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อเปลี่ยนอริยาบถในชั้นเรียน ให้เกิดความตื่นตัว มีความสนุกในการร่วมกิจกรรมและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้

พเขียนได้สร้างนวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ โดยสอดแทรกกิจกรรม 5 ขั้นตอน เรียกว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model โดย ได้นำผลลัพธ์จากการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนเสนาให้ “วิมลวิทยานุกูล” มาผนวกรวมกันในทุกขั้นตอนทั้งหมด ดังนี้

1) RE คือ Review before Activity การทบทวนการเรียนรู้ ก่อนเริ่มกิจกรรมใหม่ ซึ่งเป็นการทบทวนทุกครั้งในขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยครูกำหนดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางเคมีเป็นภาพ กระตุ้นให้นักเรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ ฝึกใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต การตั้งปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุ และครูตั้งคำถาม ให้นักเรียนได้ตอบเพื่อทบทวนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนอาจลืมหรือสลับขั้นตอนเพื่อให้เกิด ความแม่นยำก่อนนำไปเชื่อมโยงบทเรียนใหม่

2) CR คือ Critical Thinking and Scientific Inquiry การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการการสืบเสาะหาความรู้ ทางวิทยาศาสตร์ โดยครูออกแบบกิจกรรมที่สร้างขึ้นให้มีการสืบเสาะ หาความรู้ รวบรวมข้อมูลด้วยการนำทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้อภิปรายและอธิบายในขณะศึกษา ฝึกให้ นักเรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยหาเหตุผลสนับสนุน คิดอย่างรอบคอบ มีข้อมูลหลักฐานรองรับที่สามารถตรวจสอบได้อย่างมีกระบวนการ โดยครูสามารถสังเกตได้จากการร่วมตอบคำถามในขณะเรียน

3) E คือ Exchange Scientific Explanation กิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยบูรณาการกระบวนการงานวิจัยและนำเสนอผลงาน ผ่านเทคโนโลยีหลากหลาย โดยให้นักเรียนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน ในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มจากบัตรกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมเดี่ยวจากการ ฝึกตอบคำถามในบัตรกิจกรรมที่ 2 ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิพากษ์ ผลงานที่เกิดจากการเรียนรู้สอดแทรกขั้นตอนการวิจัยและการนำเสนอ ผลงาน ในขั้นตอนนี้ครูประเมินการนำเสนอผลงานผ่านสตอรี่บอร์ดและ การวางแผนการทำงานของนักเรียนระหว่างทำกิจกรรมได้ทั้งแบบกลุ่มและ แบบรายบุคคลตามสภาพจริง

4) P คือ Phenomenon - Based Learning and Process Design ขั้นตอนนี้ใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานร่วมกับการบูรณาการกระบวนการ ออกแบบเชิงวิศวกรรม เป็นการจัดสถานการณ์จริงที่นักเรียนได้พบใน ชีวิตประจำวัน เช่น ข่าวพยากรณ์อากาศ การทำฝนหลวง (ใช้บัตรกิจกรรม) ให้นักเรียนได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ที่ศึกษา เพื่อ แก้ปัญหาและออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่พบ

5) A คือ Authentic Assessing เป็นการประเมินตามสภาพจริง ของนักเรียน แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessing) โดยประเมินจากการร่วมกิจกรรม การตอบคำถามอย่างกระตือรือร้นและ การหาเหตุผลอ้างอิงในการตอบ การนำเสนอผลงานและการส่งงานใน รูปแบบงานเดียว การทำบันทึกข้อสรุปในบัตรกิจกรรม

ส่วนที่ 2 การประเมินหลังเรียน (Summative Assessing) โดยประเมินจากผลงาน ชิ้นงานในการออกแบบเชิงวิศวกรรมและการ บูรณาการความรู้ทางเคมีมาใช้อธิบายเพื่อแก้ปัญหาได้อย่างสอดคล้องและ ถูกต้อง ประเมินการวางแผนงานทั้งแบบกิจกรรมกลุ่มและประเมินเป็น รายบุคคลเพื่อวัดความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนแต่ละบุคคลว่ามี การพัฒนาพฤติกรรมกระตือรือร้นในระดับใด ซึ่งครูสามารถประเมินจาก การทำงานตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย การแสดงความสามารถในการนำ เสนอผลงานด้วยการออกแบบเชิงวิศวกรรมและการทดสอบหลังเรียน ซึ่ง ในการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมนี้ ครูมีเป้าหมายในการวัดและประเมิน ความก้าวหน้าทั้งแบบกลุ่มและแบบรายบุคคลด้วยเทคนิคการวัดและ ประเมินผล 3P ได้แก่

P1 คือ Planner มีกระบวนการวางแผนในการศึกษาที่ดี

P2 คือ Process Design การเป็นนักออกแบบเชิงวิศวกรรม

P3 คือ Presentation การนำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ผ่าน เทคโนโลยี และการนำเสนอเทคโนโลยีมาใช้ในการนำเสนอซึ่งอาจอยู่ใน รูปแบบของวิธีการ หลักการ หรือเทคโนโลยี

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model ที่สร้างขึ้นนี้ ผู้สอน มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้แก้ปัญหาในการเรียนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

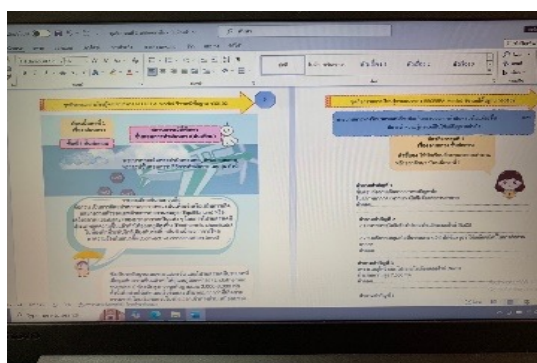
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนในรายวิชาเคมีพื้นฐาน ว30102 (เคมี 6) และเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น ใฝ่เรียนรู้ อยากค้นหาคำตอบทั้งกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเดี่ยว ฝึกทักษะ และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ บูรณาการร่วมกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ ฝึกให้นักเรียน ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านการวางแผนการดำเนินการ การออกแบบ เวิร์กวิศวกรรมและการนำเสนอผลงาน มีการประเมินระหว่างเรียนในขณะ ร่วมกิจกรรม โดยครูประเมินนักเรียนจากเทคนิคการวัดและประเมินผล

3P จากการนำชุดกิจกรรม RECREPA Model มาใช้ สามารถพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาเคมีพื้นฐาน ว30102 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ได้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 87.35/95.75 และมีค่านัยสำคัญ ทางสถิติอยู่ที่ 0.1 โดยมีกระบวนการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 RE คือ Review before Activity นักเรียนและครูทบทวน การเรียนก่อนเริ่มกิจกรรมใหม่

ตาราง 1 RE: Review before Activity
การทบทวนการเรียนก่อนเริ่มกิจกรรมเรื่องใหม่

กิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นตอนในแผน การจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model วิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102
การใช้ความรู้ทางเคมี ในการแก้ปัญหา (การทำฝนหลวง)	RE: Review before Activity (การทบทวนการเรียน ก่อนเริ่มกิจกรรมเรื่องใหม่)	นักเรียนและครูร่วมกิจกรรมถาม-ตอบเกี่ยวกับการทำฝนหลวง หรือฝนเทียม โดยครูตั้งคำถามเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนี้ 1) การทำฝนหลวง เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างไร ครูให้นักเรียน ศึกษาภาพกระบวนการทำฝนหลวง 2) การทำฝนหลวงแต่ละขั้นตอนมีสมมติฐานว่าอย่างไร และสอดคล้องกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทาง วิทยาศาสตร์เรื่องใดบ้าง จากการดำเนินการพบว่า นักเรียนร่วมสนทนาและตอบคำถาม ในชั้นเรียนโดยทบทวนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และ วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำมาใช้คิดหาคำตอบและร่วมอภิปราย เพื่อเข้าสู่บทเรียนการทำฝนหลวงได้อย่างกระตือรือร้น ครูเชื่อมโยง ความรู้ทางเคมีเพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นให้นักเรียนแสดงความพร้อม ก่อนศึกษาบทเรียนเรื่องที่ 2 การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา (การทำฝนหลวง) โดยสังเกตจากการตอบคำถามและร่วมอภิปราย ที่ดี ทรายกมือตอบคำถามอย่างสนใจ และนักเรียนแสดงออกถึงการ ร่วมกันตอบคำถามดีมาก ดังภาพ 1

ภาพ 1 : นักเรียนและครูร่วมกิจกรรมถาม-ตอบ เกี่ยวกับการทำฝนหลวงหรือฝนเทียมในชั้นเรียนจากสื่อดิจิทัลที่ครูสร้างขึ้น

ภาพ 2 : ผลงานนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ขั้นตอนการทบทวนการเรียนรู้ก่อนเริ่มกิจกรรมเรื่องใหม่

ขั้นตอนที่ 2 CR: Critical Thinking and Scientific Inquiry ครูออกแบบกิจกรรมการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการบูรณาการ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยให้นักเรียนสืบเสาะหาความรู้จากบัตรกิจกรรมที่ศึกษาจากชุดความรู้ที่เตรียมไว้ให้

ตาราง 2 CR: Critical Thinking and Scientific Inquiry

การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการและการสืบเสาะหาความรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์

กิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model วิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102
การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา (การทำฝนหลวง)	CR: Critical Thinking and Scientific Inquiry การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการ การสืบเสาะหาความรู้ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์	นักเรียนศึกษาขั้นตอนการทำฝนหลวง ทั้ง 3 ขั้น จากบัตรเนื้อหา และนำความรู้เรื่องทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ขั้นตอนการทำฝนหลวงเพื่อเชื่อมโยงและบูรณาการความรู้ทางเคมีมาใช้ในการแก้ปัญหา การทำให้ฝนตกสำเร็จและเป็นแบบอย่างของการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาในระดับโลก จากการดำเนินการพบว่า นักเรียนให้เหตุผลประกอบการทำฝนหลวง ร่วมอภิปราย อธิบายลำดับขั้นตอนการใช้สารเคมีและวิเคราะห์ผลจากการใช้เกลือต่างชนิดกัน ส่งผลให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมีที่สนับสนุนให้เกิดฝนตก

กิจกรรมเดี่ยว

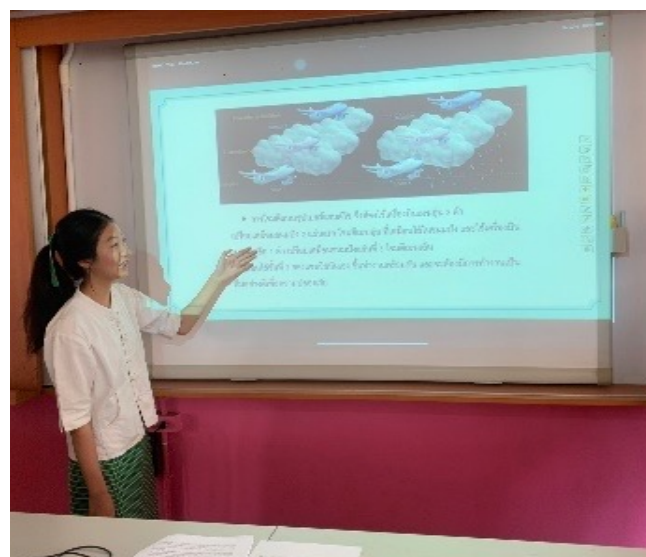
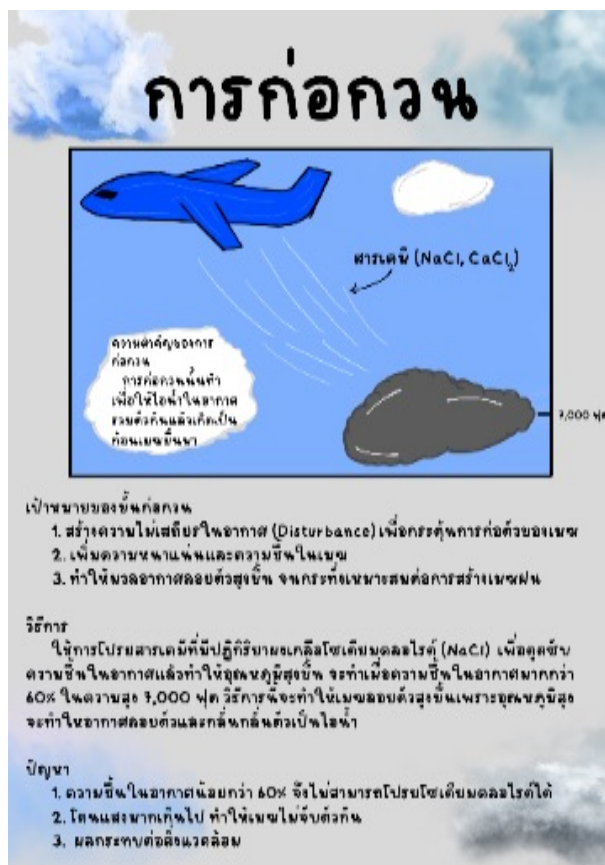
ภาพ 3 : นักเรียนได้รับการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการและการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 E: Exchange Scientific Explanation การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งนักเรียนจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน นำความรู้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาแลกเปลี่ยนเพิ่มเติม

ความรู้ โดยครูเป็นผู้ควบคุมชั้นเรียนและคอยแนะนำเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมนำไปต่อยอดความรู้ใหม่

ตาราง 3 E: Exchange Scientific Explanation
กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บูรณาการกระบวนการงานวิจัยและนำเสนอผลงานผ่านเทคโนโลยี

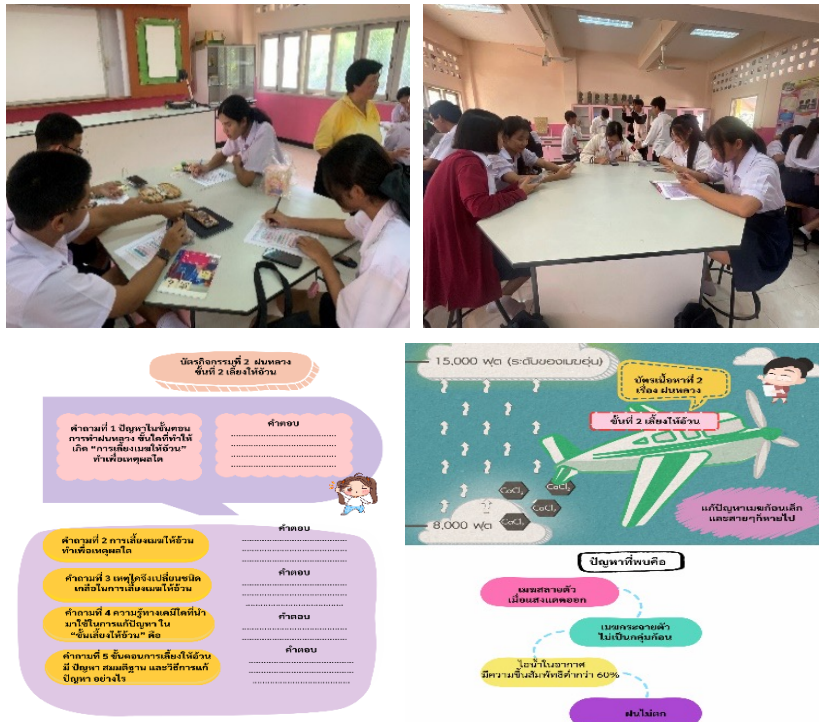
กิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model วิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102
การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา (การทำฝนหลวง)	E: Exchange Scientific Explanation กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บูรณาการกระบวนการงานวิจัยและนำเสนอผลงานผ่านเทคโนโลยี	นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในการทำฝนหลวง โดยให้นักเรียนอภิปรายหน้าชั้นเรียนและเขียนสตอรี่บอร์ดในการนำความรู้ทางเคมีมาใช้ในแต่ละขั้น นำเสนอหน้าชั้นเรียนและนำเสนอผ่านเทคโนโลยี ได้ผลงานชัดเจน ครูเพิ่มเติมในบางกลุ่มที่นำเสนอไม่ครบและตั้งคำถามให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์หาคำตอบในแต่ละขั้น ซึ่งนักเรียนสามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง

ภาพ 4 : นักเรียนได้รับการส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การบูรณาการกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ผ่านสื่อการเรียนรู้ เรื่อง การทำฝนหลวงหรือฝนเทียม

จากกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอน นำไปสู่การร่วมอภิปรายเพื่อสร้างองค์ความรู้ตามเนื้อหาในรายวิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102 โดย

ใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหาภัยแล้งด้วยบัตรกิจกรรมและบัตรเนื้อหากระบวนการทำฝนหลวง

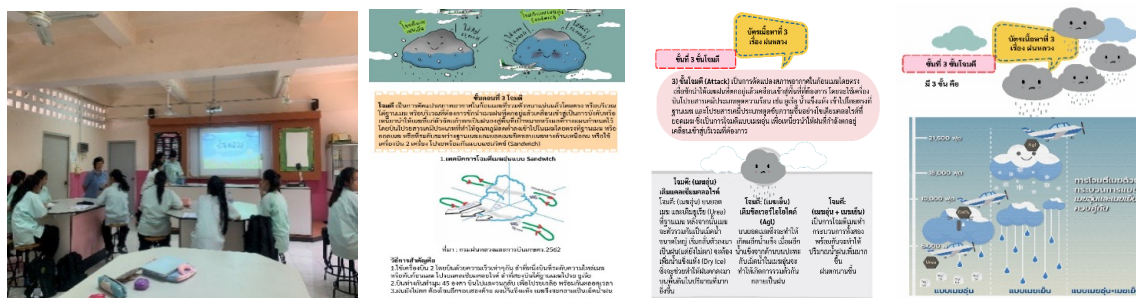
ภาพ 5 : บรรยากาศการเรียนรู้ การร่วมอภิปรายเพื่อสร้างองค์ความรู้ตามเนื้อหาในรายวิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102

ขั้นตอนที่ 4 P : Phenomenon-Based Learning and Process Design การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานบูรณาการกับการออกแบบเชิงวิศวกรรม ให้นักเรียนวางแผน ออกแบบและนำเสนอที่มีการบูรณาการความรู้ทางเคมีกับศาสตร์สาขาอื่น และนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร

โดยครูประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 3P คือ การวางแผน การออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหาและการนำเสนอที่ดีจากการค้นพบในเรื่องการทำฝนหลวง

ตาราง 4 P : Phenomenon-Based Learning and Process Design
กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานบูรณาการกับการออกแบบเชิงวิศวกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model วิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102
การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา (การทำฝนหลวง)	P : Phenomenon -Based Learning and Process Design กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานบูรณาการกับการออกแบบเชิงวิศวกรรม	นักเรียนมีการนำผลการร่วมอภิปรายเพื่อสร้างองค์ความรู้มาใช้ในการทำบัตรกิจกรรมและออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหาภัยแล้งด้วยกระบวนการฝนหลวง

ภาพ 6 : บรรยากาศการเรียนรู้ร่วมอภิปรายเพื่อสร้างองค์ความรู้มาใช้ในการทำบัตรกิจกรรมและออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหาภัยแล้งด้วยกระบวนการฝนหลวง

ขั้นตอนที่ 5 A: Authentic Assessing เป็นขั้นตอนการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรม RECREPA Model เป็นสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ร่วมมือปราชญ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ซึ่งนักเรียนมีผลงานทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม ครูได้ประเมินความรู้ของนักเรียนตามสภาพจริง โดยเรียกการประเมินนี้ว่า “Authentic Assessing” ซึ่งสามารถประเมินทั้งความก้าวหน้าของนักเรียนระหว่างเรียน (Formative Assessing) โดยประเมินจากการทำกิจกรรม การนำเสนอผลงานและการส่งงานปฏักิจกรรม และการประเมินหลังเรียน (Summative Assessing)

โดยประเมินจากผลงาน ชิ้นงานในรูปแบบกิจกรรมกลุ่มและประเมินเป็นรายบุคคลเพื่อวัดความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนจากการทำงานตามบทบาทที่รับผิดชอบ การแสดงความสามารถในการนำเสนอผลงานด้วยการออกแบบเชิงวิศวกรรมและการทดสอบหลังเรียน ทำให้นักเรียนและครูเห็นพัฒนาการของนักเรียนตลอดการเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกิจกรรม นักเรียนสามารถทบทวนสิ่งที่ตนเองไม่เข้าใจจากปฏักิจกรรม และเฉลยปฏักิจกรรม

ตาราง 5 A: Authentic Assessing
ประเมินตามสภาพจริง

กิจกรรมการเรียนรู้	ขั้นตอนในแผนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้ RECREPA Model วิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102
การใช้ความรู้ทางเคมีในการแก้ปัญหา (การทำฝนหลวง)	A: Authentic Assessing ประเมินตามสภาพจริง	นักเรียนทุกกลุ่มนำเสนอผลงานจากการวิเคราะห์สถานการณ์การทำฝนหลวงมาเชื่อมโยงความรู้ทางเคมีมาใช้ในการแก้ปัญหา รวมถึงศาสตร์สาขาอื่น ที่ละกลุ่มจนครบทุกกลุ่มโดยกำหนดให้นักเรียนทุกคนนำเสนอเพื่อประเมินความก้าวหน้าโดยครูประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค 3 P คือ การวางแผน การออกแบบเชิงวิศวกรรมในการแก้ปัญหา การค้นพบปัญหาในการทำฝนหลวงและการนำเสนอที่ดีของนักเรียนว่ามีการร่วมวางแผนที่ดี การเข้าใจในบทเรียน ศาสตร์สาขาอื่นและความสามารถทางเทคโนโลยีในการสื่อความได้อย่างชัดเจนและประเมินการตอบปฏักิจกรรมที่ 2 เป็นงานเดี่ยว

ภาพ 7 : ประเมินผลงานนักเรียนจากการนำเสนอผลงานกลุ่มที่ละคนและการทดสอบหลังเรียน

ผลการดำเนินการ

จากการนำกระบวนการเรียนรู้ที่สอดแทรก 5 ขั้นตอนที่เราเรียกว่า RECREPA Model ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาเคมีพื้นฐาน รหัสวิชา ว30102 มีผลการดำเนินการดังนี้

ด้านนักเรียน

1.นักเรียนมีโอกาสดำเนินการค้นคว้าด้วยตนเอง ค้นหาคำตอบด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการค้นหาคำตอบอย่างรอบคอบและอย่างมีวิจารณญาณ

2.นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 5 ขั้นตอน เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนและร่วมมือในชั้นเรียนระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครู ลดความถดถอยทางการเรียนวิชาเคมีพื้นฐาน นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดคุณค่าในการคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการบูรณาความรู้ทางเคมีกับชีวิตประจำวันและสามารถนำไปใช้ และสามารถสังเคราะห์ความรู้ทางเคมีไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง

3.นักเรียนเกิดทักษะและประสบการณ์ในการคิดอย่างรอบคอบและคิดเชื่อมโยง เกิดความอยากรู้อยากเห็นโดยการทดลองแบบลองผิดลองถูก เกิดการเรียนรู้แบบเรียนซ้ำย้ำทวนด้วยตนเอง และนำความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้องเรียน

ด้านครู

1. ครูมีบทบาทเป็นผู้ควบคุมชั้นเรียน และคอยแนะนำเมื่อนักเรียน
เกิดปัญหา เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่โดยผ่านกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม
นำไปต่อยอดความรู้ใหม่

2. ครูสามารถประเมินนักเรียนทั้งภาพรวมและเป็นรายบุคคลได้จากสภาพจริงของกิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถปรับปรุงการสอนของตนเองได้ตลอดเวลาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน

ตัวอย่างภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม RECREPA Model ในเรื่องย่ออื่นอีก 4 เรื่อง

บรรณานุกรม

กมล โพธิ์เย็น. (2565). สอนอย่างไรให้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 20(2): 11-25.

กรมฝนหลวงและการป้องกันภัย. (2564). สรุปถอดบทเรียนจากการปฏิบัติการฝนหลวง 2564. สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.royalrain.go.th/UploadFile/05163325640208.pdf>.

จินดารัตน์ แก้วพิกุล. (2554). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น. ปริญญานิพนธ์. กทม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประสาท เนืองเฉลิม. (2550). การเรียนวิทยาศาสตร์แบบสืบ

พรพิมล อ่อนอินทร์. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ บนเว็บไซต์ร่วมกับมัลติมีเดียเพื่อพัฒนาระบบการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วไล รัตนพันธ์. (2556). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นตอน โดยเสริมกิจกรรมการแสดงทางวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สถาบันส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เคมี เล่ม 6. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร.
โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

สถาบันส่งเสริมการสอบวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สคนธ์ สีนธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้อย่างครีๆคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรีดา การมี. (2565). การใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และทักษะการแก้ปัญหา. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2567.

จาก <https://designtechnology.ipst.ac.th/wp-content/uploads/sites/83/2018/10/Mag-209.pdf>.

ภาพจาก: <https://eremedium.in/foot-bone-anatomy/>

กระดูกฝ่าเท้าชั้นที่ 5 สำคัญอย่างไร

วันหนึ่งผู้เขียนรีบลงบันได แต่ด้วยความไม่ระมัดระวังทำให้ก้าวพลาดตกบันไดโดยไม่ได้ตั้งใจ ความรู้สึกแรกที่เกิดขึ้นคือ เจ็บปวดที่เท้าข้างขวาอย่างรุนแรงและนั่งอยู่กับพื้นไม่สามารถลุกขึ้นยืนได้ เมื่อพยายามยืนขึ้นก็รู้สึกได้ว่ามีบางอย่างผิดปกติที่เท้าข้างขวา ซึ่งพบว่าบริเวณด้านนอกของฝ่าเท้าข้างขวามีลักษณะบวม แดง รู้สึกกังวลเป็นอย่างมากเพราะไม่เคยเจ็บเท้าแบบนี้มาก่อน จึงรีบไปโรงพยาบาลทันทีเพื่อพบแพทย์ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านกระดูกและข้อได้ทำการเอกซเรย์ (X-ray) ฝ่าเท้าข้างขวา และอธิบายว่ากระดูกฝ่าเท้าชั้นที่ 5 (Fifth Metatarsal Bone) หัก ดังภาพ 1

ก. ภาพภายนอกเท้าข้างขวาววม

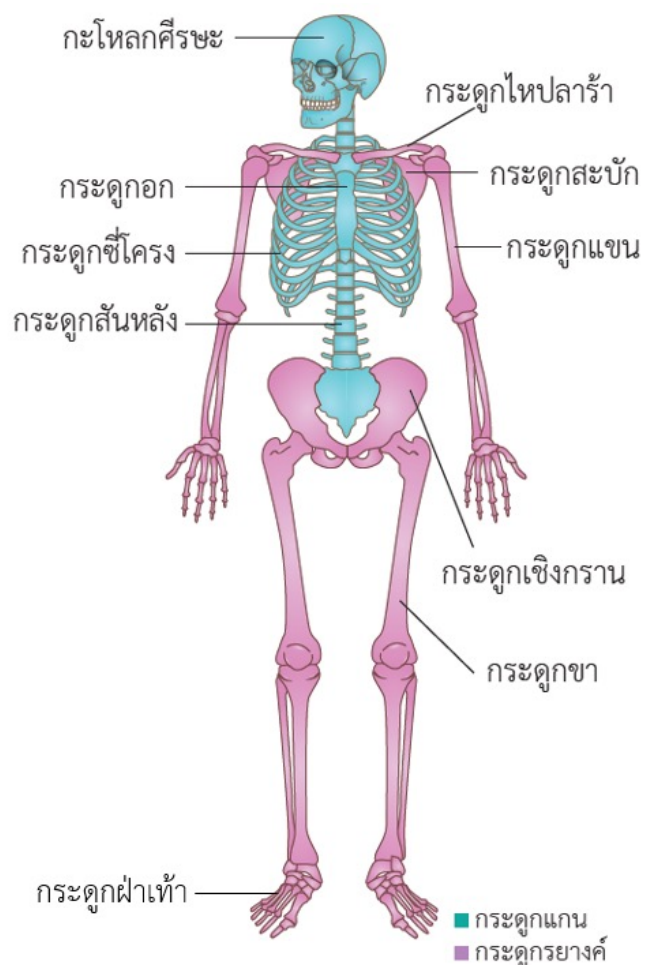
ข. ภาพ x-ray กระดูกฝ่าเท้าชั้นที่ 5 หัก

ภาพ 1 กระดูกฝ่าเท้าขวา

การหักของกระดูกฝ่าเท้าชั้นที่ 5 มักเกิดขึ้นจากแรงกระแทกอย่างรุนแรง เช่น การตกบันได การหกล้ม การเล่นกีฬาแล้วข้อเท้าพลิกหรือบิดอย่างรุนแรง เนื่องจากกระดูกชั้นนี้อยู่บริเวณด้านนอกของฝ่าเท้า จึงเป็นจุดที่รับน้ำหนักมาก โดยเฉพาะเวลาที่วิ่งหรือกระโดด กระดูกฝ่าเท้าชั้นที่ 5 มีบทบาทสำคัญต่อการเคลื่อนไหว และการทรงตัว โดยช่วยในการเคลื่อนไหวของข้อเท้า ช่วยในการยกปลายเท้า ช่วยในการงอและเคลื่อนไหวนิ้วก้อย ช่วยกระจายน้ำหนักและรักษาสถิตของเท้า โดยเฉพาะในขณะเดิน วิ่ง หรือยืน มีส่วนช่วยในการสร้างแนวโค้งด้านข้างของเท้า ซึ่งมีความสำคัญในการรักษาความยืดหยุ่นและลดแรงกระแทกของเท้า

มนุษย์มีการเคลื่อนไหวและเคลื่อนที่โดยอาศัยการทำงานของโครงกระดูกและกล้ามเนื้อ หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชีววิทยา เล่ม 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึงเนื้อหาเกี่ยวกับกระดูกและกล้ามเนื้อไว้ในบทที่ 19 หัวข้อการเคลื่อนที่ของมนุษย์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่ของกระดูกและกล้ามเนื้อที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวและการเคลื่อนที่ของมนุษย์ ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในการป้องกันและดูแลรักษาสุขภาพตนเอง เช่น เข้าใจถึงโครงสร้างของกระดูกและกล้ามเนื้อ รู้สาเหตุและการรักษาหมอนรองกระดูกเสื่อม โรคข้อเข่าเสื่อม รวมถึงภาวะกระดูกพรุน รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีแคลเซียมและวิตามินดีเพื่อบำรุงกระดูก ออกกำลังกายที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับกระดูกและกล้ามเนื้อ

มนุษย์มีระบบโครงกระดูก (Skeleton System) ประกอบด้วยกระดูกแกน (Axial Skeleton) กระดูกกรยางค์ (Appendicular Skeleton) และข้อต่อ (Joint) ดังภาพ

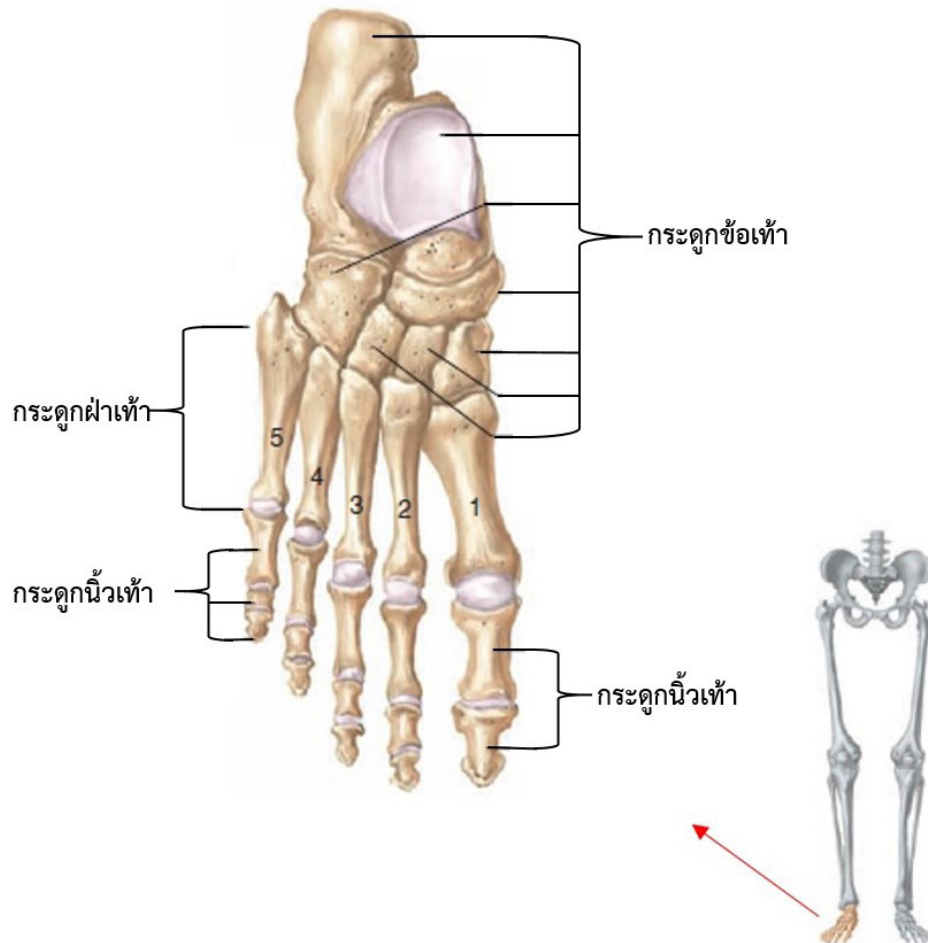
ภาพ 2 โครงกระดูกของมนุษย์

กระดูกแกนมีจำนวน 80 ชิ้น ประกอบด้วยกะโหลกศีรษะ กระดูกสันหลัง กระดูกอก และกระดูกซี่โครง

กระดูกขาคีมี 126 ชิ้น ได้แก่ กระดูกแขน กระดูกขา รวมไปถึงกระดูกสะบัก กระดูกไหปลาร้า และกระดูกเชิงกราน ซึ่งเป็นที่ยึดเกาะของแขนและขา

กระดูกขาและเท้า 2 ข้าง มี 60 ชิ้น ได้แก่ กระดูกต้นขา (Femur) กระดูกสะบ้า (Patella) กระดูกหน้าแข้ง (Tibia) กระดูกน่อง (Fibula) กระดูกข้อเท้า (Tarsal) กระดูกฝ่าเท้า (Metatarsal) และกระดูกนิ้วเท้า (Phalanx)

การจัดเรียงของกระดูกฝ่าเท้าร่วมกับกระดูกข้อเท้า และกระดูกนิ้วเท้า เป็นดังภาพ 3

ภาพ 3 กระดูกฝ่าเท้า (Metatarsal bones)
ที่มา : Cinnamon, L.V. et al., Seeley's Anatomy & Physiology, 2017.

แพทย์อธิบายว่าในกรณีกระดูกฝ่าเท้าขั้นที่ 5 หัก สามารถรักษาได้ 2 วิธี คือ การผ่าตัด และการไม่ผ่าตัด การรักษาโดยไม่ต้องผ่าตัด เช่น การใส่เฝือก การประคบเย็น และการยกเท้าขึ้นสูง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอาการ และลักษณะการหักของกระดูกว่าเป็นแบบใด

ลักษณะของกระดูกฝ่าเท้าหักที่อาจต้องรักษาด้วยการผ่าตัด เช่น

1. กระดูกหักรุนแรงหรือเคลื่อน (Severe or Displaced Fracture) เป็นการที่กระดูกหักและมีการเคลื่อนออกจากตำแหน่งเดิมมากกว่าปกติจนทำให้ไม่สามารถรักษาให้อยู่ในตำแหน่งเดิมได้หากไม่ทำการผ่าตัด

2. กระดูกหักแบบโจนส์ (Jones Fracture) เป็นกระดูกหักที่เกิดขึ้นที่ฐานของกระดูกฝ่าเท้าขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นบริเวณที่เมื่อเกิดความเสียหายแล้วจะทำให้ต้องใช้เวลาในการรักษาหรือหายได้ช้า

ส่วนในกรณีของผู้เขียนตามภาพ 1 แพทย์ทำการรักษาโดยการใส่เฝือกอ่อนร่วมกับการประคบเย็น ดังภาพ 4 การใส่เฝือกอ่อนเป็นการช่วยลดการเคลื่อนไหวของเท้า ลดแรงกระแทกหรือแรงบิดที่อาจทำให้กระดูกเคลื่อนคดงอกระดูกให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ทำให้กระดูกสมานเร็วขึ้น ส่วนการประคบเย็นเป็นการช่วยลดอาการปวด ฟกช้ำ บวม โดยขณะที่ใส่เฝือกไม่สามารถลงน้ำหนักบริเวณฝ่าเท้าที่หักได้เพื่อป้องกันการเคลื่อนไหวของกระดูก เนื่องจากการขยับเท้าอาจทำให้กระดูกที่หักเคลื่อนออกจากตำแหน่งเดิมได้ โดยระหว่างนี้ควรใช้ไม้เท้าและวอล์กเกอร์ (Walker) ในการเดิน

การใส่เฝือกอ่อนต้องใช้เวลาประมาณ 6 - 8 สัปดาห์ และอาจยาวนานกว่านั้นหากกระดูกไม่ประสานกัน เมื่อกระดูกเริ่มประสานกัน ดังภาพ 5 แพทย์ก็จะให้ถอดเฝือกอ่อนออก ซึ่งหลังจากถอดเฝือกอ่อนแล้ว

ก. การใส่ฝือกอ่อน

ข. การประคบเย็น

ภาพ 4 การใส่ฝือกอ่อน และการประคบเย็น

วันแรก

สัปดาห์ที่ 8

ภาพ 5 กระดูกประสานกัน

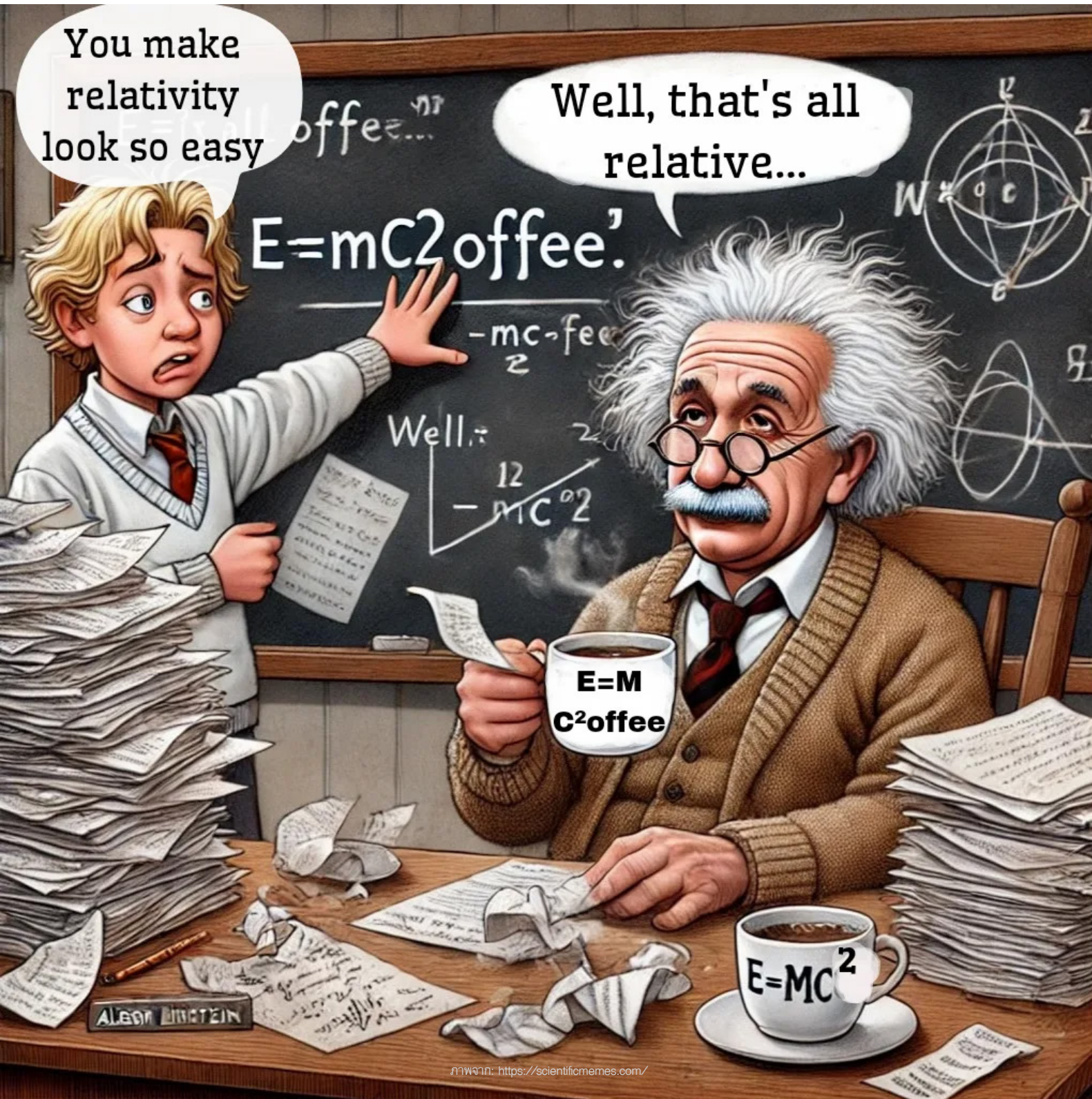
จะต้องทำกายภาพบำบัดเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ เช่น การยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการฝึกเดิน เพื่อให้กล้ามเนื้อกลับมาแข็งแรงเหมือนเดิมเพราะการใส่ฝือกอ่อนเป็นเวลานานอาจทำให้กล้ามเนื้อลีบได้ กระบวนการทำกายภาพบำบัดนี้ต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก แต่ก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อป้องกันการบาดเจ็บซ้ำ และทำให้หายเป็นปกติได้เร็วยิ่งขึ้น

เหตุการณ์นี้เป็นอุบัติเหตุครั้งสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนต้องระมัดระวังในการเดิน โดยเฉพาะเมื่อรีบเร่ง ทำให้ขาดความระมัดระวัง มองเห็นความสำคัญของโครงกระดูกและกล้ามเนื้อว่าหากมีการทำงานที่ผิดปกติจะส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำวันเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผู้เขียนได้เรียนรู้ว่าการดูแลรักษาและฟื้นฟูร่างกายต้องใช้เวลาและความอดทนเพื่อให้เท้ากลับมาใช้งานได้ตามปกติ ทั้งนี้ การดูแลรักษา การรับประทานอาหารที่ช่วยเสริมความแข็งแรงของกระดูก และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะช่วยเพิ่มความแข็งแรงให้กับโครงกระดูกและกล้ามเนื้อทำให้การเคลื่อนไหวและเคลื่อนไหวร่างกายของเรามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- Anatomy standard. (2021). *Metatarsus*. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.anatomystandard.com/ossa-et-juncturae/extremitas-inferior/ossa-metatarsi.html>.
- Cinnamon, L.V. et al. (2017). *Seeley's Anatomy & Physiology*. 11th ed. New York: McGraw-Hill Education, Inc.
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2025, February 26). *foot*. Encyclopedia Britannica. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.britannica.com/science/foot>.
- Oliver Jones. (2025). *Bones of the foot: Tarsals, metatarsals, and phalanges*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤษภาคม 2568, จาก <https://teachmeanatomy.info/lower-limb/bones/bones-of-the-foot-tarsals-metatarsals-and-phalanges/>.
- Sarpong, N.O. & Swindell, H.W. & Trupia, E.P. & Vosseller, J.T. Metatarsal Fractures. *Foot & Ankle Orthopaedics*. 2018;3(3). สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2568, จาก doi : 10.1177/2473011418775094.
- Smidt, Kevin P. & Massey, Patrick. (2023). *5th Metatarsal Fracture*. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK544369/>.
- บรรณวิทย์ จักรไพวงศ์. (2560). *ฝือก อุปกรณ์ตามกระดูกและข้อ*. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.si.mahidol.ac.th/th/healthdetail.asp?aid=822>.
- วนาพรรณ ชื่นอ้อม. (2561). *ประคบร้อน ประคบเย็น ต่างกันอย่างไร*. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.rama.mahidol.ac.th/ramachannel/infographic/ประคบร้อน-ประคบเย็น-ต่าง/>.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). *หนังสือเรียนรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชีววิทยา เล่ม 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.*

ภาพจาก: <https://scientificmemes.com/>

การประยุกต์ใช้มีมอินเทอร์เน็ต ในการนำเข้าสู่เนื้อหาการเรียนวิชาฟิสิกส์

$$v = \frac{s}{t}$$

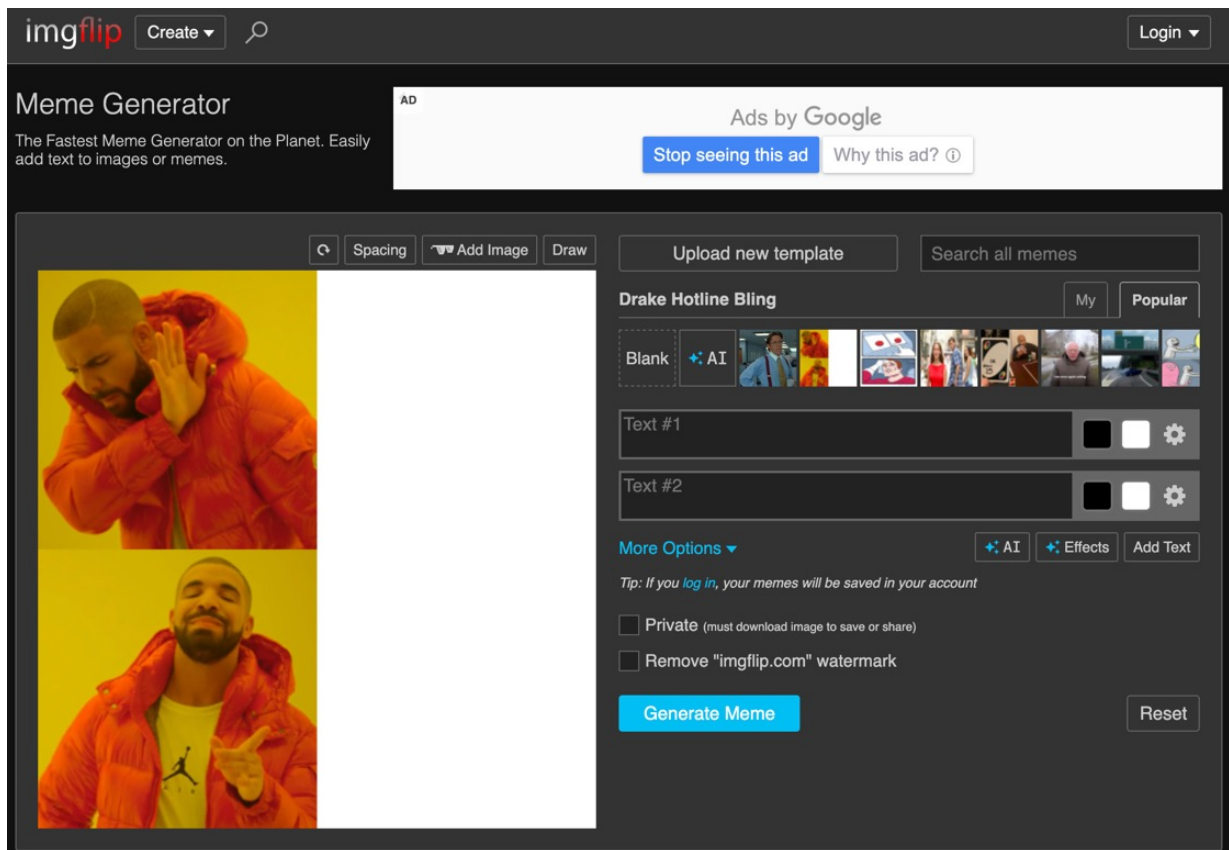
$$\begin{aligned} v &= u + at \\ s &= ut + \frac{1}{2}at^2 \\ s &= vt - \frac{1}{2}at^2 \\ s &= \frac{u+v}{2}t \\ v^2 &= u^2 + 2as \end{aligned}$$

ภาพ 1 ตัวอย่างมีมฟิสิกส์เรื่องสมการการเคลื่อนที่แบบสองมิติกรณีไม่มีความเร่งและกรณีมีความเร่ง
ดัดแปลงจาก <https://publish.illinois.edu/society-of-physics-students/memes/>

มีมอินเทอร์เน็ต (Internet Meme) หรือมีม (Meme) คือ เนื้อหาประเภทหนึ่งที่มีการเผยแพร่และกระจายอย่างรวดเร็วผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ต กำลังเป็นที่นิยมอย่างมากในผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตพบได้บ่อยในโซเชียลมีเดียต่างๆ โดยมักจะมีการดัดแปลงหรือทำซ้ำโดยผู้ใช้งานอื่นๆ และมีการกระจายไปอย่างต่อเนื่อง มีมส่วนใหญ่เป็นเรื่องตลกขบขัน เหตุการณ์ในปัจจุบัน หรือการแสดงความคิดเห็นทางวัฒนธรรม สังคม โดยสามารถปรากฏในหลากหลายรูปแบบ เช่น รูปภาพ วิดีทัศน์ ข้อความ มีมเป็นคำที่ถูกคิดขึ้นโดย ริชาร์ด ดอว์คินส์ (Richard Dawkins) นักชีววิทยาชาวอังกฤษ ถูกนำเสนอครั้งแรกในปี ค.ศ. 1976 ในหนังสือชื่อ The Selfish Gene (ฉบับแปลเป็นภาษาไทยใช้ชื่อว่า “ยีนเห็นแก่ตัว”) โดยมีเป็นคำอธิบายหน่วยทางวัฒนธรรมที่แพร่กระจายหรือเลียนแบบ เช่น ความคิด พฤติกรรม รูปแบบ ข้อความ ที่แพร่กระจายในสังคม คล้ายกับการที่ยีนกระจายลักษณะทางพันธุกรรม (ยีน ภาษาอังกฤษคือ Gene หมายถึง ส่วนของดีเอ็นเอทำหน้าที่กำหนดลักษณะทางพันธุกรรมต่างๆ ของสิ่งมีชีวิต ผ่านการสร้างโปรตีนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ ของเซลล์ของสิ่งมีชีวิต ลักษณะที่ปรากฏภายนอกแบบต่างๆ เช่น รูปร่างหน้าตาของเด็กที่มีส่วนคล้ายกับพ่อแม่ สีลั่นของดอกไม้หรือรสชาติของผลไม้ รวมไปถึงลักษณะภายในบางอย่างที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้ด้วยตา ซึ่งเป็นผลโดยตรงหรือผลบางส่วนร่วมกับสิ่งแวดล้อม จากการทำงานของยีน) คำว่า “มีม” มาจากคำภาษากรีกว่า “มิมิม”

(Mimeme) หมายถึง “สิ่งที่ถูกเลียนแบบ” ในบริบทนี้ มีมจึงหมายถึง องค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่แพร่กระจายจากคนหนึ่งไปยังคนอื่น

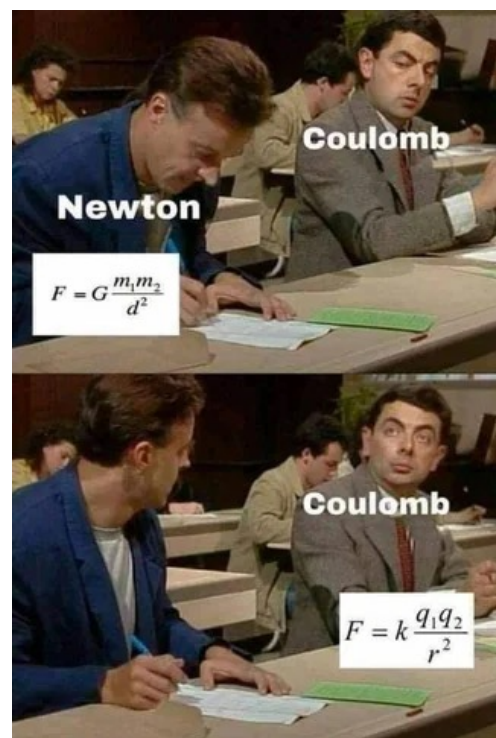
นอกจากมีมจะถูกใช้เพื่อความสนุกแล้ว มีหลายงานวิจัยพบว่ามีมยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้อีกด้วย เช่น ในงานวิจัยของ Vivekananth Subbiramaniyan และคณะในปี ค.ศ. 2022 พบว่าจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 (COVID-19 Pandemic) ทำให้การเรียนการสอนทั่วโลกต้องเปลี่ยนจากการสอนออนไลน์ไปสู่ระบบออนไลน์ คณะจารย์จึงได้แสวงหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเรียนรู้แบบออนไลน์ งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประสิทธิภาพของการใช้มีมอินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือทางการสอน เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในรายวิชา สรีรวิทยามนุษย์ คณะวิทยาศาสตร์สุขภาพและการแพทย์ เมืองโซฮาร์ (Sohar) ประเทศโอมาน (Oman) โดยนักศึกษายังได้รับการเชิญชวนให้แสดงความเห็นแบบไม่เปิดเผยรายชื่อเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับมีม มีนักศึกษา 142 คนจากทั้งหมด 280 คน ที่ให้ข้อเสนอแนะ เมื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Thematic Analysis) ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การใช้มีมช่วยกระตุ้นความสนใจในเนื้อหา ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้น ช่วยทำให้แนวคิดที่ซับซ้อนเข้าใจง่ายขึ้น ส่งผลดีต่อการจดจำข้อมูลที่เกี่ยวข้องและยังสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีและเป็นบวกมากยิ่งขึ้น

ภาพ 2 เว็บไซต์ Imgflip สำหรับช่วยในการทำมีม

เหตุผลในการประยุกต์ใช้มีมฟิสิกส์ (Physics Meme) ในการนำเข้าสู่เนื้อหาการเรียนวิชาฟิสิกส์ เนื่องจากมีมเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและมีอารมณ์ขันโดยเฉพาะวิชาฟิสิกส์ซึ่งเป็นวิชาที่คนส่วนใหญ่มองว่าเข้าใจยาก น่าเบื่อหน่าย และมีความซับซ้อนสูง อีกทั้งมีมยังสามารถเพิ่มความเข้าใจในแนวคิดทางวิทยาศาสตร์และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อย่างไรก็ตาม มีมที่ใช้ในการเรียนการสอนควรเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนไม่ยากจนเกินไป มีหลักการทางฟิสิกส์ที่ถูกต้อง และใช้มีมเป็นเพียงส่วนเสริมในการเรียนการสอนเท่านั้น สำหรับผู้สอนที่สนใจทำมีมบทความนี้จะแนะนำเว็บไซต์และขั้นตอนการทำมีมคร่าวๆ ดังนี้

1. เตรียมเนื้อหา เลือกหัวข้อฟิสิกส์ที่เราต้องการทำมีม ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดเพราะต้องคิดสร้างมีมฟิสิกส์โดยมีมนั้นควรจะต้องมีความถูกต้องในหลักการฟิสิกส์และไม่ทำให้ผู้เรียนสับสน
2. เข้าเว็บไซต์ Imgflip ที่ <https://imgflip.com/meme-generator> ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่จะช่วยให้ทำมีมได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น
3. เลือกแม่แบบพื้นหลัง (Meme Template) โดยสามารถพิมพ์ค้นหาชื่อมีม หรือเลือกดูแม่แบบพื้นหลังยอดนิยมก็ได้
4. เมื่อเลือกแม่แบบพื้นหลังแล้วเราสามารถพิมพ์ข้อความในหน้าแก้ไขมีมได้ โดยจะมีช่องใส่ข้อความด้านบน ช่องใส่ข้อความด้านล่าง หรือจะเพิ่มกล่องข้อความใหม่ก็ได้เช่นเดียวกัน

ภาพ 3 ตัวอย่างมีมฟิสิกส์เรื่องกฎของคูลอมบ์
ที่มา: https://www.reddit.com/r/HistoryMemes/comments/fvs2vn/the_last_science_history_meme_was_well_received/

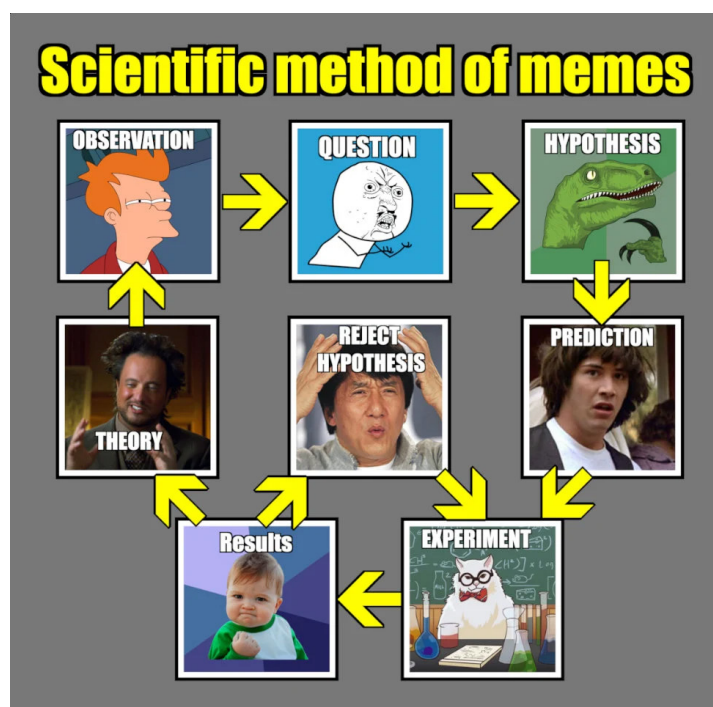
5. ปรับแต่งขนาดตัวอักษร สีของตัวอักษร ตำแหน่งของข้อความ ตามต้องการ เมื่อเสร็จแล้วให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความทั้งด้านเนื้อหาและภาษา โดยไม่ควรพิมพ์อักษรผิดและตกหล่น

6. เมื่อเสร็จแล้วให้กดสร้างและบันทึกโดยคลิกที่ปุ่ม Generate Meme ด้านล่าง หลังจากนั้นเราจะได้ไฟล์ภาพมีมที่สามารถนำไปใช้ใน ห้องเรียนได้

จากภาพด้านบนเป็นตัวอย่างมีมฟิสิกส์เรื่องกฎของคูลอมบ์ (Coulomb's Law) แสดงความคล้ายคลึงกันระหว่างกฎของคูลอมบ์ซึ่งอธิบายแรงไฟฟ้าสถิตระหว่างประจุไฟฟ้าและกฎแรงโน้มถ่วงสากลของนิวตัน (Newton's Law of Universal Gravitation) ซึ่งอธิบายแรงดึงดูดระหว่างมวลสาร ที่กฎทั้งสองข้อมีความคล้ายกันเนื่องมาจากกฎผกผันกำลังสอง (Inverse Square Law) นั่นคือ แรงจะลดลงตามระยะทางยกกำลังสองระหว่าง

มวลหรือประจุไฟฟ้า แม้กฎของคูลอมบ์จะเกี่ยวข้องกับแรงประจุไฟฟ้า ขณะที่กฎแรงโน้มถ่วงสากลเกี่ยวข้องกับแรงดึงดูดเนื่องจากมวลจะมีความแตกต่างกัน แต่โครงสร้างทางคณิตศาสตร์และแนวคิดของทั้งสองกฎมีความคล้ายกันอย่างชัดเจน จนเหมือนว่าคูลอมบ์ (Charles-Augustin de Coulomb) นักฟิสิกส์ชาวฝรั่งเศสลอกข้อสอบไอแซก นิวตัน (Isaac Newton) นี่ก็มุกตลกหัวใจสำคัญของมีมนี้ ซึ่งมีมีมนี้อาจใช้สำหรับการนำเข้าสู่เนื้อหาการเรียนวิชาฟิสิกส์ในหัวข้อไฟฟ้าสถิตได้

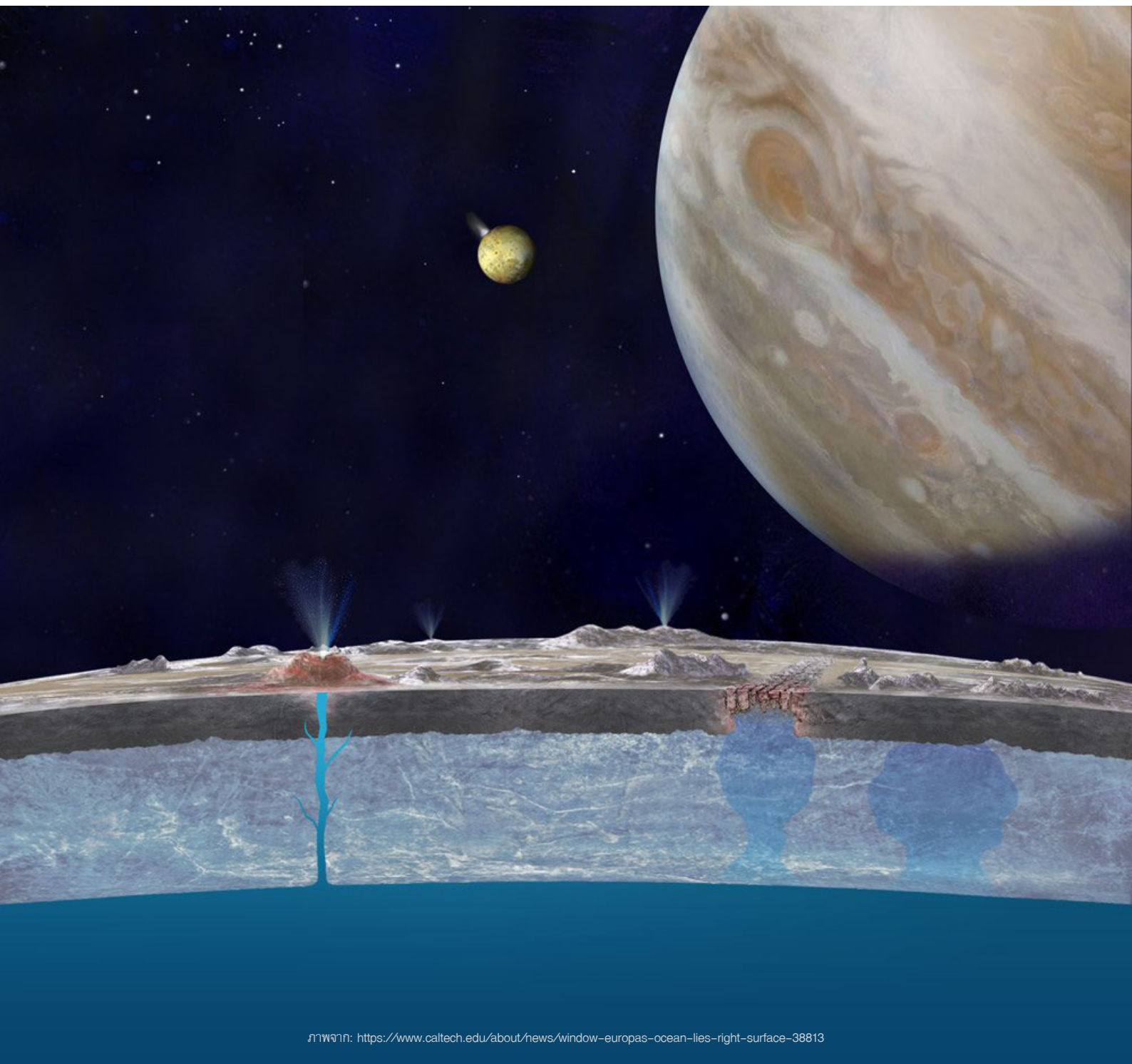
กล่าวโดยสรุปเมื่อนำมีมไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจะช่วยกระตุ้นความสนใจ ทำให้เนื้อหาอยากเข้าใจง่ายขึ้น และสร้างบรรยากาศการเรียนที่สนุกสนาน ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวัน และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ดีจะเป็นส่วนช่วยเพิ่มให้ผู้เรียนสนใจวิชาฟิสิกส์มากขึ้นและวิชาฟิสิกส์ก็อาจจะไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อสำหรับหลายๆ คน อีกต่อไป

<https://www.etsy.com/uk/listing/1337022658/scientific-method-of-memes>

บรรณานุกรม

- Dawkins, R. (1976). *The Selfish Gene*. Oxford University Press.
- Griffiths, D. J. (2023). *Introduction to Electrodynamics*. Cambridge University Press.
- Schwichtenberg, J. (2020). *Teach Yourself Physics*. No-Nonsense Books.
- Subbiramaniyan, V. & Apte, C. & Ali Mohammed, C. (2022). A Meme-Based Approach for Enhancing Student Engagement and Learning in Renal Physiology. *Advances in Physiology Education*, 46(1): 27-29.
- Tidy, H. & Bolton-King, R. S. & Croxton, R. & Mullen, C. & Nichols-Drew, L. & Carlyle-Davies, F. & Irving-Walton, J. (2024). *Enhancing the Student Learning Experience through Memes*. *Science & Justice*, 64(3): 280-288.

ภาพจาก: <https://www.caltech.edu/about/news/window-europas-ocean-lies-right-surface-38813>

EUROPA CLIPPER

ภารกิจสำรวจดวงจันทร์ยูโรปา

ก้าวสำคัญของมนุษยชาติในการค้นหาสิ่งมีชีวิตนอกโลก

“The universe is a pretty big place. If it’s just us, seems like an awful waste of space.”
“เอกภพช่างกว้างใหญ่ไพศาล หากมีเพียงเราอยู่ลำพัง ก็ดูจะเป็นการสิ้นเปลืองพื้นที่อย่างน่าเสียดาย”

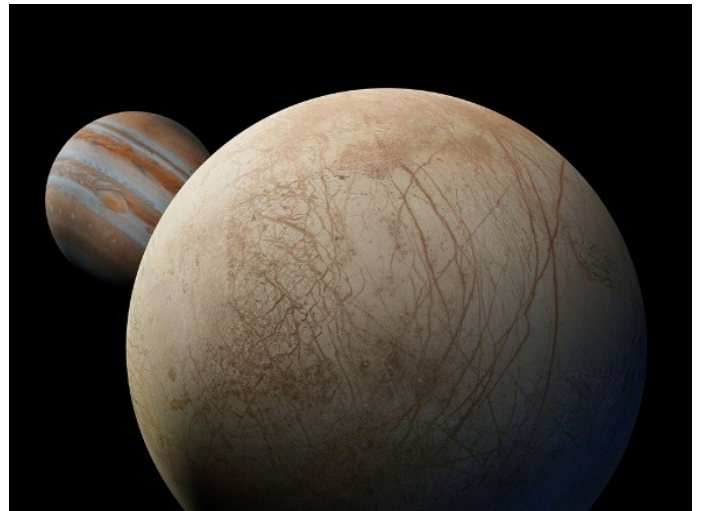

Carl Sagan, Contact

ที่มาภาพ: <https://hmspacemuseum.org/inductee/carl-sagan/>

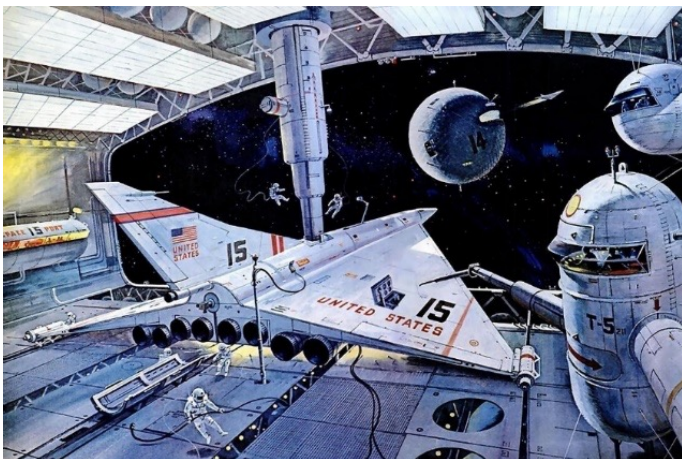
ที่มาคำคม: <https://www.goodreads.com/quotes/282727-the-universe-is-a-pretty-big-place-if-it-s-just>

นับแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มนุษย์เฝ้าสังเกตท้องฟ้ามาค้ำคืน ด้วยความสงสัยและคอยตั้งคำถามถึงความเป็นไปได้ในการมีอยู่ของ สิ่งมีชีวิตอื่นในเอกภพอันกว้างใหญ่ ตำนานและความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต จากดวงดาวอันไกลโพ้นมีปรากฏอยู่ในหลายวัฒนธรรมทั่วโลกมาอย่าง ยาวนาน ทว่าด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ หลายคำถามที่เคยเป็นเพียงความเชื่อหรือแนวคิดเชิงปรัชญาได้กลายมาเป็น เป้าหมายสำคัญของมนุษยชาติในการเดินทางเพื่อค้นหาและไขคำตอบที่ เราทุกคนต่างสงสัยกันมานับนาน

ภาพ 2 ดวงจันทร์ยูโรปา (ด้านหน้า) และดาวพฤหัสบดี (ด้านหลัง)

ที่มา: <https://theweek.com/science/jupiter-moon-europa-life-oxygen>

ภาพ 1 ผลงานศิลปะของ Robert T. McCall หนึ่งในศิลปินผู้ทรงอิทธิพลที่สุดด้านศิลปะอวกาศ
ที่มา: <https://neverwasmag.com/2020/01/the-art-of-robert-t-mccall/#jp-carousel-117251>

ในช่วงศตวรรษที่ 20 นักดาราศาสตร์เริ่มสำรวจแนวคิดเรื่อง ดาวเคราะห์คล้ายโลก (Earth-like Planet) ซึ่งเป็นดาวเคราะห์ที่มีสภาพแวดล้อม เอื้อต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต การค้นพบดาวเคราะห์นอกระบบสุริยะ ที่มีลักษณะคล้ายโลกทำให้เกิดความหวังว่าสิ่งมีชีวิตอาจไม่ได้จำกัดอยู่แค่ บนโลกของเราเท่านั้น ทำให้ภารกิจสำรวจอวกาศมากมายมุ่งศึกษาบรรยากาศ และองค์ประกอบของดาวเคราะห์เหล่านั้น เพื่อตรวจหาสัญญาณของน้ำหรือ แก๊สชีวภาพที่จำเป็นต่อสิ่งมีชีวิต

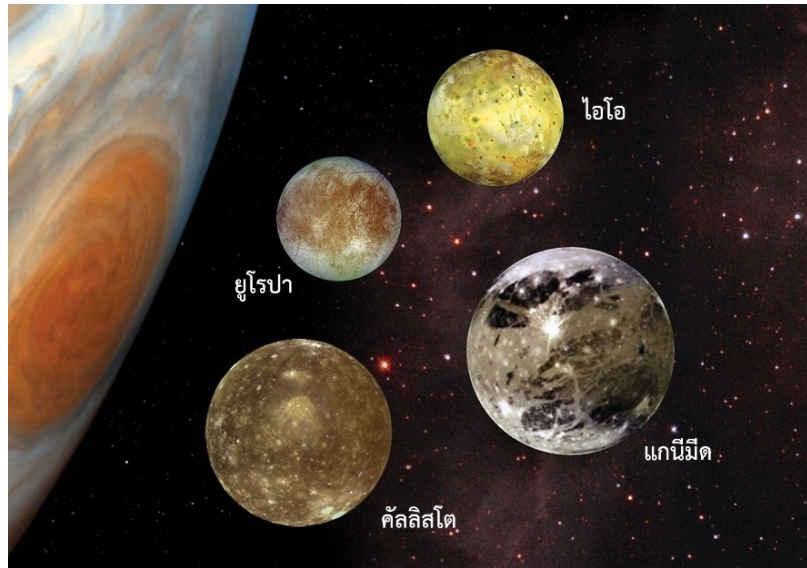
เมื่อมองกลับมาที่ระบบสุริยะของเรา นักวิทยาศาสตร์ต่างให้ ความสนใจไปที่ดาวอังคาร เนื่องจากมีหลักฐานสำคัญหลายประการที่ บ่งชี้ว่าดาวเคราะห์ดวงนี้อาจเคยมีน้ำที่อยู่ในสถานะของเหลวมาก่อน อย่างไรก็ดี ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ยูโรปา (Europa) หนึ่งในดวงจันทร์ ของดาวพฤหัสบดีได้กลายมาเป็นอีกหนึ่งจุดหมายปลายทางที่น่าสนใจ และมีศักยภาพสูงสำหรับการค้นหาสิ่งมีชีวิตนอกโลก

ภาพถ่ายจากยาน Voyager 1 และ Voyager 2 ในปี 1979 เผยให้เห็นพื้นผิวน้ำแข็งของยูโรปา และต่อมาในทศวรรษ 1990 ยาน Galileo ค้นพบหลักฐานที่เชื่อได้ว่ายูโรปาอาจมีมหาสมุทรของเหลวซ่อนอยู่ ใต้เปลือกน้ำแข็ง นักวิทยาศาสตร์ตั้งสมมติฐานว่ามหาสมุทรนี้อาจมี ช่องระบายความร้อนใต้ทะเลลึกที่มีลักษณะคล้ายกับที่ปรากฏบนโลก ซึ่งเป็น ระบบนิเวศอันลึกลับใต้ทะเลลึกที่แสงจากดวงอาทิตย์ไม่สามารถส่องไปถึงได้ แต่กลับเต็มไปด้วยสิ่งมีชีวิตมากมายอาศัยอยู่ เพื่อไขปริศนานี้ NASA จึงได้ พัฒนาการกิจ Europa Clipper ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อสำรวจดวงจันทร์ ยูโรปาอย่างละเอียด โดยมีเป้าหมายในการเปิดเผยความจริงใต้พื้นผิวน้ำแข็ง และศึกษาสภาพแวดล้อมของดวงจันทร์ลึกลับแห่งนี้ว่ามีสภาพที่เอื้อต่อ การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตหรือไม่

ทำความรู้จักดวงจันทร์ยูโรปา

ยูโรปา (Europa) เป็นหนึ่งในดวงจันทร์ของดาวพฤหัสบดีที่ น่าหลงใหลที่สุดดวงหนึ่งในระบบสุริยะและเป็นหนึ่งในสี่ของดวงจันทร์ กาลิเลโอ (Galilean Moons) ซึ่งประกอบด้วย ไอโอ (Io) แกนีมีด (Ganymede) คัลลิสโต (Callisto) และยูโรปา ดวงจันทร์กลุ่มนี้ถูกค้นพบ โดยนักดาราศาสตร์ชื่อก้องโลกอย่าง กาลิเลโอ กาลิเลอี เมื่อกว่า 400 ปี มาแล้ว โดยยูโรปาถือเป็นดวงจันทร์ที่เล็กที่สุดในกลุ่ม แต่กลับมีความ น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าดวงจันทร์ดวงอื่น

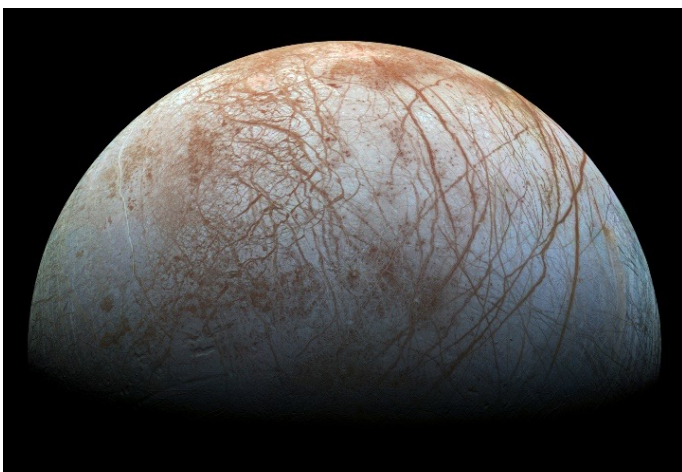

ภาพ 3 ดวงจันทร์กาลิเลโอทั้ง 4 ของดาวพฤหัสบดี
ที่มา: <https://science.nasa.gov/jupiter/jupiter-moons/>

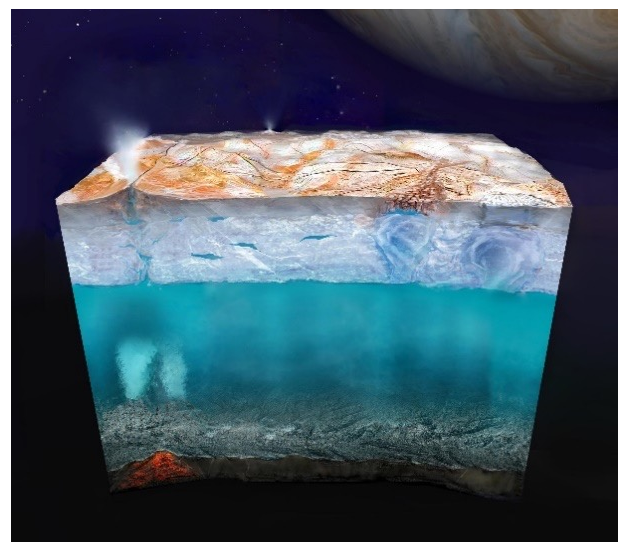
ยูโรปามีอายุราว 4.5 พันล้านปี ใกล้เคียงกับอายุของดาวพฤหัสบดี มีระยะห่างจากดวงอาทิตย์ประมาณ 780 ล้านกิโลเมตร และโคจรรอบดาวพฤหัสบดีในระยะห่างประมาณ 670,900 กิโลเมตร ยูโรปามีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 3,100 กิโลเมตร เล็กกว่าดวงจันทร์ของโลก แต่ใหญ่กว่าดาวพลูโต อุณหภูมิพื้นผิวบริเวณเส้นศูนย์สูตรไม่เคยสูงเกิน -160°C และที่ขั้วไม่เกิน -220°C พื้นผิวของยูโรปาถูกปกคลุมด้วยน้ำแข็งหนาแน่น และเป็นหนึ่งในวัตถุที่สะท้อนแสงได้ดีที่สุดในระบบสุริยะ

ยูโรปาไม่ได้เป็นเพียงก้อนน้ำแข็งในอวกาศ

ยูโรปาเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของการสำรวจอวกาศในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการค้นหาสิ่งมีชีวิตนอกโลก (Astrobiology) เนื่องจากมีการค้นพบหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จำนวนมากที่บ่งชี้ว่า ได้เปลี่ยนน้ำแข็งของยูโรปาอาจมีมหาสมุทรน้ำเค็มขนาดใหญ่ซ่อนอยู่ และอาจเป็นหนึ่งในสถานที่ที่มีศักยภาพสูงในการรองรับสิ่งมีชีวิตภายนอกโลกของเรา

ภาพ 4 พื้นผิวอันน่าพิศวงของยูโรปาที่ถ่ายโดยยานอวกาศกาลิเลโอของ NASA ในช่วงปลายทศวรรษ 1990 เป็นภาพสีของพื้นผิวที่สมจริง ซึ่งใกล้เคียงกับที่ยูโรปาจะปรากฏต่อสายตาของมนุษย์
ที่มา: <https://europa.nasa.gov/resources/29/europas-stunning-surface/>

ภาพ 5 ภาพแนวคิดของศิลปินที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างภายในของยูโรปา: ชั้นเปลือกนอกเป็นน้ำแข็ง ซึ่งอาจมีพวยน้ำหรือวัตถุพุ่งออกมาจากใต้พื้นผิว ถัดลงเป็นชั้นน้ำของเหลวที่ลึกและแผ่ขยายทั่วทั้งดวงจันทร์ และลึกลงไปอีกเป็นแกนหิน ซึ่งอาจมีปล่องน้ำพุร้อนอยู่ที่ใต้พื้นมหาสมุทร
ที่มา: <https://europa.nasa.gov/resources/530/europas-mysterious-interior-artists-concept/>

ความน่าสนใจอีกหนึ่งอย่างคือ ยูโรปาหมุนรอบตัวเอง 1 รอบใช้เวลาเท่ากับการโคจรรอบดาวพฤหัสบดี 1 รอบพอดี คือ ประมาณ 3.5 วันของเวลาบนโลก (ประมาณ 85 ชั่วโมง) ส่งผลให้ยูโรปาหันด้านเดียวเข้าหาดาวพฤหัสบดีตลอดเวลา (Tidal Locking) เช่นเดียวกันกับการโคจรรอบโลกของดวงจันทร์ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้เรามองเห็นดวงจันทร์เพียงด้านเดียวอยู่เสมอเมื่อสังเกตจากพื้นโลก

ลักษณะสำคัญของยูโรปาที่น่าสนใจ

1. **พื้นผิวน้ำแข็งและลักษณะการสะท้อนแสง:** พื้นผิวของยูโรปาปกคลุมด้วยชั้นน้ำแข็งอย่างหนาแน่น และเป็นหนึ่งในวัตถุที่มีการสะท้อนแสงมากที่สุดในระบบสุริยะ ทำให้สามารถศึกษาด้วยกล้องโทรทรรศน์จาก

ระยะไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญกว่าคือ หลักฐานที่ชี้ว่าใต้พื้นผิวดังกล่าวอาจมีมหาสมุทรน้ำเค็มซ่อนอยู่ ซึ่งมีปริมาณน้ำมากกว่ามหาสมุทรทั้งหมดบนโลกรวมกัน

2. พวยน้ำและหลักฐานของการพ่นวัสดุจากภายใน: ข้อมูลจากกล้องโทรทรรศน์อวกาศฮับเบิล (Hubble Space Telescope) แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่อาจเป็น “พวยน้ำ” (Water Plumes) ที่พุ่งออกจากบริเวณขั้วใต้ของยูโรปา แม้ว่าการค้นพบเหล่านี้ยังไม่ได้รับการยืนยันอย่างสมบูรณ์ แต่ก็มีความสำคัญที่บ่งบอกถึงการแลกเปลี่ยนวัสดุระหว่างภายในกับภายนอกพื้นผิวดวงจันทร์ ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้สามารถเก็บตัวอย่างน้ำจากภายนอกได้โดยไม่ต้องเจาะทะลุชั้นเปลือกน้ำแข็ง

ภาพ 6 แนวคิดของศิลปินเกี่ยวกับพวยน้ำบนยูโรปาที่พ่นออกสู่พื้นผิวดวงจันทร์ ซึ่งเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงการมีอยู่ของมหาสมุทรใต้เปลือกน้ำแข็ง
ที่มา: <https://europa.nasa.gov/resources/167/artists-concept-of-europa-water-vapor-plume/>

3. ข้อมูลจากยานสำรวจและหลักฐานของมหาสมุทรใต้พื้นผิว: นับแต่ภารกิจ Voyager 2 ในปี ค.ศ. 1979 นักวิทยาศาสตร์ได้สังเกตเห็นว่าพื้นผิวของยูโรปาเต็มไปด้วยรอยแตกและแถบไม่มีหลุมอุกกาบาต ทำให้เชื่อกันว่าดวงจันทร์แห่งนี้มีกระบวนการทางธรณีวิทยาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ. 1996 ยาน Galileo ได้ตรวจพบสนามแม่เหล็กผิดปกติรอบยูโรปา ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยการมีอยู่ของชั้นน้ำเค็มใต้พื้นผิวที่เป็นสื่อกระแสไฟฟ้า

4. องค์ประกอบทางเคมีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิต: ยูโรปามีการตรวจพบสารอินทรีย์และโซเดียมคลอไรด์ (NaCl) บนพื้นผิว มีความเป็นไปได้ว่าองค์ประกอบเหล่านี้มาจากภายในดวงจันทร์และถูกดันขึ้นสู่พื้นผิวผ่านรอยแยกต่างๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญที่อาจมีความจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต

5. พลังงานจากแรงโน้มถ่วงและความเป็นไปได้ของชีวิตในเขต: ยูโรปาได้รับแรงโน้มถ่วงมหาศาลจากดาวพฤหัสบดี ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “Tidal Heating” หรือความร้อนจากแรงไทดัล ความร้อนนี้อาจเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงให้น้ำในมหาสมุทรอยู่ในสถานะของเหลว และ

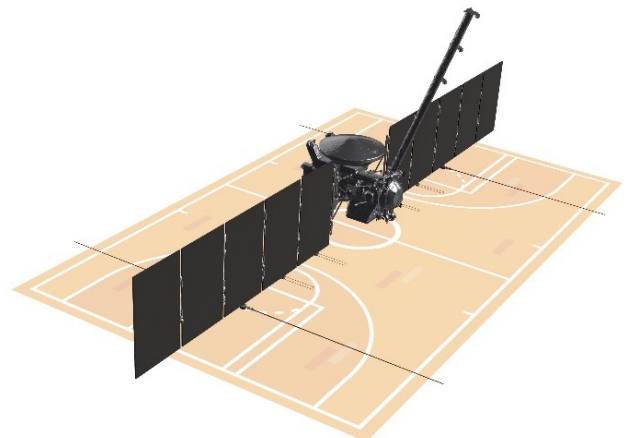
ก่อให้เกิดปล่องน้ำพุร้อนใต้มหาสมุทร (Hydrothermal Vents) คล้ายกับที่พบในบริเวณใต้มหาสมุทรลึกของโลก ซึ่งสามารถรองรับระบบนิเวศขนาดใหญ่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาพลังงานจากแสงอาทิตย์

Europa Clipper ภารกิจเรือธงของ NASA เพื่อค้นหาสิ่งมีชีวิตนอกโลก

จากหลักฐานเชิงสังเกตและข้อมูลจากการภารกิจในอดีตของดวงจันทร์ยูโรปา นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าใต้เปลือกน้ำแข็งของดวงจันทร์แห่งนี้ อาจมีมหาสมุทรน้ำเค็มขนาดใหญ่ซ่อนอยู่ และมีความเป็นไปได้ที่จะมีสภาวะแวดล้อมเอื้อต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตในระดับจุลินทรีย์ อย่างไรก็ตาม คำถามสำคัญเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและทางเคมีของยูโรปายังคงไม่ได้รับคำตอบอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น:

- มหาสมุทรใต้ผิวน้ำแข็งมีความลึกและความเค็มเพียงใด?
- เปลือกน้ำแข็งมีความหนาน้อยเพียงใด และมีการแตกร้าวหรือไม่?
- บนพื้นผิวมีสารอินทรีย์ที่ซับซ้อนหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตหรือไม่?
- มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับชั้นหินภายในดวงจันทร์หรือไม่?
- พื้นที่ใดที่อาจมีการพ่นวัสดุจากใต้ผิวน้ำแข็งขึ้นมาสู่พื้นผิวนอก?

เพื่อไขข้อสงสัยเหล่านี้ NASA จึงได้พัฒนาโครงการ Europa Clipper ซึ่งถือเป็นหนึ่งในภารกิจระดับเรือธง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างนอกโลก

ภาพ 7 ยานอวกาศ Europa Clipper ได้รับการออกแบบให้เป็นยานสำรวจดาวเคราะห์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่ NASA เคยสร้างมา ซึ่งในภาพได้วาดเปรียบเทียบขนาด กับสนามบาสเกตบอล
ที่มา: <https://europa.nasa.gov/resources/531/europa-clipper-nasas-largest-planetary-spacecraft-artists-concept/>

Europa Clipper เป็นยานอวกาศขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่ NASA เคยสร้างขึ้นสำหรับภารกิจสำรวจดาวเคราะห์ โดยเมื่อกางแผงโซลาร์เซลล์ออก ยานจะมีความกว้างมากกว่า 30 เมตร ซึ่งกว้างกว่าขนาดของสนามบาสเกตบอลมาตรฐาน (ขนาดประมาณ 28 เมตร x 15 เมตร)

ยานได้ถูกปล่อยเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 2024 และจะเดินทางไปถึงระบบวงโคจรของดาวพฤหัสบดีในเดือนเมษายนของปี ค.ศ. 2030 โดยภารกิจนี้ไม่ได้ทำการโคจรรอบยูโรปาโดยตรง แต่ใช้วิธีการบินเฉียด

(Flyby) ประมาณ 49 ครั้ง เพื่อเก็บข้อมูลจากบริเวณต่างๆ ทั่วดวงจันทร์ โดยหลีกเลี่ยงการอยู่ในเขตรังสีเข้มข้นของดาวพฤหัสบดีเป็นเวลานาน ซึ่งจะช่วยให้อายุการทำงานของระบบอิเล็กทรอนิกส์ในตัวยานอวกาศได้

เป้าหมายสำคัญของการกิจ Europa Clipper

ภารกิจ Europa Clipper ถูกออกแบบมาโดยมีเป้าหมายสำคัญทางวิทยาศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่

1. **ศึกษาความหนาของเปลือกน้ำแข็งและการมีปฏิสัมพันธ์กับมหาสมุทรภายใน:** เพื่อวัดความหนาของเปลือกน้ำแข็งและตรวจสอบว่าภายในชั้นน้ำแข็งนั้นมีน้ำในสถานะของเหลวอยู่หรือไม่ รวมถึงประเมินขนาดความเค็ม และคุณสมบัติอื่นๆ ของมหาสมุทรใต้พื้นผิว พร้อมทั้งศึกษาว่ามหาสมุทรมีการแลกเปลี่ยนวัสดุกับพื้นผิวยานนอกอย่างไร

2. **วิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของยูโรปา:** เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของมหาสมุทรใต้พื้นผิวยูโรปา และประเมินว่ามีสารอินทรีย์หรือโมเลกุลชีวภาพที่จำเป็นต่อการกำเนิดและการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตหรือไม่

3. **การสำรวจทางธรณีวิทยาและกิจกรรมของพื้นผิว:** เพื่อศึกษากระบวนการเกิดลักษณะภูมิประเทศบนพื้นผิวยูโรปา และตรวจสอบหาสัญญาณการเคลื่อนไหวของกิจกรรมต่างๆ เช่น การเคลื่อนตัวของแผ่นเปลือกน้ำแข็ง

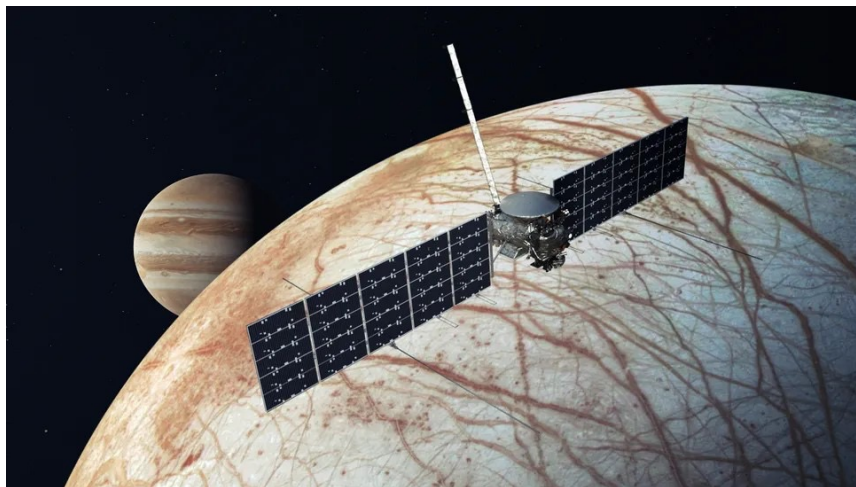
การพ่นพวยน้ำสู่อวกาศ การเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาในอดีต

นับถอยหลังสู่คำตอบที่เฝ้ารอจากยูโรปา

ภารกิจ Europa Clipper ไม่เพียงเป็นก้าวสำคัญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเป็นบทบาทใหม่ของการเดินทางที่ขับเคลื่อนด้วยคำถามสำคัญที่มนุษยชนโลกเฝ้าถามมาตลอดหลายพันปีว่า “เราอยู่เพียงลำพังในเอกภพอันกว้างใหญ่นี้จริงหรือ?” ยานสำรวจลำนี้จะเปรียบเสมือนดวงตาที่จะส่องลึกลงไปใต้เปลือกน้ำแข็งของยูโรปาเพื่อค้นหาความเป็นไปได้ของมหาสมุทรลึกกลับที่อาจหล่อเลี้ยงสิ่งมีชีวิตในแบบที่เราไม่เคยพบเจอมาก่อน

เมื่อยาน Europa Clipper เคลื่อนตัวสู่เป้าหมายปลายทางคือการเข้าสู่วงโคจรของดาวพฤหัสบดีในช่วงเดือนเมษายนของปี ค.ศ. 2030 มนุษยชาติจะได้เฝ้าติดตามบทบาทใหม่ของการสำรวจอวกาศที่จะเปิดม่านความลับของดวงจันทร์ยูโรปา ไม่แน่ว่าใต้เปลือกน้ำแข็งของดวงจันทร์อันไกลโพ้นนี้อาจมีคำตอบที่เราทุกคนตั้งตารออยู่

การเดินทางของ Europa Clipper จึงไม่ใช่แค่การเดินทางของยานสำรวจอวกาศ แต่มันคือการเดินทางของจินตนาการ ความหวัง และความกระหายใคร่รู้ของผู้คนทั่วโลกที่กำลังเฝ้ารอคำตอบเดียวกันว่า “มนุษย์เราอาจไม่ได้อยู่ในเอกภพอันกว้างใหญ่นี้เพียงลำพัง” ก็เป็นไปได้

ภาพ 8 ภาพจำลองยานอวกาศ Europa Clipper ขณะบินสำรวจดวงจันทร์ยูโรปาของดาวพฤหัสบดี
ที่มา: <https://www.space.com/europa-clipper-mission-explained>

บรรณานุกรม

- Can Life Exist on an Icy Moon? NASA's Europa Clipper Aims to Find Out. (2024). Retrieved March 19, 2025, from <https://www.nasa.gov/missions/europa-clipper/can-life-exist-on-an-icy-moon-nasas-europa-clipper-aims-to-find-out>.
- Europa Clipper Mission Overview. Retrieved March 19, 2025, from <https://science.nasa.gov/mission/europa-clipper/mission-overview>.
- Europa Clipper Mission Science. Retrieved March 19, 2025, from <https://science.nasa.gov/mission/europa-clipper/mission-science>.
- Europa Clipper Spacecraft Instruments. Retrieved March 28, 2025, from <https://science.nasa.gov/mission/europa-clipper/spacecraft-instruments>.
- Europa Clipper: A complete guide to NASA's astrobiology mission. (2024). Retrieved March 19, 2025, from <https://www.space.com/europa-clipper-mission-explained>.
- Europa is an icy ocean world—and NASA is finally going to explore it. (2024). Retrieved March 19, 2025, from <https://www.nationalgeographic.com/science/article/europa-jupiter-moon-nasa-clipper-ocean>.
- Europa: A guide to Jupiter's icy moon. (2023). Retrieved March 26, 2025, from <https://www.space.com/15498-europa-sdcmp.html>.
- Galileo Mission Overview. (2003). Retrieved March 26, 2025, from <https://science.nasa.gov/mission/galileo/#galileo-mission-overview>.
- Why Europa? Retrieved March 19, 2025, from <https://science.nasa.gov/mission/europa-clipper/why-europa-overview>.

ภาพจาก: <https://www.verywellhealth.com/what-is-microbiology-1958833>

Microbiology for Kids

โลกจุลชีพที่เด็กๆ ก็เรียนรู้ได้

“หนูรู้ใหม่ว่าในขนมปังที่แม่ทิ้งไว้ มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง”

คำถามง่ายๆ เช่นนี้ อาจกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่น่าตื่นตาตื่นใจสำหรับเด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแขนงจุลชีววิทยา (Microbiology) วิทยาศาสตร์ที่ศึกษา “สิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก” ซึ่งแม้จะมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่กลับมีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของเรา การเรียนรู้จุลชีววิทยาจึงไม่ใช่เรื่องของนักวิทยาศาสตร์ระดับสูงเท่านั้น แต่สามารถเป็น “การผจญภัยทางการเรียนรู้” สำหรับเด็กๆ ได้เช่นกัน สำหรับเด็ก การเปิดโลกของจุลชีพตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความอยากรู้อยากเห็น ฝึกกระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ และเปิดโอกาสให้พวกเขาได้สัมผัสกับบทบาทของนักวิทยาศาสตร์ตัวน้อยอย่างแท้จริง

จุลชีพคืออะไร และทำไมเด็กควรรู้จัก

จุลชีพ (Microorganisms) หรือ จุลินทรีย์ คือ สิ่งมีชีวิตขนาดเล็กมากที่ต้องใช้กล้องจุลทรรศน์จึงจะมองเห็น เช่น แบคทีเรีย ยีสต์ รา ไวรัส แม้จะมีขนาดเล็กจิ๋วแต่จุลชีพกลับมีบทบาทสำคัญในหลายด้าน เช่น แบคทีเรียดีในลำไส้ที่ช่วยย่อยอาหาร การใช้ยีสต์ทำขนมปัง หรือไวรัสที่ทำให้เกิดโรค เช่น ไวรัสไข้หวัดใหญ่ เด็กๆ มักตื่นเต้นเมื่อได้รู้ว่าในสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น ดิน อาหาร น้ำ อากาศ หรือแม้แต่ในตัวของพวกเขาเองเต็มไปด้วยสิ่งมีชีวิตเล็กๆ ที่มองไม่เห็น การเรียนรู้จุลชีววิทยามีประโยชน์มากมายต่อการพัฒนาการของเด็กไม่เพียงแต่ความรู้แต่ยังส่งเสริมทักษะอื่นๆ ดังนี้

- กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น เด็กชอบตั้งคำถาม เช่น “ทำไมของกินถึงเน่า” หรือ “อะไรทำให้ขนมปังขึ้นรา”
- ฝึกกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ สังเกต ทดลอง บันทึกผล และสรุปผล
- สร้างพื้นฐานทางสุขภาพ รู้จักการล้างมือที่ถูกต้อง และเข้าใจการป้องกันโรค
- พัฒนาทักษะชีวิต ความอดทน การทำงานร่วมกัน และการคิดวิเคราะห์

จุลชีววิทยาสําหรับเด็ก

ผู้เขียนได้เสนอแนะขอบเขตการจัดการเรียนรู้เนื้อหาวิชาจุลชีววิทยาสําหรับเด็กที่เหมาะสมตามพัฒนาการของระดับประถมศึกษา โดยเน้นเนื้อหาเชิงบูรณาการที่กระตุ้นความสนใจ สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำได้จริงในโรงเรียนหรือที่บ้าน พร้อมตัวอย่างประเด็นที่ควรสอน ดังนี้

ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 - ป.3) ควรเน้นหัวข้อเกี่ยวกับ “เชื้อโรคและสุขลักษณะ” (Germ and Hygiene) เนื่องจากเด็กในช่วงวัยนี้ ยังไม่สามารถดูแลตนเองได้ดี มีโอกาสสัมผัสเชื้อโรคและแพร่กระจายได้ง่าย โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีการรวมกลุ่ม เช่น โรงเรียน การเรียนรู้เกี่ยวกับเชื้อโรคตั้งแต่วัยนี้จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจว่าเชื้อโรคคืออะไร

พบได้ที่ไหน เข้าสู่ร่างกายได้อย่างไร และควรป้องกันตนเองอย่างไร เช่น การล้างมืออย่างถูกวิธี การรักษาสุขอนามัยในชีวิตประจำวัน การนำเสนอเนื้อหาในวัยนี้ควรใช้สื่อที่เข้าใจง่าย เช่น อินโฟกราฟิก ภาพวาด การ์ตูน เชื้อโรคจำลอง นิทาน หรือเพลงประกอบกิจกรรม เพื่อให้เด็กเรียนรู้อย่างสนุกสนานและเกิดความตระหนักรู้

ภาพ 1 อินโฟกราฟิกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ “เชื้อโรคและสุขลักษณะ”
ที่มา <https://multimedia.anamai.moph.go.th/infographics/hygiene-for-kids/>

ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 - ป.6) ควรขยับไปสู่หัวข้อ “อาหารจากจุลินทรีย์” (Food from Microbes) เพื่อให้เด็กได้รู้ว่าจุลินทรีย์ไม่ใช่สิ่งเลวร้ายเสมอไป แต่หลายชนิดมีประโยชน์และถูกนำมาใช้ ในกระบวนการผลิตอาหาร เช่น ยีสต์ในการทำขนมปัง แบคทีเรียในการหมักโยเกิร์ต หรือเชื้อราในชีอิ้วและเต้าเจี้ยว เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านการทดลอง เช่น การหมักโยเกิร์ต การปลูกเชื้อราบนขนมปัง และฝึกสังเกตการเน่าเสียของอาหารที่เกิดจากจุลินทรีย์ นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงความรู้กับพฤติกรรมสุขภาพ เช่น การเลือกซื้ออาหารปลอดภัย หรือการเก็บรักษาอาหารอย่างถูกวิธี ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยเสริมสร้างทักษะวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ และความคิดเชิงวิเคราะห์ ในชีวิตประจำวันของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพ 2 อินโฟกราฟิกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ “อาหารจากจุลินทรีย์”
<https://www.thaibeautyhealthy.com/5961>

บทความนี้ผู้เขียนยกตัวอย่างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับจุลินทรีย์ เด็กจะได้เรียนรู้จากของจริงผ่านกิจกรรมที่สามารถเห็นผลได้จริง โดยใช้อุปกรณ์และวิธีการทดลองอย่างง่าย

กิจกรรมง่าย ๆ เปิดโลกจุลินทรีย์อย่างสร้างสรรค์

กิจกรรม เชื้อราบนขนมปัง

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาว่าปัจจัยต่างๆ เช่น ความชื้น อุณหภูมิ แสง การใช้สารกันรา มีผลต่อการเจริญของเชื้อราบนขนมปัง
- เพื่อฝึกกระบวนการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การตั้งสมมติฐาน การสังเกต การสรุปผล

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ขนมปัง 6 แผ่น
2. ถุงซิปล็อก 6 ใบ พร้อมป้ายข้อความปัจจัยตัวแปร (เช่น “เปียก - มีแสง” “เปียก - ที่มืด” “เปียก - เย็น” “แห้ง - มีแสง” “แห้ง - ที่มืด” “แห้ง - เย็น”)
3. สเปรย์น้ำสำหรับให้ความชื้น

4. แวนช่ายา ถุงมือ ปากกาและสติ๊กเกอร์สำหรับเขียนถุง
5. ตู้เย็น / มุมมืด / หน้าต่างมีแดด

วิธีการทดลอง

1. ใส่ขนมปัง 1 แผ่นลงในถุงซิปล็อกแต่ละใบ
2. ติดป้ายกำกับบนถุงแต่ละใบให้ชัดเจนว่า ขนมปังในถุงนั้นถูกจัดอยู่ในเงื่อนไขใดบ้าง เช่น ความชื้นหรือแสงแดด เพื่อป้องกันความสับสนในขั้นตอนการสังเกตผลภายหลัง

3. ฉีดน้ำบนขนมปัง 3 ชิ้น แล้วใส่ถุงซิปล็อก ปิดสนิท

4. วางถุงขนมปังในบริเวณต่างๆ ของบ้านตามเงื่อนไขที่ต้องการ เราวางขนมปังบางถุงไว้ในที่มืดหน้าต่างเพื่อให้ได้รับแสงแดด บางถุงไว้ในตู้ครัวเพื่อให้สัมผัสกับความมืด และบางถุงไว้ในตู้เย็นเพื่อศึกษาว่าอุณหภูมิที่เย็นจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเชื้อราบนขนมปังอย่างไร

5. สังเกตการเปลี่ยนแปลงทุกวัน ประมาณ 5 - 7 วัน หรือมากกว่า โดยปล่อยขนมปังไว้ตามลำพังเพื่อให้เชื้อราเติบโต เนื่องจากเราใช้ขนมปังที่ซื้อจากร้านซึ่งมีสารกันบูดผสมอยู่ จึงใช้เวลาหลายวันกว่าจะเห็นเชื้อราขึ้น หากต้องการเห็นผลเร็วขึ้น แนะนำให้ใช้ขนมปังที่ไม่มีสารกันบูด

ที่มา : <https://www.mombrite.com/moldy-bread-experiment/>

ตารางสรุปข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดเชื้อราในขนมปังภายใต้เงื่อนไขต่างๆ

หมายเลข	สภาพขนมปัง	สภาพแวดล้อม	การเกิดเชื้อรา	สีของเชื้อรา
1	แห้ง	มีแสงแดด	ไม่มีเชื้อรา	ไม่มี
2	เปียก	มีแสงแดด	พบเชื้อราบางส่วน	ดำและขาว
3	แห้ง	ที่มืด	พบเชื้อรามาก	เขียว
4	เปียก	ที่มืด	พบเชื้อรามากที่สุด	เขียว ดำ ขาว
5	แห้ง	ในตู้เย็น	แทบไม่มีเชื้อรา	ไม่มี
6	เปียก	ในตู้เย็น	แทบไม่มีเชื้อรา	ไม่มี

การเปรียบเทียบขนมปังที่เกิดเชื้อราภายใต้เงื่อนไขต่างๆ แสดงว่า แสงมีส่วนช่วยยับยั้งเชื้อราและความเย็นช่วยป้องกันการเกิดเชื้อรา นอกจากนี้ เด็กๆ จะสังเกตลักษณะสีของเชื้อราที่มีสีแตกต่างกันตามชนิดของเชื้อรา เช่น เพนิซิลเลียม (*Penicillium*) มีลักษณะเขียว โรซิปัส สโตโลนิเฟอร์ (*Rhizopus stolonifer*) มีลักษณะสีดำ มิวคอร์ (*Mucor spp.*) มีลักษณะสีขาว หากเด็กมีความสนใจอยากเห็นรายละเอียดรูปร่างของเชื้อรา สามารถใช้กล้องจุลทรรศน์เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมการทดลองนี้แล้ว ผู้ปกครองหรือครูอาจตั้งคำถามเพิ่มเติมสำหรับกิจกรรม “เชื้อราบนขนมปัง” เพื่อกระตุ้นความคิดวิเคราะห์และ

เปิดโอกาสให้เด็กได้ตั้งสมมติฐานด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งเสริมทักษะด้าน วิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ เช่น

- ถ้าเราใส่สารกันเชื้อราในขนมปังจะเกิดอะไรขึ้น
  - ถ้าอุณหภูมิสูงขึ้นจะทำให้เชื้อราเกิดเร็วขึ้นหรือไม่ เพราะอะไร
  - ถ้าไม่มีจุลินทรีย์หรือเชื้อราเลย โลกของเราจะเป็นอย่างไร
  - การทดลองนี้ทำให้เราเข้าใจอะไรเกี่ยวกับการเก็บอาหารในบ้าน
- ผู้ปกครองหรือครูยังอธิบายเสริมความรู้ให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับ เชื้อรามากขึ้น ดังนี้ เชื้อราเริ่มต้นจากอนุภาคขนาดเล็กที่เรียกว่า “สปอร์” ซึ่งลอยลอยอยู่ในอากาศ เมื่อสปอร์ตกลงบนอาหารและอยู่ใน

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น มีความอบอุ่น ความชื้น และสัมผัสกับอากาศ มันจะเริ่มออกและเติบโต ระหว่างการเจริญเติบโตเชื้อราจะสร้างเส้นใย ยาวคล้ายเส้นด้ายที่เรียกว่า “ไฮฟา” ซึ่งจะแผ่กระจายออกไปและรวมตัวกัน เป็นกลุ่มหนานุ่มคล้ายสาลี เรียกว่า “ไมซีเลียม” เชื้อราจะหลั่งเอนไซม์ ออกมาย่อยอาหาร เช่น ขนมปัง แล้วดูดซึมสารอาหารไปใช้ จึงเป็นสาเหตุที่ เชื้อรามีบทบาทสำคัญในการย่อยสลายอินทรีย์วัตถุและช่วยคืนสารอาหารสู่ธรรมชาติ

ความปลอดภัยในการเรียนรู้เรื่องจุลชีพ

เพื่อให้การเรียนรู้เรื่องจุลชีพเป็นไปอย่างปลอดภัยและเหมาะสม กับวัยของเด็ก ครูและผู้ปกครองควรดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดการทำกิจกรรม โดยมีข้อควรระวังดังนี้

- ห้ามเปิดถุงที่มีเชื้อราระหว่างการทดลอง และไม่ควรให้เด็ก สูดดมขนมปังที่มีเชื้อราโดยตรง เนื่องจากเชื้อราบางชนิดอาจปล่อยสารพิษ (Mycotoxins) ที่ทำให้เกิดการระคายเคืองหรืออาการแพ้ได้
- ควรใช้ถุงซิปล็อกที่ปิดสนิท และหลังการทดลองให้ทิ้งทั้งถุง อย่างปลอดภัย ห้ามนำกลับมาเปิดใช้ใหม่

- ให้เด็กสวมถุงมือ (ถ้ามี) ใส่ผ้ากันเปื้อน และหลีกเลี่ยงการ สัมผัสตา จมูก หรือปากระหว่างทดลอง
- ล้างมือทุกครั้งหลังจับต้องอุปกรณ์ทดลองหรือหลังจากทำ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจุลชีพ
- จัดสถานที่ทดลองในบริเวณที่อากาศถ่ายเทได้ดี และควรแยก จากพื้นที่รับประทานหรือเตรียมอาหาร

บทสรุป

“Microbiology for Kids” ไม่ใช่เพียงแค่กิจกรรมสนุก แต่คือ โอกาสทองในการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งการเรียนรู้ให้กับเด็กๆ การเรียนรู้ เรื่องสิ่งมีชีวิตเล็กจิ๋วที่มองไม่เห็นอาจทำให้เด็กมองโลกในมุมใหม่และ เชื่อมั่นว่าสิ่งเล็กๆ ก็สามารถเปลี่ยนโลกได้ การได้สังเกต รอคอย ตั้งคำถาม และลงมือทดลอง คือประสบการณ์ที่ทรงพลังสำหรับเด็ก เมื่อพวกเขาเห็น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงจริงตรงหน้า ความอยากรู้อยากเห็นก็จะเติบโต และบางครั้ง อาจกลายเป็นแรงบันดาลใจให้อยากเป็น “นักวิทยาศาสตร์ในอนาคต เพราะโลกของสิ่งมีชีวิตเล็กๆ คือโลกที่ยิ่งใหญ่ในการเรียนรู้” 🧬

ภาพจาก : <https://www.freepik.com/vectors/microbiology>

บรรณานุกรม

- Betty. (2025). *Moldy Bread Experiment – What Makes Mold Grow?*. Retrieved July 15, 2025, from <https://www.mombrite.com/moldy-bread-experiment/>.
Bahrehbar, Jane. (2025). *Bread Mold Experiment*. Retrieved July 15, 2025, from <https://littlebinsforlittlehands.com/bread-mold-experiment/>.
ธีรพัฒน์ เวชชประสิทธิ์. (2565). จุลชีววิทยาสำหรับนักเรียน. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.scimath.org/article-biology/item/1265-2022-07-25-08-20-30-19>.

ภาพจาก: <https://bethanyschool.org.uk/maths/maths-blog-nov23/>

กลยุทธ์การสร้างคำถามปลายเปิด เพื่อพัฒนาการสอนคณิตศาสตร์

การใช้คำถามของผู้สอนมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพราะคำถามจะช่วยส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม คำถามที่พบในชั้นเรียนมักเป็นคำถามที่เน้นให้ผู้เรียนตอบโดยใช้ความจำ ความเข้าใจ หรือแม้กระทั่งการนำไปใช้ที่มีคำตอบตายตัวเพียงคำตอบเดียว หรือเป็นคำถามที่ให้ผู้เรียนพิจารณาว่า “ใช่หรือไม่” ที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดหรือแสดงเหตุผลประกอบ คำถามเหล่านี้เรียกว่าคำถามปิด (Closed Question) ซึ่งสามารถใช้ในชั้นเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้และความเข้าใจของผู้เรียนได้ แต่ไม่ควรใช้มากเกินไป ผู้สอนอาจปรับมาใช้คำถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบมากกว่า 1 คำตอบ หรือเป็นคำถามที่มียุทธวิธีในการหาคำตอบที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและกระตุ้นการเรียนรู้ตลอดจนสามารถอธิบายหรือแสดงเหตุผลประกอบ การใช้คำถามปลายเปิดทำให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเพราะผู้เรียนอาจมีคำตอบอื่นที่แตกต่างจากเพื่อน ทำให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ ซึ่งผู้สอนควรนำคำตอบของผู้เรียนที่แตกต่างกันมาอภิปรายถึงแนวคิดและวิธีการหาคำตอบเพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การสร้างคำถามปลายเปิดในชั้นเรียน ผู้สอนสามารถทำได้โดยง่ายด้วยการเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนคำถามปิดที่คุ้นเคยในชั้นเรียนปกติให้เป็นคำถามปลายเปิดที่น่าสนใจและท้าทายการคิดของผู้เรียนด้วยกลยุทธ์การสร้างคำถามปลายเปิดแบบต่างๆ (Small, 2020) ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนจากคำถามแบบเดิม (Phrasing an existing question in another way)

คือ การเปลี่ยนจากคำถามแบบเดิมที่คุ้นเคยที่ใช้ในการเรียนการสอนซึ่งเป็นคำถามปิด ให้เป็นคำถามปลายเปิดที่น่าสนใจ มีความท้าทาย และฝึกการคิดของผู้เรียนมากขึ้น

ตัวอย่างที่ 1

คำถามเดิม : บอลมีดินสอสีอยู่ 5 กล่อง แต่ละกล่องมีดินสอสี 12 แท่ง บอลมีดินสอสีทั้งหมดกี่แท่ง

แนวคิด

เนื่องจากในคำถามนี้กำหนดจำนวนกล่องของดินสอสีที่บอลมีและจำนวนดินสอสีในแต่ละกล่อง จึงสามารถหาจำนวนดินสอสีทั้งหมดที่บอลมีได้ โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการคูณจำนวนเต็มบวก ซึ่งจะได้ว่าบอลมีดินสอสีทั้งหมด $5 \times 12 = 60$ แท่ง

คำถามใหม่ : บอลมีดินสอสีอยู่หลายกล่อง แต่ละกล่องมีจำนวนดินสอสีมากกว่าจำนวนกล่องอยู่ 3 แท่ง บอลมีดินสอสีจำนวนที่เป็นไปได้ทั้งหมดกี่แท่ง

แนวคิด

เนื่องจากในคำถามนี้ไม่ได้กำหนดจำนวนกล่องของดินสอสีที่บอลมี และไม่ได้กำหนดจำนวนดินสอสีในแต่ละกล่องมาให้ แต่กำหนดเพียงเงื่อนไขว่า “แต่ละกล่องมีจำนวนดินสอสีมากกว่าจำนวนกล่องอยู่ 3 แท่ง” ดังนั้น ผู้เรียนสามารถเลือกกำหนดจำนวนกล่องของดินสอสีที่บอลมีได้ จากนั้นผู้เรียนจะสามารถหาจำนวนดินสอสีในแต่ละกล่องได้ แล้วจึงสามารถหาจำนวนดินสอสีทั้งหมดที่บอลมีได้เป็นลำดับสุดท้าย

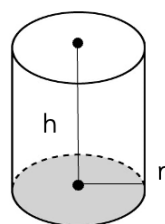
คำถามใหม่ในตัวอย่างนี้เป็นคำถามปลายเปิดที่มีหลายคำตอบขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนเลือกกำหนดให้บอลมีดินสอสีกี่กล่อง ซึ่งเป็นการกระตุ้นผู้เรียนไม่ว่าจะมีความสามารถทางการเรียนอยู่ในระดับใดให้สามารถมีส่วนร่วมในการตอบคำถามนี้ได้

2. การหาความเหมือนกันและความแตกต่าง (Asking for similarities and differences)

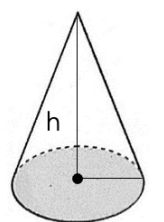
คือ การให้เปรียบเทียบของสองอย่าง อาจเป็นจำนวนสองจำนวน รูปทรงเรขาคณิตสองรูป หรือกราฟสองรูป เพื่อให้หาความเหมือนหรือความแตกต่างของสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบ

ตัวอย่างที่ 2

คำถาม : จงหาความเหมือนและความแตกต่างของรูปเรขาคณิตสามมิติต่อไปนี้

ทรงกระบอก

กรวย

แนวคิด

	ทรงกระบอก	กรวย
ความแตกต่าง	- ไม่มียอดแหลม - ไม่มีความเอียง - รูปคลี่ประกอบด้วยวงกลม 2 รูป	- มียอดแหลม - มีความเอียง - รูปคลี่ประกอบด้วยวงกลม 1 รูป
ความเหมือน	- มีฐานเป็นวงกลม - มีความสูง	

3. การเปลี่ยนคำตอบให้เป็นคำถาม (Turning around a question)

คือ การเปลี่ยนจากถามคำถามเพื่อหาคำตอบตามปกติ เป็นการนำคำตอบมาให้อยู่ในรูปคำถาม

ตัวอย่างที่ 3

คำถามเดิม : คะแนนสอบวิชาสถิติของนักเรียน 8 คน เป็นดังนี้

10, 5, 15, 7, 13, 10, 7 และ 13 จงหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนสอบของนักเรียน 8 คนนี้

แนวคิด

สามารถคำนวณหาค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนสอบวิชาสถิติได้โดยนำคะแนนสอบของนักเรียนทั้งหมดมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งจะได้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนสอบวิชาสถิติของนักเรียนกลุ่มนี้เป็น 10 คะแนน

คำถามใหม่ : ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนสอบวิชาสถิติของนักเรียน 8 คน เท่ากับ 10 คะแนน จงหาคะแนนสอบวิชาสถิติของนักเรียนทั้ง 8 คน มีค่าเท่าใดบ้าง

แนวคิดที่ 1

นักเรียนทั้ง 8 คน อาจได้คะแนนเท่ากันหมดทุกคน คือ ได้คนละ 10 คะแนนเท่ากัน ทำให้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนสอบวิชาสถิติของนักเรียนกลุ่มนี้เป็น 10 คะแนน

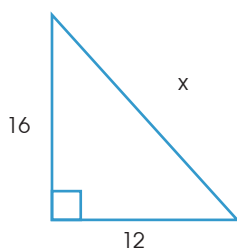
แนวคิดที่ 2

นักเรียนทั้ง 8 คน อาจได้คะแนนแตกต่างกัน เช่น 3, 5, 6, 8, 11, 14, 16 และ 17 ซึ่งมีผลรวมของคะแนนสอบเท่ากับ 80 คะแนน ซึ่งจะได้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนสอบวิชาสถิติของนักเรียนกลุ่มนี้เป็น 10 คะแนน

ตัวอย่างที่ 4

คำถามเดิม : รูปสามเหลี่ยมมุมฉากรูปหนึ่งมีด้านประกอบมุมฉากยาว 12 เซนติเมตร และ 16 เซนติเมตร ตามลำดับ จงหาความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉาก

แนวคิด

เนื่องจากในคำถามนี้กำหนดความยาวของด้านประกอบมุมฉากทั้ง 2 ด้านจึงสามารถหาความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉากได้จากความสัมพันธ์ ระหว่างความยาวของด้านทั้งสามของรูปสามเหลี่ยมมุมฉากเป็น $x^2 = 12^2 + 16^2$ จะได้ว่าความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉากเท่ากับ 20 หน่วย

คำถามใหม่ : รูปสามเหลี่ยมมุมฉากรูปหนึ่งมีด้านหนึ่งยาว 20 เซนติเมตร จงหาความยาวของอีกสองด้านที่เหลือ

แนวคิด

เนื่องจากคำถามนี้กำหนดให้รูปสามเหลี่ยมมุมฉากรูปหนึ่งมีด้านหนึ่งยาว 20 เซนติเมตร ซึ่งอาจเป็นด้านประกอบมุมฉาก หรือด้านตรงข้ามมุมฉากก็ได้ จึงสามารถหาความยาวของอีกสองด้านที่เหลือได้ ดังนี้

ด้านที่ยาว 20 เซนติเมตร	ชุดที่	ความยาวของด้านประกอบมุมฉากด้านที่ 1	ความยาวของด้านประกอบมุมฉากด้านที่ 2	ความยาวของด้านตรงข้ามมุมฉาก	ความสัมพันธ์
กรณีที่ 1 เป็นด้านตรงข้ามมุมฉาก	1	12	16	20	$12^2 + 16^2 = 20^2$
กรณีที่ 2 เป็นด้านประกอบมุมฉาก	2	15	20	25	$15^2 + 20^2 = 25^2$
	3	20	21	29	$20^2 + 21^2 = 29^2$
	4	20	99	101	$20^2 + 99^2 = 101^2$

จากการสังเคราะห์งานการใช้คำถามปลายเปิดผู้เขียนพบว่าอีกกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างคำถามปลายเปิดได้ดังนี้

4. การใช้คำถามเพื่อให้อธิบายและแสดงเหตุผล (Question to require explanation and justification)

คือ การใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนอธิบายและแสดงเหตุผล เพื่อยืนยันแนวคิดของตนเอง โดยผู้เรียนแต่ละคนอาจแสดงเหตุผลที่แตกต่างกันได้

ตัวอย่างที่ 5

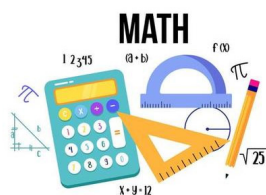
แบงค์กำลังวาดกราฟพาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ $y = (x + 4)^2$ แบงค์บอกว่าเขาสามารถทำได้โดยเลื่อนกราฟพาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ $y = x^2$ ไปทางขวาตามแนวแกน X เป็นระยะทาง 4 หน่วยได้เลย วิธีคิดของแบงค์ถูกต้องหรือไม่ อย่างไร จงอธิบายให้เหตุผลประกอบ

แนวคิด

วิธีคิดของแบงค์ไม่ถูกต้อง เนื่องจากเมื่อพิจารณาสมการพาราโบลาที่โจทย์กำหนดเทียบกับสมการของพาราโบลาในรูปมาตรฐาน $y = a(x - h)^2 + k$ พบว่าสมการพาราโบลาที่โจทย์กำหนดสามารถเขียนได้ในรูป $y = (x - (-4))^2$ ซึ่งมีจุดยอด (h, k) อยู่ที่ $(-4, 0)$ แสดงว่าพาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการในโจทย์จะได้จากการเลื่อนพาราโบลาที่กำหนดด้วยสมการ $y = x^2$ ไปทางซ้ายตามแนวแกน X เป็นระยะทาง 4 หน่วย

จากกลยุทธ์การสร้างคำถามปลายเปิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถทำได้โดยง่ายและเมื่อผู้สอนฝึกฝนการใช้คำถามปลายเปิดเป็นประจำก็จะทำให้เกิดความคุ้นเคย สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งนี้ ในระดับประถมศึกษาสามารถเริ่มต้นใช้คำถามปลายเปิดด้วยกลยุทธ์การหาความเหมือนกันและความแตกต่างเพื่อฝึกการสังเกต และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการเปรียบเทียบจากสิ่งที่เห็น ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนอาจมีคำตอบหรือมุมมองที่แตกต่างกันทำให้ผู้สอนได้เรียนรู้วิธีคิดของผู้เรียน ส่วนในระดับมัธยมศึกษาอาจเริ่มใช้คำถามปลายเปิดด้วยกลยุทธ์การปรับเปลี่ยนจากคำถามเดิมทำให้เกิดคำถามใหม่ที่ท้าทายและน่าสนใจมากขึ้น

ประโยชน์ของการใช้คำถามปลายเปิดในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น เกิดความมั่นใจ ส่งเสริมการอภิปรายทำให้ผู้เรียนเกิดมุมมองที่เปลี่ยนไป เพราะวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ฝึกกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย

บรรณานุกรม

Small, M. (2020). *Good Questions: great ways to differentiate mathematics instruction in The standards-based classroom*. 4th ed. New York: Teachers College Press.

ภาพจาก: <https://frontierwaste.com/resources/measure-length-no-ruler/>

สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหัก

กับการจุดประกายความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาว

นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาวอย่างถูกต้องและมีความหมายตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้ สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหักเป็นตัวอย่างสถานการณ์ที่จะช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อการวัดความยาว ซึ่งในบทความนี้จะนำเสนอการใช้สถานการณ์ไม้บรรทัดหักใน 2 มุมมอง ได้แก่ โจทย์ที่ใช้วิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียน และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อจุดประกายความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาวอย่างลึกซึ้งในห้องเรียนคณิตศาสตร์ รวมทั้งจะแนะนำแนวทางการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาวเป็น เซนติเมตรและการใช้ไม้บรรทัด

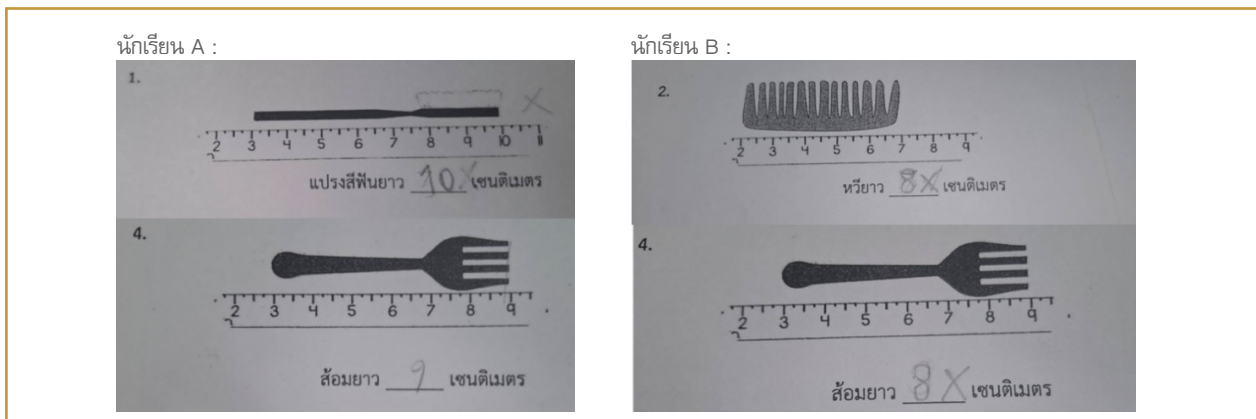
การวัดความยาว เป็นหนึ่งในเนื้อหาทางคณิตศาสตร์พื้นฐานที่สำคัญในระดับประถมศึกษาตอนต้น เป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงานต่างๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เรื่องการวัดความยาวมักถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ง่ายและไม่ซับซ้อน ครูเน้นการสอนวิธีการใช้ไม้บรรทัดที่ถูกต้องเพื่อวัดความยาวของสิ่งต่างๆ นั่นคือ วางไม้บรรทัดให้ทับไปตามสิ่งที่วัด โดยให้ตัวเลข 0 อยู่ที่ปลายด้านหนึ่งแล้วอ่านตัวเลขที่ตรงกับปลายอีกด้านหนึ่ง แต่แท้จริงแล้วในการเรียนรู้เรื่องการวัดความยาว นักเรียนควรมีโอกาสพัฒนาแนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับความยาวและการวัดความยาวอย่างลึกซึ้ง เช่น

- เข้าใจว่า “ความยาว” เป็นปริมาณที่สามารถเปรียบเทียบและวัดได้
- รู้จักหน่วยความยาวและเข้าใจความแตกต่างของหน่วยที่ไม่ใช่หน่วยมาตรฐานกับหน่วยมาตรฐานต่างๆ (เช่น คืบเมตร เมตร มิลลิเมตร) รวมทั้งเข้าใจความจำเป็นของการมีหน่วยมาตรฐาน ทำไมจึงต้องมีการกำหนดหน่วยมาตรฐานให้ใช้ร่วมกัน
- เข้าใจลักษณะและส่วนประกอบของเครื่องมือวัดความยาว เช่น ขีดและตัวเลขบนไม้บรรทัด การใช้เครื่องมือวัดความยาวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสิ่งที่วัด
- พัฒนาความรู้สึกเชิงปริภูมิเกี่ยวกับความยาว สามารถคาดคะเนความยาวของสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่คาดคะเนจากการเดาตัวเลข

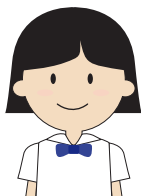
การพัฒนาแนวคิดและความเข้าใจเหล่านี้อาจถูกกลืนได้ง่าย หากครูมองเป้าหมายของการเรียนรู้เป็นเพียงรู้วิธีการวัดความยาวด้วยเครื่องมือวัดความยาวต่างๆ โดยไม่เห็นถึงกระบวนการคิดเบื้องหลังที่นักเรียนต้องพัฒนา

♦ สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหัก : โจทย์ที่ใช้วิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียน

ภาพ 1 เป็นผลงานจากใบกิจกรรมไม้บรรทัดหักของนักเรียน A และนักเรียน B ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนหาความยาวของสิ่งของตามภาพในโจทย์ที่กำหนด ซึ่งนักเรียนได้ทำโจทย์เหล่านี้หลังจากที่เรียนรู้วิธีการวัดความยาวเป็นเซนติเมตรโดยใช้ไม้บรรทัดมาแล้ว

ภาพ 1 ผลงานการหาความยาวของโจทย์ไม้บรรทัดหักของนักเรียน A และนักเรียน B

เมื่อพิจารณาคำตอบของนักเรียน A และ นักเรียน B ท่านคิดว่านักเรียน A และ นักเรียน B หาความยาวได้ถูกต้องหรือไม่ นักเรียนมีแนวคิดในการหาคำตอบอย่างไร

เมื่อพิจารณาคำตอบของนักเรียน A จะเห็นว่า นักเรียน A อ่านค่าความยาวของสิ่งของจากตัวเลขบนไม้บรรทัดที่ตรงกับส่วนปลายด้านขวาของสิ่งที่วัด โดยอาจไม่สนใจหรือไม่สังเกตว่าปลายอีกด้านหนึ่ง (จุดเริ่มต้น) เป็นขีดที่มีตัวเลขใดกำกับ และเป็นตัวเลข 0 หรือไม่ ในทำนองเดียวกัน เมื่อพิจารณาคำตอบของนักเรียน B จะเห็นว่า นักเรียน B ไม่สามารถหาความยาวของสิ่งของในโจทย์ได้ นักเรียน B ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาว อาจใช้การเดาคำตอบหรือนับจำนวนตัวเลขทั้งหมดบนไม้บรรทัดแล้วตอบ

นักเรียน A และนักเรียน B อาจไม่มีความเข้าใจว่าช่องว่างระหว่างตัวเลขแต่ละช่องมีขนาดเท่ากันและมีความยาวเท่ากับ 1 เซนติเมตร จึงไม่สามารถแก้ปัญหาเพื่อหาความยาวได้ ซึ่งหากนักเรียนมีความเข้าใจ นักเรียนจะสามารถใช้ตัวเลขบนไม้บรรทัดทุกตัวเป็นจุดเริ่มต้นได้ แล้วนับจำนวนช่องว่างระหว่างตัวเลขเหล่านั้น

สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหักนี้สามารถใช้เป็นโจทย์เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียนได้ว่านักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความยาวและการใช้ไม้บรรทัดเพื่อวัดความยาวที่ถูกต้องหรือไม่ มีปัญหาเชิงแนวคิดเกี่ยวกับการวัดหรือไม่ เพราะแนวคิดเกี่ยวกับการวัดความยาว ไม่ใช่เพียงการวางสิ่งของให้ปลายอยู่ที่ตัวเลข 0 แล้วอ่านค่าที่ปลายอีกด้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเข้าใจในเครื่องมือวัดความยาว ระยะห่างระหว่างตัวเลข เช่น นักเรียนบางคนอาจเข้าใจว่าตัวเลขบนไม้บรรทัดคือจำนวนช่อง เช่น คิดว่าตัวเลข 3 บนไม้บรรทัด คือการแสดงช่องที่ 3 หรือการมีช่อง 3 ช่อง แทนที่จะเข้าใจว่าเป็นตัวเลขที่แสดงระยะทางหรือระยะห่างจากตัวเลข 0 ถึง 3 ครูสามารถนำคำตอบของนักเรียนมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้เรื่องการวัดความยาวเสริมให้นักเรียน รวมทั้งอาจสัมภาษณ์นักเรียนเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดของนักเรียนได้

นอกจากตัวอย่างสถานการณ์ไม้บรรทัดหัก เหตุการณ์ในห้องเรียนที่อาจแสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความยาว หรือยังต้องการพัฒนาความรู้สึกลึกซึ้งเกี่ยวกับปริภูมิที่ดีเกี่ยวกับความยาว (Antić, & Đokić, 2019) เช่น

- นักเรียนใช้ไม้บรรทัดวัดความยาวของดินสอ ไม่ได้เริ่มจากตัวเลข 0 แต่เริ่มจากตัวเลข 1 หรือเริ่มจากขอบ เพราะคิดว่าไม้บรรทัดเริ่มจากตรงนั้น ทำให้ค่าที่วัดได้ไม่ถูกต้อง
- นักเรียนอ่านค่าความยาวจากตัวเลขด้านขวาที่ตรงกับปลายของสิ่งที่วัด โดยไม่สนใจว่าวางส่วนปลายอีกด้านตรงตัวเลข 0 บนไม้บรรทัดหรือไม่
- นักเรียนวัดความยาวของสิ่งของได้ แต่ไม่รับรู้ความยาวที่แท้จริง เช่น วัดความยาวได้เป็น 7 เซนติเมตร แต่ไม่รู้ว่าเป็น 7 เซนติเมตรนั้น “ยาวแค่ไหน”
- นักเรียนคาดคะเนความยาวไม่สัมพันธ์กับความเป็นจริง ไม่สามารถคาดคะเนความยาวของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น สมุดหรือขวดน้ำ ได้อย่างสมเหตุสมผล

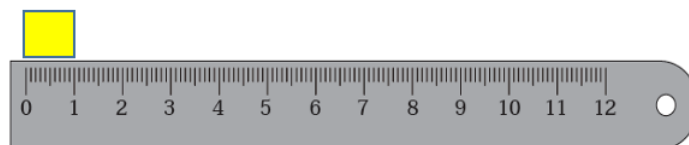
ตัวอย่างเหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดอ่านค่าความยาวของสิ่งต่างๆ บนกระดาษ แต่ควรให้นักเรียนได้ฝึกใช้เครื่องมือวัดความยาวของสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ฝึกการคาดคะเนความยาว และควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความยาวที่ถูกต้องให้กับนักเรียน

แนวทางการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาวเป็นเซนติเมตร

ครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจเรื่องการวัดความยาวของนักเรียนเพื่อให้เข้าใจหน่วยการวัดเซนติเมตร และการใช้ไม้บรรทัดเพื่อวัดความยาว โดยอาจจัดกิจกรรมดังนี้

1. สร้างความหมายของหน่วยการวัด

ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนรับรู้ว่ามี 1 เซนติเมตร มีความยาวเท่าใด สามารถใช้วัดอะไรได้บ้าง แนวทางการจัดกิจกรรม เช่น ให้นักเรียนนำลูกบาศก์ที่มีความกว้าง ความยาว และความสูงด้านละ 1 เซนติเมตร (ลูกบาศก์) หรือ กระดาษรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีความกว้างและความยาว ด้านละ 1 เซนติเมตร (กระดาษ) มาใช้เป็นอุปกรณ์ช่วยในการสำรวจสิ่งต่างๆ ที่มีความยาวประมาณ 1 เซนติเมตร

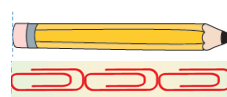
บันทึกสิ่งที่พบแล้วบอกชื่อสิ่งเหล่านั้น หรือสำรวจว่าสิ่งใดบ้างที่ยาวกว่า 1 เซนติเมตร สิ่งใดบ้างที่สั้นกว่า 1 เซนติเมตร จากนั้นจึงใช้ไม้บรรทัดเพื่อวัดความยาวของสิ่งต่างๆ และบอกความยาวเป็นเซนติเมตร

2. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยที่ใช้ซ้ำกับระยะห่างระหว่างตัวเลขบนไม้บรรทัด

ครูควรจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้วัดความยาวของสิ่งต่างๆ โดยใช้หน่วยความยาวที่ไม่ใช่หน่วยมาตรฐานก่อน เพื่อสร้างพื้นฐานของแนวคิด “การใช้หน่วยวัดซ้ำ (Unit Iteration)” อย่างถูกต้อง (Lee, & Lee, 2009; Lehrer, & Schauble, 2023) ดังตัวอย่าง

ดินสอ ยาวเท่ากับยางลบ 2 ก้อน

ดินสอ ยาวเท่ากับสวดเสียกระดาษ 3 อัน

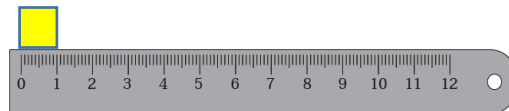
การใช้หน่วยวัดซ้ำ คือ การใช้หน่วยวัดวางซ้ำต่อกันอย่างต่อเนื่องเพื่อวัดความยาวของสิ่งต่างๆ โดยต้องไม่มีการวางซ้อนทับ หรือเว้นช่องว่างระหว่างหน่วยวัด เช่น วัดความยาวของดินสอโดยใช้ลวดเสียบกระดาษที่สั้นกว่าดินสอเป็นหน่วยวัด นักเรียนอาจใช้วิธีวางลวดเสียบกระดาษหนึ่งอัน ทำรอยที่ตำแหน่งปลาย แล้วเลื่อนการวางต่อไปเรื่อยๆ ตามแนวยาวของดินสอ หรือใช้วิธีวางลวดเสียบกระดาษหลายอันที่มีความยาวเท่ากัน วางเรียงต่อกันโดยไม่มีช่องว่าง

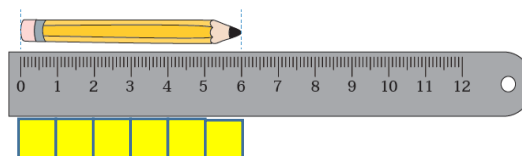
จากกิจกรรม นักเรียนควรได้สร้างความเข้าใจว่าการวัดความยาวเช่นนี้ เป็นการวัดความยาวของสิ่งของโดยใช้หน่วยวัด (เช่น ความยาวของลวดเสียบกระดาษ) ที่เป็นส่วนย่อยของความยาวทั้งหมด (เช่น ความยาวของดินสอ) ไม่ใช่แค่เป็นการนับจำนวนวัตถุที่วางต่อกันเท่านั้น

หลังจากนั้น ครูจึงแนะนำหน่วยความยาวที่เป็นหน่วยมาตรฐาน เช่น เซนติเมตร และความสำคัญของการมีหน่วยมาตรฐานให้นักเรียนได้ลงมือวัดความยาวโดยใช้ไม้บรรทัดและเครื่องมือวัดความยาวต่างๆ ด้วยตนเอง สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยวัดไม้บรรทัดประกอบด้วยหน่วยที่เท่ากันและแต่ละขีดหรือตัวเลขคือตำแหน่งของหน่วยวัด ขีดหรือตัวเลขเหล่านี้จึงสามารถใช้เป็นเครื่องหมายแสดงจุดเริ่มต้น (แทนตัวเลข 0) และจุดสิ้นสุดของความยาวที่วัดได้ (Lee, & Lee, 2009) ซึ่งอาจมีแนวทางการจัดกิจกรรมดังนี้

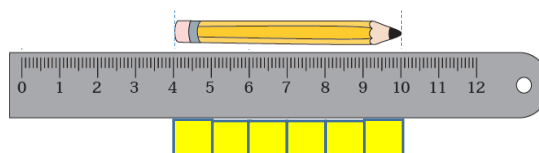
- 1) ครูแนะนำหน่วยเซนติเมตร และความยาว 1 เซนติเมตร โดยนำลูกบาศก์ที่มีความกว้าง ความยาว และความสูงด้านละ 1 เซนติเมตร ( ) หรือ กระดาษรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่มีความกว้างและความยาว ด้านละ 1 เซนติเมตร ( ) มาวัดความยาว

- 2) ครูให้นักเรียนวัดความยาวของสิ่งของ เช่น ดินสอ โดยใช้ไม้บรรทัด และโดยการใช้หน่วยวัดซ้ำด้วย ( ) หรือ ( ) ที่มีความยาว 1 เซนติเมตร

- 3) ครูให้นักเรียนขยับสิ่งของให้วางส่วนปลายที่ตำแหน่งอื่นของไม้บรรทัดซึ่งไม่ตรงกับตัวเลข 0 แล้วบอกความยาว และหาความยาวโดยการใช้หน่วยวัดซ้ำด้วย ( ) หรือ ( ) ที่มีความยาว 1 เซนติเมตร

จากแนวทางการจัดกิจกรรมข้างต้นจะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจว่าตัวเลขบนไม้บรรทัดแทนตำแหน่งของหน่วยวัด ไม่ใช่แค่ “ตัวเลขแสดงจำนวน” และมองเห็นว่าไม้บรรทัดเป็นเครื่องมือวัดความยาวที่ประกอบด้วยหน่วยความยาวที่เท่าๆ กัน นักเรียนจึงสามารถใช้ไม้บรรทัดหักหรือไม้บรรทัดที่ไม่มีตัวเลขเพื่อหาความยาวของสิ่งต่างๆ ได้

3. ฝึกการคาดคะเนความยาวก่อนวัดจริง

ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการสังเกต เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์การวัดความยาว โดยคาดคะเนความยาวของสิ่งต่างๆ ร่วมกับการตรวจสอบความยาวจริงด้วยการวัด

4. ใช้สถานการณ์ปัญหาที่ท้าทายความคิด

ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เกี่ยวกับความยาว เช่น การหาความยาวของสิ่งของที่มีความยาวมากกว่าไม้บรรทัด การเลือกเครื่องมือที่ใช้วัดความยาวให้เหมาะสมกับความยาวและสิ่งของที่จะวัดในกิจกรรมไม้บรรทัดหัก โดยในการปฏิบัติกิจกรรม ครูควรกระตุ้นการคิดของนักเรียนโดยใช้คำถามต่างๆ และแก้ปัญหาาร่วมกัน

◆ สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหัก : กิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาว

นอกจากการใช้สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหักเป็นโจทย์เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียนแล้ว ครูสามารถจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์ไม้บรรทัดหักเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดความยาวและพัฒนาความเข้าใจของนักเรียนว่า ไม้บรรทัดประกอบด้วย “หน่วยวัดที่เท่ากัน” ได้ดังนี้

กิจกรรมไม้บรรทัดหัก

อุปกรณ์

- ไม้บรรทัดหักหรือไม้บรรทัดจำลองที่ไม่มีตัวเลข 0 และเริ่มต้นตัวเลขที่แตกต่างกัน
- สิ่งของที่ต้องการให้นักเรียนวัด เช่น ดินสอ ไม้ไอศกรีม ของเล่นในห้องเรียน

ขั้นตอนการทำกิจกรรม

1. ครูแสดงไม้บรรทัดหักที่ไม่มีตัวเลข 0 และชวนนักเรียนพูดคุยว่า “ไม้บรรทัดอันนี้หักไปบางส่วน ไม่มีตัวเลขศูนย์แล้ว นักเรียนคิดว่าเรายังสามารถใช้ไม้บรรทัดหักอันนี้วัดความยาวของสิ่งต่างๆ ได้หรือไม่”

2. ครูแจกไม้บรรทัดหักให้นักเรียนคนละ 1 อัน จากนั้นให้นักเรียนสังเกตตัวเลขบนไม้บรรทัดหักที่ได้รับว่าไม้บรรทัดหักของตนเองนั้นเริ่มที่ตัวเลขใด และมีตัวเลขอะไรบ้าง

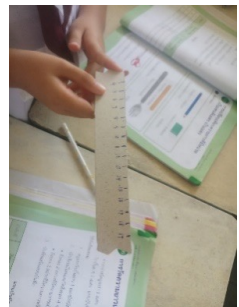
3. ครูให้นักเรียนร่วมกันคาดคะเนความยาวของสิ่งของที่กำหนด 1 ชิ้น เช่น ไม้ไอศกรีม แล้วบอกคำตอบ ครูบันทึกผลการคาดคะเนหน้าห้อง

4. ครูให้นักเรียนหาความยาวของสิ่งของโดยใช้ไม้บรรทัดหักของตนเอง บันทึกความยาวที่ได้เตรียมตัวนำเสนอคำตอบและแนวคิดในการหาคำตอบ

5. ครูให้นักเรียนนำเสนอคำตอบ และแนวคิดในการหาคำตอบ โดยตั้งคำถามชวนให้นักเรียนคิด เช่น

- ไม้ไอศกรีมมีความยาวเท่าไร นักเรียนแต่ละคนหาความยาวของไม้ไอศกรีมได้เท่ากันหรือไม่
- นักเรียนหาความยาวได้อย่างไร วางเริ่มต้นที่ตัวเลขใด
- ถ้านักเรียนวางไม้ไอศกรีมเริ่มต้นที่ตัวเลข 2 แล้วปลายอีกด้านอยู่ที่ตัวเลข 13 นักเรียนหาความยาวอย่างไร
- ถ้านักเรียนใช้วิธีการนับช่องหรือนับตัวเลข มีวิธีการนับอย่างไร
- ถ้านักเรียนใช้การลบ ลบอย่างไร ทำไมต้องลบออก

จากนั้นครูและนักเรียนตรวจสอบคำตอบร่วมกันโดยใช้ไม้บรรทัดปกติในการหาความยาว

6. ครูให้นักเรียนวัดความยาวของสิ่งต่างๆ เพิ่มเติม บันทึกคำตอบ นำเสนอผลงาน และตรวจสอบคำตอบร่วมกัน
7. ครูและนักเรียนสรุปแนวทางในการวัดความยาวด้วยไม้บรรทัดหัก โดยใช้คำถามกระตุ้นการคิด เช่น
  - หากไม้บรรทัดไม่มีตัวเลข นักเรียนจะวัดความยาวได้หรือไม่ จะวัดอย่างไร
  - นักเรียนเรียนรู้อะไรจากกิจกรรมไม้บรรทัดหัก หรือ “ฉันเคยคิดว่าไม้บรรทัดต้องเริ่มที่ ตัวเลขศูนย์เสมอ แต่ตอนนี้ฉันรู้ว่า...”

จากกิจกรรมไม้บรรทัดหัก นักเรียนอาจได้ข้อสรุปว่าจุดเริ่มต้นในการวัดของไม้บรรทัดสามารถเป็นตัวเลขใดก็ได้ เพราะสิ่งที่สำคัญคือระยะห่างระหว่างตัวเลข นักเรียนที่มีความเข้าใจในเรื่องนี้จะสามารถมองเห็นว่าความยาวหรือระยะห่าง 10 เซนติเมตร จะเท่ากันเสมอไม่ว่าจะเริ่มต้นวางสิ่งของที่ตัวเลขใดบนไม้บรรทัดก็ตาม

ผู้เขียนหวังว่าผู้อ่านจะได้เห็นแนวทางการใช้สถานการณ์ปัญหาไม้บรรทัดหักเพื่อเป็นโจทย์ในการวิเคราะห์ความเข้าใจของนักเรียน และเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อจุดประกายความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดความยาว การเรียนรู้เกี่ยวกับการวัดความยาวในช่วงเริ่มต้นมีความสำคัญ ดังนั้น นักเรียนควรได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้คิด วิเคราะห์ รู้จักหน่วยการวัดอย่างแท้จริง ได้คาดคะเนความยาวและลงมือวัดจริงด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นรากฐานของการเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการวัดอื่นๆ และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมั่นใจ

ภาพจาก : <https://www.kokuyo.com/en/award/archive/goods/truemeasure.html>

บรรณานุกรม

- Antić, M. D. & Đokić, O. J. (2019). The Development of the Components of the Length Measurement Concept in the Procedure of Measurement Using a Ruler. *Research in Mathematical Education*, 22(4): 261–282.
- Lee, P. Y. & Lee, N. H. (Eds.). (2009). *Teaching Primacy School Mathematics: a resource book*. McGraw Hill.
- Lehrer, R. & Schauble, L. (2023). *Measuring and Visualizing Space in Elementary Mathematics Learning*. Routledge.

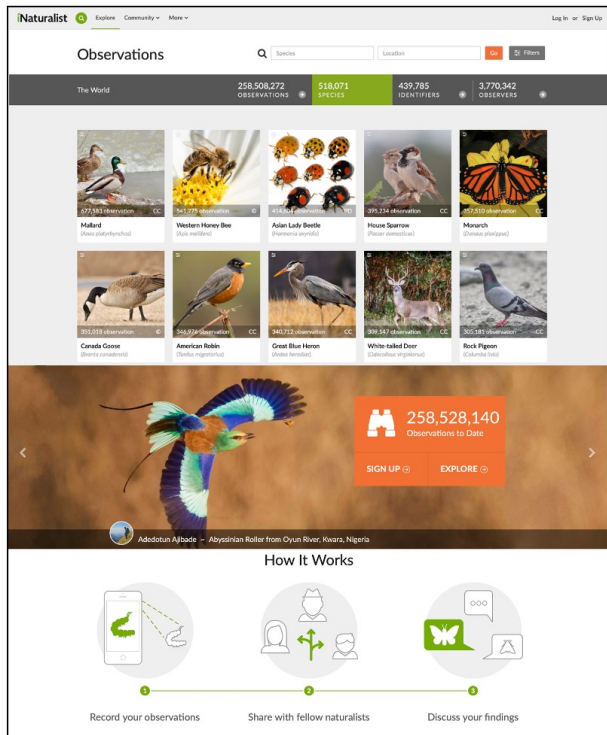

ภาพจาก: <https://www.scientificamerican.com/article/google-ai-grant-to-inaturalist-prompts-community-outcry/>

การใช้ iNaturalist เป็นเครื่องมือวิทยาศาสตร์พลเมือง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ธรรมชาติและชีววิทยา

แอปพลิเคชัน iNaturalist เป็นแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปมือถือที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในฐานะ “นักวิทยาศาสตร์พลเมือง” (Citizen Scientist) โดยการบันทึกภาพสิ่งมีชีวิตที่พบเห็นในธรรมชาติ พร้อมระบุชนิดและแบ่งปันข้อมูลสู่สาธารณะและนักวิจัยทั่วโลก โดยสามารถใช้งานมือถือได้ทั้งบนระบบ Android และ iOS หรือเข้าไปในเว็บไซต์ www.inaturalist.org

ภาพ 1 แอปพลิเคชัน iNaturalist
ที่มา <https://www.inaturalist.org>

ผู้ปฏิบัติงานสามารถอัปโหลดสิ่งที่เรียกว่า “การสังเกต” (Observation) ซึ่งหมายถึงภาพถ่ายของสิ่งมีชีวิตหนึ่งชนิด พร้อมข้อมูลประกอบ เช่น วันที่ เวลา สถานที่พบ การระบุชนิดตามอนุกรมวิธาน สถานะของสิ่งมีชีวิต (ป่าธรรมชาติหรือการเพาะเลี้ยง) รวมถึงข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ ตามที่ผู้ใช้ต้องการระบุ ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงการแบ่งปันข้อมูลสู่สาธารณะในกรณีที่ให้ข้อมูลสถานที่พบอาจจะกระทบกับสิ่งมีชีวิตนั้นๆ หากไม่ระมัดระวัง เช่น พืชดัดแปลงพันธุกรรม

ด้วยลักษณะข้อมูลที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย iNaturalist จึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในวงการวิทยาศาสตร์ชีวภาพ โดยเฉพาะในการวิเคราะห์การกระจายของชนิดพันธุ์ การจัดทำรายการชนิดพันธุ์ การติดตามสิ่งมีชีวิตต่างถิ่น และแม้กระทั่งการบรรยายชนิดพันธุ์ใหม่ (Aristeidou et al., 2021)

ภาพ 2 การแนะนำการใช้ iNaturalist ของกิจกรรม CNC2025 จังหวัดสุรินทร์

ปัจจุบันแนวโน้มการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิทยาศาสตร์ชุมชนและวิทยาศาสตร์พลเมือง (Community and Citizen Science) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีหลักฐานสนับสนุนว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เหล่านี้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของเยาวชนได้ (Ballard et al., 2017)

จากความสำคัญนี้เอง มีงานวิจัยจำนวนมากที่กล่าวถึงการใช้แพลตฟอร์ม iNaturalist ส่งเสริมกิจกรรมวิทยาศาสตร์พลเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน เช่น งานวิจัยของ Aristeidou et al. (2021) ที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการใช้ iNaturalist ในกิจกรรมภาคสนามแบบ Bioblitz ซึ่งพบว่าเยาวชนมีแนวโน้มสังเกตสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง เช่น หอย แมงมุม และแมลง มากกว่าพืชและนก และผู้ที่มีพฤติกรรมเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอจะมีแนวโน้มสร้างข้อมูลคุณภาพมากขึ้นในระยะสั้น ส่วนงานวิจัยของ Echeverria et al. (2021) ได้นำ iNaturalist มาใช้เป็นเครื่องมือประกอบการจัดทำสมุดภาพพรรณไม้ (Herbarium) ในการเรียนรู้กลางแจ้งของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่านักเรียนประเมินประสบการณ์ในเชิงบวก เห็นว่า iNaturalist ช่วยจดบันทึกข้อมูลพืชได้ดี และเป็นช่องทางผสานการใช้เทคโนโลยีมีผลต่อการเรียนรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพในโรงเรียน ส่วนงานวิจัยของ Callaghan et al. (2022) ได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญและอาสาสมัครที่ช่วยระบุชนิดสิ่งมีชีวิตใน iNaturalist สามารถมีส่วนร่วมสำคัญในการเพิ่มความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพระดับโลก โดยแม้จะใช้เวลาเพียงวันละ 30 นาที ก็สามารถสร้างผลกระทบในภาพรวมได้ ทั้งนี้ ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการลดข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน เพื่อให้แพลตฟอร์มสามารถรองรับการใช้งานอย่างเท่าเทียมทั่วโลก

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แพลตฟอร์ม iNaturalist ในการส่งเสริมความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่น งานวิจัยของ ภควัต สองเมือง (2567) ครูชีววิทยาจากโรงเรียนกุมภวาปี ศึกษาผลของการใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) ร่วมกับแพลตฟอร์ม iNaturalist ต่อความรู้ความเข้าใจด้านความหลากหลายทางชีวภาพของนักเรียนชั้น ม.4 จำนวน 37 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกมิติของความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การอนุรักษ์และความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งความสำคัญของชนิดพันธุ์ นอกจากนี้ ยังพบว่าความรู้ของนักเรียนด้านความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity Knowledge) หลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรณีศึกษาจาก (นอก) ห้องเรียนชีววิทยา: การใช้ iNaturalist ส่งเสริมวิทยาศาสตร์พลเมืองในประเทศไทย

ผู้เขียนในฐานะครูชีววิทยาได้พานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมวิทยาศาสตร์พลเมืองที่หลากหลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยในที่นี้ขอยกตัวอย่างกิจกรรมที่บูรณาการการใช้แอปพลิเคชัน iNaturalist เข้ากับการเรียนรู้ภาคสนาม และกิจกรรมโครงการต่างๆ ที่ส่งเสริมความรู้ด้าน

ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตัวอย่างกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 Asia Nature Challenge เป็นโครงการวิทยาศาสตร์พลเมืองระดับทวีปเอเชียที่เปิดให้ผู้เข้าร่วมจากหลากหลายประเทศบันทึกการพบเห็นสิ่งมีชีวิตผ่าน iNaturalist โดยในกิจกรรมมีล่าสุดมีข้อมูลการสังเกตรวมถึง 73,152 รายการ จากผู้เข้าร่วมจำนวน 5,699 คน และมีการระบุชนิดสิ่งมีชีวิตรวม 13,552 ชนิด ถือเป็นเวทีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเยาวชน นักวิทยาศาสตร์ และผู้สนใจธรรมชาติทั่วทั้งภูมิภาค

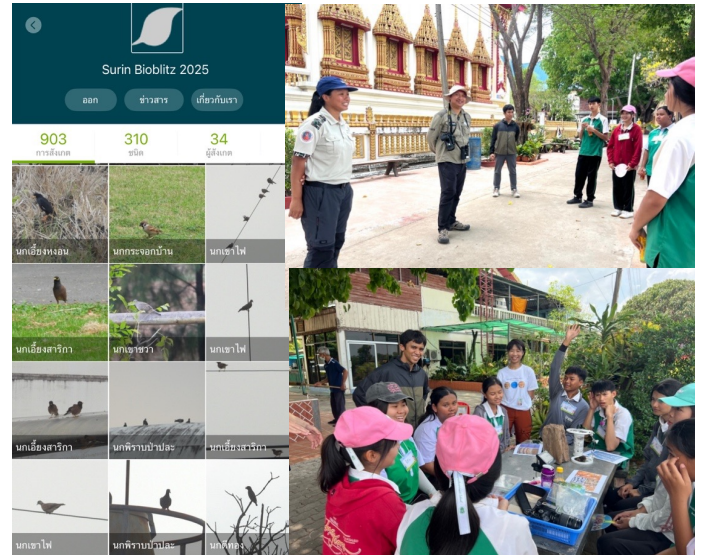
กิจกรรมที่ 2 การสำรวจต้นไม้ข้ามปี กิจกรรม Young Plant Observer Thailand 2024 “สำรวจพืชข้ามปี 2567” ผ่าน iNaturalist ภาควิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โครงการนี้จัดขึ้นเพื่อสำรวจพรรณไม้รอบตัว โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 - 6 ได้มีส่วนร่วมในวิทยาศาสตร์พลเมืองผ่านการบันทึกชนิดพันธุ์ต้นไม้ในท้องถิ่นของตนเอง ด้วยแอปพลิเคชัน iNaturalist กิจกรรมจัดขึ้นระหว่างวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2567 - 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 โดยภาควิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้เข้าร่วมแข่งขันต้องออกสำรวจ สังเกตสิ่งมีชีวิต และแบ่งปันสิ่งที่พบเห็นผ่าน iNaturalist ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกใช้ AI ในการระบุชนิดพืช สังเกตและจำแนกพันธุ์ไม้ และเรียนรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง

ภาพ 3 กิจกรรมการสำรวจต้นไม้ข้ามปี

กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริมการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ภายใต้โครงการ Empowering Citizen Science: Strengthening Biodiversity and Conservation across Thailand's Networks, Communities ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนโดย National Geographic Society จัดขึ้นระหว่างวันที่ 14 - 15 มีนาคม พ.ศ. 2568 ณ บริเวณลำน้ำมูลและพื้นที่ใกล้เคียง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุรินทร์ โดยกิจกรรมนี้เป็นการเรียนรู้ภาคสนาม ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญที่นักเรียนในโรงเรียนทำตมประชาเสริมวิทย์ และโรงเรียนประดู่แก้วประชาสรรค์ จังหวัดสุรินทร์ ได้ฝึกกระบวนการคิดและการทำงานแบบ

นักวิทยาศาสตร์ ตลอดทั้งวันนักเรียนได้เรียนรู้เรื่อง ไม่กลายเป็นหิน ผักกอกชนิดไดโนเสาร์และฟอสซิลต่างๆ จากตัวอย่างจริงและโมเดล เรียนรู้การสังเกตธรรมชาติรอบตัวกับทีมงานผู้เชี่ยวชาญ ฝึกใช้กล้องดูนก ทดลองแยกคุณภาพน้ำจากสิ่งมีชีวิตในแหล่งน้ำ และทำความเข้าใจแนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยในระหว่างกิจกรรมได้เปิดโอกาสให้นักเรียนอัปเดตการสังเกตผ่านโครงการ Surin Bioblitz 2025 ผ่าน iNaturalist

ภาพ 4 การทำกิจกรรมในโครงการ Empowering Citizen Science

กิจกรรมครั้งนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือของนักธรรมชาติวิทยาและหน่วยงานเครือข่ายจากหลากหลายสาขาที่ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์พื้นที่การเรียนรู้กลางธรรมชาติให้กับเยาวชน ไม่ว่าจะเป็น Friends of Fossil Forests โครงการจีโอพาร์ค เครือข่ายธรรมชาติวิทยาไทย Nature Play and Learn Club องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะช้าง ศูนย์วิจัยและการศึกษาบรรพชีวินวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม Stick with Kavee และกลุ่มแมงมุมกระโดดไทย

กิจกรรมที่ 4 การเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพผ่านการจัดทำฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในโรงเรียนและท้องถิ่นด้วยการบูรณาการ iNaturalist ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยเปิดโลกการเรียนรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางและเชื่อมโยงกับบริบทจริงในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะเมื่อจัดกิจกรรมในรูปแบบของชุมนุมหรือชมรม เช่น กิจกรรมชุมนุมอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นชุมนุมนักธรรมชาติวิทยา โรงเรียนกุ่มกาวปี ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจธรรมชาติรอบตัวในโรงเรียนหรือพื้นที่ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้ iNaturalist เป็นเครื่องมือหลักในการบันทึกข้อมูลสิ่งมีชีวิตที่พบเจอผ่านภาพถ่าย พร้อมทั้งบันทึกสถานที่และวันที่พบ โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกจัดเก็บในรูปแบบฐานข้อมูลออนไลน์ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงและศึกษาต่อได้อย่างต่อเนื่องผ่านโครงการที่สร้างขึ้นในแพลตฟอร์ม ตัวอย่างกิจกรรมที่นักเรียนในชุมนุมได้ดำเนินการ ได้แก่ การสำรวจนกในโรงเรียน การบันทึกชนิดของแมลงหรือพืชในพื้นที่ต่างๆ ของโรงเรียนและอำเภอกุ่มกาวปี รวมถึงการนำข้อมูลที่เก็บได้ไปพัฒนาต่อยอดเป็น

ภาพ 5 กิจกรรมชุมนุมและหนังสือนกในโรงเรียนกุมภาปี จังหวัดอุดรธานี

สื่อการเรียนรู้ เช่น หนังสือ “นกในโรงเรียนกุมภาปี” ซึ่งรวบรวมความหลากหลายของนกในโรงเรียนกุมภาปีจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ผ่าน iNaturalist จนเกิดเป็นฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของโรงเรียน และท้องถิ่นจากวิทยาศาสตร์พลเมืองของนักเรียนในโรงเรียน

นอกจากตัวอย่างกิจกรรมในโรงเรียนที่กล่าวมาแล้ว วิทยาศาสตร์พลเมืองยังปรากฏอยู่ในหลากหลายบริบททั่วประเทศไทยไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียนหรือกลุ่มนักเรียนเท่านั้น แต่ยังเปิดกว้างให้บุคคลทั่วไปที่สนใจธรรมชาติได้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกิจกรรม “ปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมือง” ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีและเปิดโอกาสให้ผู้คนจากหลากหลายประสบการณ์มีบทบาททั้งในฐานะผู้สังเกต ผู้จัดกิจกรรม ไปจนถึงเจ้าภาพของพื้นที่สำรวจ ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

เมื่อเมืองกลายเป็นห้องเรียนด้วยปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติผ่าน iNaturalist

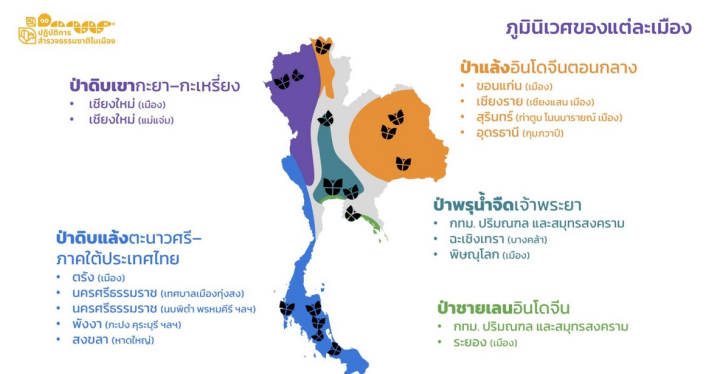
หนึ่งในกิจกรรมวิทยาศาสตร์พลเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องในระดับโลกคือ ปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมือง หรือ City Nature Challenge (CNC) ซึ่งเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2559 จากความร่วมมือระหว่างสองเมืองในสหรัฐอเมริกา คือ ลอสแอนเจลิส และซานฟรานซิสโก โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสำรวจและบันทึกข้อมูลสิ่งมีชีวิตในเมืองของตนเอง

กิจกรรมนี้จัดโดยทีม Community Science จาก California Academy of Sciences และ Natural History Museum of Los Angeles County โดยในแต่ละปีจะมีการจัด Bioblitz ระยะเวลา 4 วัน ช่วงปลายเดือนเมษายน ที่เปิดโอกาสให้เมืองต่างๆ ทั่วโลกเข้าร่วมสำรวจธรรมชาติอย่างพร้อมเพรียง ทั้งในรูปแบบของ “ความร่วมมือ” และ “การแข่งขันเชิงมิตรภาพ” เพื่อดูว่าเมื่อผู้คนทั่วโลกมีเป้าหมายร่วมกัน จะสามารถสร้างผลกระทบในเชิงบวกต่อการอนุรักษ์ธรรมชาติได้มากเพียงใด โดยในทุกปีจะมีการเปิดรับสมัครหัวเมืองที่เข้าร่วมปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมือง ในช่วงปลายปีจนถึงกลางเดือนมกราคมโดยเมืองใดสนใจจะเป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมสามารถติดตามได้จากเพจเครือข่ายธรรมชาติวิทยาไทย - ThaiNaturalist Network ได้เลย

ประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมืองอย่างจริงจัง และมีพื้นที่เข้าร่วมครอบคลุมทั่วประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2568 มี 13 จังหวัดที่ลงทะเบียนเข้าร่วม CNC2025 ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล สมุทรสงคราม พิษณุโลก เชียงราย เชียงใหม่ ฉะเชิงเทรา ระยอง ขอนแก่น อุดรธานี สุรินทร์ นครศรีธรรมราช พังงา และสงขลา

ลักษณะของกิจกรรมจะเป็นการเชิญชวนให้บุคคลที่สนใจเข้าร่วมสำรวจสิ่งมีชีวิตด้วยกัน กิจกรรมจะมีทั้งออนไลน์และออนไลน์ ลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด เช่น จังหวัดระยอง ได้จัดกิจกรรมทั้งกลางวันและกลางคืน กิจกรรมเน้นการเรียนรู้เชิงลึกผ่านประสบการณ์ตรงในระบบนิเวศป่าชายเลน โดยไม่จำกัดเฉพาะการสำรวจชนิดพันธุ์ แต่เน้นให้เด็กและผู้เข้าร่วมสังเกตพฤติกรรมและการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น ระดับน้ำ ความเค็ม แสงสว่าง

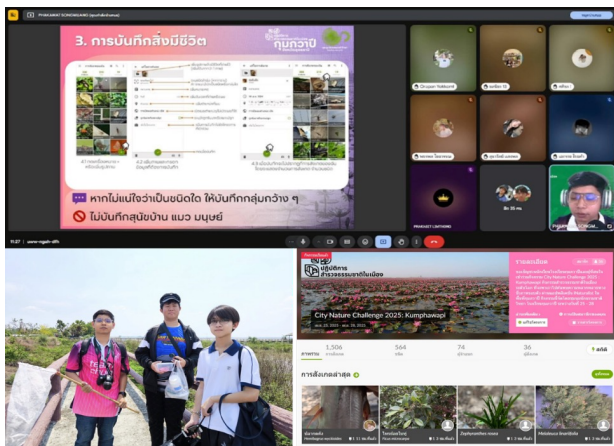
ผู้เขียนในฐานะครูในพื้นที่อำเภอกุมภาปี จังหวัดอุดรธานี ก็ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม โดยพื้นที่อำเภอกุมภาปี จังหวัดอุดรธานีเป็นหนึ่งในตัวอย่างพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพเนื่องจากมีพื้นที่ชุ่มน้ำและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด คือ

ภาพ 6 ภูมิภาคของประเทศไทยที่เข้าร่วม CNC2025 ประเทศไทย
ที่มา เครือข่ายธรรมชาติวิทยาไทย - ThaiNaturalist Network
<https://www.facebook.com/share/1E9ej7to38/>

ทะเลบัวแดง ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศไทยที่เข้าร่วม CNC 2025 กิจกรรมดังกล่าวจัดโดยชุมชนนักธรรมชาติวิทยา โรงเรียนกุมภาปี ที่นักเรียนและครูร่วมมือกันจัดขึ้นเป็นปีแรก โดยมีครูภควัต สองเมือง ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผู้ดูแลกิจกรรม กิจกรรมนี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้นักเรียนในพื้นที่อำเภอกุมภาปี ได้มีโอกาสเรียนรู้ความหลากหลายทางชีวภาพในท้องถิ่นของตนเองเท่านั้น แต่ยังได้ฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ และการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักเรียนผ่านกิจกรรมในรูปแบบออนไลน์ โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้วิธีการใช้ iNaturalist ตลอดจนการสำรวจและบันทึกข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ การเข้าร่วมกิจกรรมยังทำให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติในพื้นที่บ้านเกิดของตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้เติบโตไปพร้อมกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้กิจกรรมชุมนุมซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนมีการนำเทคโนโลยีอย่างแพลตฟอร์ม iNaturalist เข้ามาใช้

ทำกิจกรรมจนกลายเป็น “พื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิต” ที่ไม่เพียงแค่สร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน แต่ยังสร้างความหวังให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจและลงมืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง

ภาพ 7 กิจกรรม CNC 2025 พื้นที่อำเภอภูมวนาวปี จังหวัดอุดรธานี

จากเครือข่ายธรรมชาติวิทยาไทย - ThaiNaturalist Network (2568) พบว่า กิจกรรมในปีนี้สามารถรวบรวมข้อมูลการสังเกต ได้ถึง 12,664 รายการ มีการระบุชนิดพันธุ์ได้ถึง 2,750 ชนิด จากผู้สังเกตการณ์ทั้งหมด 448 คน ซึ่งนับว่าเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดนับตั้งแต่ประเทศไทยเข้าร่วมกิจกรรม

ภาพ 8 สรปกิจกรรม CNC 2025 ของประเทศไทย

ปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมือง ปี พ.ศ. 2568 ไม่ได้สะท้อนเพียงปริมาณข้อมูลที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของเครือข่ายผู้มีส่วนร่วมจากหลากหลายภูมิภาคและหลากหลายวัย ทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง นักธรรมชาติวิทยา นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจธรรมชาติ ซึ่งล้วนเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการสร้าง “สังคมแห่งการสังเกตและใส่ใจสิ่งมีชีวิตรอบตัว” กิจกรรม CNC ไม่เพียงเป็นเวทีสำหรับการสำรวจธรรมชาติเท่านั้น หากยังเป็น “พื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน” ที่ทุกคนสามารถสวมบทบาทเป็นนักวิทยาศาสตร์พลเมืองได้อย่างแท้จริง ผู้เข้าร่วมได้ฝึกทักษะการสังเกต การถ่ายภาพ การใช้เทคโนโลยี และการระบุชนิดสิ่งมีชีวิต ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ด้านชีววิทยาและสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริง มากไปกว่านั้น ผู้เขียนยังหวังว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำรวจธรรมชาติในเมืองยังช่วยปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน เพราะการสังเกตธรรมชาติไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในป่าเขา แต่สามารถเริ่มต้นได้จากสวนสาธารณะ หน้าบ้าน หรือริมทางเดินในเมืองที่เราอาศัยอยู่ การรู้จักสิ่งมีชีวิตรอบตัวคือ จุดเริ่มต้นของการเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม และการร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติในแบบที่ทุกคนเข้าถึงได้

บทสรุป

iNaturalist คือ เครื่องมือสำคัญในการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ผ่าน วิทยาศาสตร์พลเมืองที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ครู หรือ ประชาชนทั่วไป บทความนี้ได้นำเสนอการใช้ iNaturalist ในโรงเรียน รวมถึง กิจกรรมระดับประเทศอย่าง “ปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมือง” ซึ่ง เปลี่ยนเมืองให้กลายเป็นห้องเรียนขนาดใหญ่

การบูรณาการเทคโนโลยีกับการเรียนรู้ธรรมชาติผ่านแพลตฟอร์มนี้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหลากหลายทางชีวภาพ และเรียนรู้การใช้ข้อมูลเพื่อสร้างองค์ความรู้ ที่มีคุณค่าทางวิชาการและสังคม ในขณะเดียวกัน ผู้เรียนยังได้ฝึกบทบาท ของตนในฐานะนักวิทยาศาสตร์พลเมือง ทั้งการตั้งคำถาม การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล การรับข้อมูลย้อนกลับ และการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับ ประเด็นสาธารณะ นับเป็นการเรียนรู้ที่ลงมือทำจริง เชื่อมโยงกับโลกจริงและ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมาย

บรรณานุกรม

- Aristeidou, M. & Herodotou, C. & Ballard, H. L. & Higgins, L. & Johnson, R. F. & Miller, A. E., ... & Robinson, L. D. (2021). How Do Young Community and Citizen Science Volunteers Support Scientific Research on Biodiversity? The Case of iNaturalist. *Diversity*, 13(7): 318.
- Asia Nature Challenge. (2024, October 1). *Take Part in Asia's Biggest Nature Challenge and Help Uncover the Incredible Biodiversity that Surrounds Us...* [Image attached] [Status update]. Facebook. Retrieved June 9, 2025, from <https://www.facebook.com/share/p/16Y1UPaH67/?mibextid=wwXlfr>.
- Callaghan, C. T. & Mesaglio, T. & Ascher, J. S. & Brooks, T. M. & Cabras, A. A. & Chandler, M. & ... & Young, A. N. (2022). The Benefits of Contributing to the Citizen Science Platform iNaturalist as an Identifier. *PLoS biology*, 20(11): e3001843.
- Echeverria, A. & Ariz, I. & Moreno, J. & Peralta, J. & Gonzalez, E. M. (2021). Learning Plant Biodiversity in Nature: the use of the citizen–science platform iNaturalist as a collaborative tool in secondary education. *Sustainability*, 13(2): 735.
- Songmuang, P. (2024). *Biodiversity Literacy of Grade 10 Students Using Platform iNaturalist through Project-Based Learning*. Paper Presented at the 3rd Thailand–Japan Educational Leaders Symposium (ELS 2024), Princess Chulabhorn Science High School Satun, Thailand.
- เครือข่ายธรรมชาติวิทยาไทย – ThaiNaturalist Network. (2568, พฤษภาคม 5). *สรุปผลปฏิบัติการสำรวจธรรมชาติในเมือง 2025 ประเทศไทย Thailand's Results of City Nature Challenge 2025* [ภาพประกอบ] [Status update]. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2568, จาก <https://www.facebook.com/share/1AMSPjft8u/>.

ภาพจาก: <https://www.atipik.ch/en/blog/design-thinking-different-stages-from-idea-to-creation>

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

กับการส่งเสริมความสามารถในการคิด
ให้กับผู้เรียนระดับประถมศึกษา

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ และนำมาทดสอบเพื่อเรียนรู้และปรับปรุงข้อผิดพลาด เพื่อให้สามารถพัฒนาความคิดและแนวทางการแก้ปัญหาใหม่ที่ดีขึ้นเรื่อยๆ (ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา และชูจิต ตรีรัตน์พันธ์, 2560) กระบวนการคิดเชิงออกแบบมีขั้นตอนในการดำเนินการอยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่ เข้าใจปัญหา (Empathize) ระบุความต้องการ (Define) นำเสนอแนวทางแก้ปัญหา (Ideate) สร้างผลงาน (Prototype) ทดสอบ (Test) (Stanford d.school, 2010)

ภาพ 1 กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Stanford d.school, 2010)

กระบวนการคิดเชิงออกแบบนี้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ได้ ซึ่งความสามารถในการคิดจะเป็นรากฐานสำคัญของการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักการวิเคราะห์ การประมวลผล และตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ วางแผนการดำเนินงาน แก้ปัญหา สร้างสรรค์งานได้อย่างเหมาะสม และสามารถกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเอง และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ (National Education Association (NEA), 2010) นอกจากนี้ กระบวนการคิดเชิงออกแบบยังช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ๆ (Pratomo et al., 2021) เพื่อแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการใช้ชีวิตของผู้เรียนในยุคปัจจุบันและในอนาคตที่อยู่ในสังคมและโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ เทคโนโลยีและมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วที่นำไปสู่การเป็นสังคมดิจิทัลที่มีการเข้าถึงข้อมูลมากมายได้ง่ายขึ้น

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความสามารถในการคิดมีหลากหลายแนวทาง ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี และสามารถนำไปใช้กับผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในบทความนี้ผู้เขียน

ขอเสนอตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษาตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบตามขั้นตอนดังภาพ 1 โดยสถานการณ์ปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ไขคือ ผู้เรียนต้องการทำขนมที่ทำมาจากช็อกโกแลตเพื่อขายในงานตลาดนัดที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยใช้ช็อกโกแลตที่เหลือจากการทำกิจกรรมครั้งก่อน ซึ่งบางชิ้นแตกหัก บางชิ้นหลอมทำให้มีรูปร่างไม่สวยงาม

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์นี้ ครูและนักเรียนจะมีบทบาทในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ดังนี้ **ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา (Empathize)** ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เป็นการวิเคราะห์และทำความเข้าใจในปัญหาอย่างลึกซึ้ง บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในขั้นตอนนี้จะเป็นผู้แนะนำสถานการณ์ปัญหา ใช้คำถามกระตุ้นผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา โดยคำถามที่ครูอาจใช้เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เข้าใจปัญหา เช่น “ผู้เรียนคิดว่าเราจะทำขนมจากช็อกโกแลตที่แตกหักและไม่สวยงามอย่างไร ให้สามารถขายได้ในงานโรงเรียน”

ส่วนบทบาทของผู้เรียนจะเป็นผู้วิเคราะห์ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อทำความเข้าใจปัญหา รวมไปถึงทำความเข้าใจปัญหาในมุมมองอื่นๆ ว่าจากปัญหานี้ ไม่ใช่เพียงรู้ว่าจะทำขนมขายแต่ต้องเข้าใจ

ว่าใครคือกลุ่มลูกค้าในตลาดนัดโรงเรียน และลูกค้าที่จะมาซื้อขนมในงานตลาดนัดนั้นชอบอะไรและต้องการอะไร จากนั้นครูอาจจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนระดมความคิดว่าลูกค้าในตลาดนัดของเราเป็นใคร และเขาชอบขนมแบบไหน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองคิดในมุมมองของลูกค้าที่จะมาซื้อขนม โดยให้ผู้เรียนในกลุ่มลงจินตนาการ คิดคำถามในการสัมภาษณ์ลูกค้าและได้ไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างลูกค้า โดยคำถามในการสัมภาษณ์ เช่น

- ถ้าผู้เรียนเป็นคนซื้อในงานตลาดนัดโรงเรียน ผู้เรียนอยากกินขนมช็อกโกแลตแบบไหน
  - ขนมแบบไหนที่เห็นแล้วรู้สึก ว้าว อยากซื้อทันที
  - ชอบกินช็อกโกแลตกับผลไม้อะไร
  - ขนาดของขนมควรเป็นแบบไหน ถึงจะเดินกินในงานได้สะดวก
- จากนั้นครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปความต้องการของลูกค้าจากการสัมภาษณ์ เช่น ขนมต้องหน้าตาน่ารัก ถือง่าย ขนาดพอดีคำ มีรสชาติอร่อย ตัดเลี่ยน

ขั้นที่ 2 ระบุนิยามความต้องการ (Define) ขั้นตอนนี้เป็นการนำข้อมูลที่ค้นพบในขั้นที่ 1 มาวิเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญ และตั้งเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การคิดหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการ บทบาทของครูในขั้นตอนนี้จะเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนในการสรุปสิ่งที่ค้นพบ และแนะนำวิธีการกำหนดปัญหา โดยอาจใช้วิธีการสร้างโจทย์ เช่น “เราจะ... (ทำอะไร)... เพื่อให้... (ใคร)... สามารถ... (ทำอะไรได้ดีขึ้น)... ได้อย่างไร” ตัวอย่างโจทย์ที่ได้มีดังนี้

- เราจะเปลี่ยนช็อกโกแลตที่แตกหักให้กลายเป็นขนมที่หน้าตาน่ารักและถือทานง่ายเพื่อให้เพื่อนๆ ที่มาเดินตลาดนัดสามารถซื้อได้อย่างไร
- เราจะสร้างสรรค์ขนมช็อกโกแลตที่มีขนาดพอดีคำเพื่อให้น้องๆ หรือเพื่อนๆ สามารถกินได้ไม่หกและเทอะได้อย่างไร

ส่วนผู้เรียนจะมีบทบาทเป็นผู้นำข้อมูลที่ค้นพบมาสังเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญเพื่อนำไปต่อยอดสู่การคิดหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับความต้องการ

ขั้นที่ 3 นำเสนอแนวทางแก้ปัญหา (Ideate) ขั้นตอนนี้เป็นการนำแนวคิดในการแก้ปัญหาที่รวบรวมได้มาพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของแนวคิดต่างๆ บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ขั้นตอนนี้จะเป็นผู้กระตุ้นความคิดและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนระดมความคิดอย่างอิสระ ผู้เรียนจะได้มีบทบาทในการเป็นนักคิดและนักต่อยอดความคิดโดยได้ฝึกการใช้กระบวนการคิดเชิงเหตุผล เชื่อมโยงความคิด เหตุการณ์ และข้อมูลต่างๆ แล้วนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย พร้อมให้เหตุผลประกอบว่าเหตุใดจึงเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหานั้นๆ นอกจากนี้ ผู้เรียนจะได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน เช่น จะเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์อะไรบ้าง ที่สามารถหาได้ง่าย จะใช้แม่พิมพ์รูปอะไร หรือจะทำเป็นรูปทรงอิสระ จะใช้ผลไม้หรือเยลลี่อะไรมาผสม จะขายโดยการเสียบไม้ หรือใส่ถ้วย โดยครูคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และอาจใช้คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 สร้างผลงาน (Prototype) ขั้นตอนนี้เป็นการออกแบบและสร้างชิ้นงานเพื่อแก้ปัญหา บทบาทของครูในขั้นตอนนี้จะเป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และผู้สนับสนุนผู้เรียนในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผู้เรียนจะเป็นนักวางแผนและนักสร้างสรรค์ ได้มีโอกาสในการนำแนวคิดที่กลุ่มได้ตกลงเลือกไว้เปลี่ยนให้เป็นต้นแบบที่จับต้องได้จริงเพื่อนำไปทดสอบ

ในการจัดการเรียนรู้ ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงาน ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ผู้เรียนในกลุ่มร่วมกันวางแผนและแบ่งบทบาทหน้าที่ เช่น ใครเป็นคนเตรียมอุปกรณ์ ใครเป็นคนล้างผลไม้ ใครห่อขนมช็อกโกแลต ใครเป็นคนตกแต่ง
- ผู้เรียนลงมือทำขนมตามทีออกแบบไว้ โดยใช้อุปกรณ์ที่เตรียมมา โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาระหว่างการทำกิจกรรม ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของวัสดุเมื่อทำให้ร้อนขึ้นหรือเย็นลงมาปฏิบัติจริง
  - ทำให้ร้อนขึ้น: ห่อขนมช็อกโกแลตด้วยความร้อนจากเตา
  - ทำให้เย็นลง: นำช็อกโกแลตที่ขึ้นรูปแล้วไปทำให้แข็งตัวโดยใช้น้ำแข็งหรือตู้เย็น

ภาพจาก: <https://truevirtualworld.com/th/article/design-thinking-for-digital-workplace>

ขั้นที่ 5 ทดสอบ (Test) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นของการทดสอบว่า ผู้เรียนสามารถทำตามแบบที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรค ในการสร้างชิ้นงานหรือผลงานหรือไม่ และมีวิธีแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร รวมถึง การปรับปรุง พัฒนา และหาทางแก้ไขปัญหานั้นให้ดียิ่งขึ้น บทบาทของครู ในขั้นตอนนี้จะผู้ชี้แนะทางการพัฒนาช่วยเหลือผู้เรียนในการสรุปผลการ นำเสนอและตั้งคำถามเพื่อการพัฒนาต่อและบทบาทของผู้เรียนจะเป็น ผู้นำเสนอ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะรวมถึงเป็นนักปรับปรุง โดย นำข้อเสนอแนะที่ได้กลับมาวิเคราะห์และปรับปรุงของตนเองให้ดีขึ้น

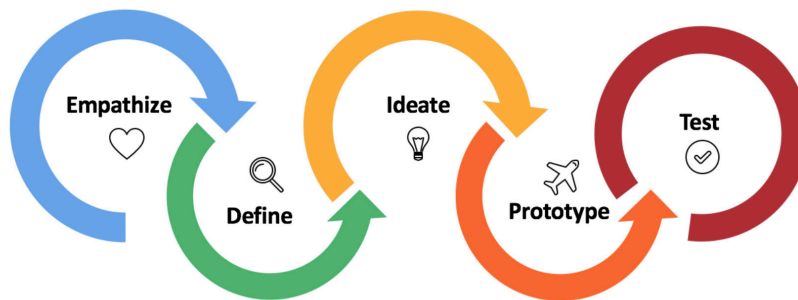
ในการจัดการเรียนรู้ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอ ขนมนต้นแบบของตนเอง และอาจให้เพื่อนกลุ่มอื่นสวมบทบาทเป็นลูกค้าเข้ามา ชมและแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนกลุ่มที่นำเสนออาจใช้คำถามในการ สอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูล เช่น “เห็นแล้วรู้สึกอย่างไร อยากซื้อขนมชิ้นนี้ หรือไม่ เพราะอะไร” “มีอะไรที่ชอบเป็นพิเศษในขนมชิ้นนี้” “มีอะไรที่ อยากให้ปรับปรุงเพื่อให้ขนมนี้ดีขึ้นอีก” จากนั้นครูอาจใช้คำถาม เช่น “จากคำติชม ผู้เรียนคิดว่าควรปรับปรุงอะไรบ้าง” “เราต้องกลับไปแก้ไขที่ ขั้นตอนไหนบ้าง” เพื่อให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่สอบถามได้มาสรุปและ สะท้อนผลว่าจะนำไปปรับปรุงขนมของตนเองให้ดีขึ้นในครั้งต่อไปได้อย่างไร เพื่อให้ขายดีที่สุดในงานตลาดนัดโรงเรียน

จากตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมา ผู้เรียนไม่เพียงแต่จะได้ ขนมหือถือที่ปลอดภัยสำหรับขายในงานตลาดนัดเท่านั้น แต่ผู้เรียนยังได้เรียนรู้ การแก้ปัญหอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบทั้ง 5 ขั้นตอน

ดังภาพที่ 1 ได้แก่ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา ขั้นที่ 2 ระบุนความต้องการ ขั้นที่ 3 นำเสนอแนวทางแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 สร้างผลงาน ขั้นที่ 5 ทดสอบ โดยทุกขั้นตอนช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน

- การคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล: ผู้เรียนได้ฝึก คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างรอบคอบและสร้างสรรค์เพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้ใช้งานจริง
- การแสดงออกและนำเสนอแนวคิด: ผู้เรียนมีโอกาสแสดง ความคิดและเสนอแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์และ แปลกใหม่
- การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติและทำงานร่วมกัน: ผู้เรียนได้ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ผ่านการลงมือทำจริงและการทำงานเป็นทีม
- การพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์: ผู้เรียนได้ฝึกการ เป็นผู้ฟังที่ดี พัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

กระบวนการคิดเชิงออกแบบนี้เปรียบเสมือนกับเครื่องมือและ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนา ความสามารถในการคิด ตลอดจนยังช่วยให้บรรลุสมรรถนะสำคัญของ ผู้เรียนด้านการคิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกด้วย ซึ่งเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ศักยภาพ พร้อมรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในอนาคต

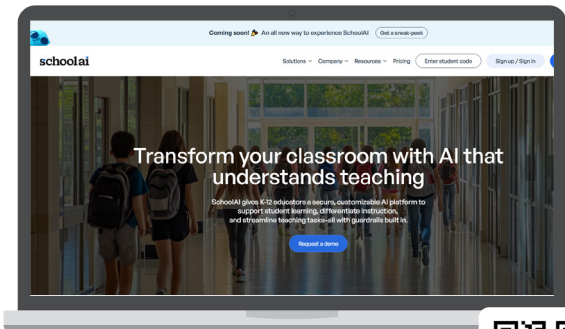

ภาพจาก: <https://ruralhandmade.com/blog/the-five-stages-of-design-thinking-a-comprehensive-overview>

บรรณานุกรม

- National Education Association. (2010). Preparing 21st Century Students for a Global Society: an educator's guide to the "four cs". Retrieved March 25, 2025, from <http://www.nea.org/assets/docs/A-Guide-to-F>.
- Pratomo, L. & Siswandari, C. & Wardani, D. K. (2021). The Effectiveness of Design Thinking in Improving Student Creativity Skills and Entrepreneurial Alertness. *International Journal of Instruction*, 14(4): 695–712. doi.org/10.29333/iji.2021.14440.
- The Stanford D.school Bootcamp Bootleg. (HPI). (2010). *D.school Bootcamp Bootleg*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2568, จาก <https://dschool.stanford.edu/resources/design-thinking-bootleg>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา ชูจิต ตริรัตน์พันธ์. (2560). *DESIGN THINKING: learning by doing การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ*. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2568, จาก <https://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf>.

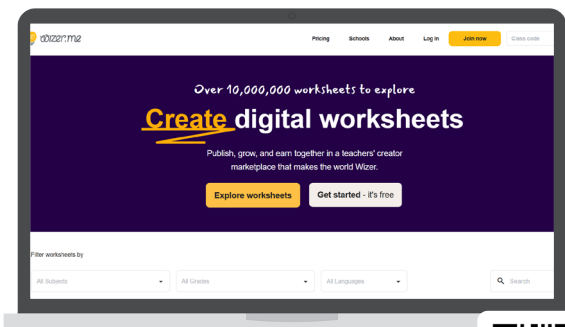
SchoolAI

<https://schoolai.com/>

SchoolAI คือ แพลตฟอร์ม AI สำหรับสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะบุคคลผ่านระบบ Spaces ที่นักเรียนสามารถโต้ตอบกับ AI ได้เอง และครูสามารถใช้เครื่องมือสร้าง แผนการสอน ใบงาน แบบฝึกหัด และแบบทดสอบอัตโนมัติ ช่วยประหยัดเวลาและลดภาระงาน โดยระบบให้ข้อมูลเชิงลึกแบบเรียลไทม์เพื่อช่วยให้ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าหรือจุดที่ต้องพัฒนาของนักเรียนได้ทันที SchoolAI มีบริการฟรีให้ใช้งาน พร้อมทั้งมีแผนสำหรับโรงเรียนที่ต้องการฟีเจอร์เพิ่มเติม รับรองมาตรฐานด้านความเป็นส่วนตัว ทำให้ใช้งานได้อย่างปลอดภัยและน่าเชื่อถือ

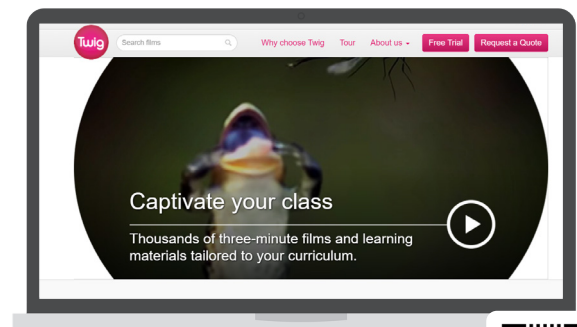
เว็บช่วยเหลือ

Wizer

<https://app.wizer.me/>

Wizer เป็นแพลตฟอร์มสร้างใบงานออนไลน์แบบ Interactive ที่ใช้งานง่าย ครูสามารถสร้างใบงานพร้อมตรวจและให้คะแนนแบบอัตโนมัติ ลดภาระการตรวจการบ้านและประเมินผลได้รวดเร็ว นักเรียนสามารถทำใบงานได้ทุกอุปกรณ์ เสริมการเรียนรู้เชิง Active Learning และช่วยให้ครูติดตามพัฒนาการของนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ โดยอาจจะต้องเสียค่าบริการในการเข้าใช้งาน Classroom นอกจากนี้แพลตฟอร์ม Wizer ยังสามารถเชื่อมโยงกับ Canva ได้ด้วย

Twig

<https://www.twig-world.com/>

เว็บไซต์ Twig ให้บริการสื่อการเรียนการสอนที่เป็นคลิปสั้น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภูมิศาสตร์ พร้อมแผนการสอน ใบงาน และแบบทดสอบที่ตรงตามมาตรฐานหลักสูตร เนื้อหามีความน่าเชื่อถือสูง ผลิตโดยหน่วยงานระดับโลก เช่น BBC NASA และ Science Photo Library ช่วยให้การเรียนมีคุณภาพและน่าสนใจมากขึ้น

สสวท. ร่วมการบันทึกเทปถวายพระพรฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2568

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระเดช เจียรสุขสกุล ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) นำคณะผู้บริหารและพนักงาน สสวท. เข้าร่วมบันทึกเทปถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2568 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ณ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก (ช่อง 5HD)

สสวท. เสริมพลังเยาวชนวิทยะ! พบนิสิตนักศึกษาทุน พสวท. ในงานประชุมวิชาการ DPST Conference 2025

รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระเดช เจียรสุขสกุล ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) นำทีมผู้บริหารและนักวิชาการ สสวท. จัดกิจกรรม “สสวท. พบนิสิตนักศึกษาทุน พสวท.” ในการประชุมวิชาการ DPST Conference 2025 เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ณ โรงแรมคุ้มภูคำ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สสวท. เดินหน้า “ทบทวนยุทธศาสตร์” รองรับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคดิจิทัล

สสวท. จัดการประชุม Retreat เพื่อทบทวนยุทธศาสตร์ของ สสวท. และเปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ สสวท. ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องในการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจและบทบาทของ สสวท. ในอนาคต โดยพิจารณารายละเอียดตามแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของ สสวท. เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ณ ห้องประชุมศาสตราจารย์วิจิตร ศรีสอ้าน ชั้น 5 อาคารอุดมศึกษา 1 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ปลูกพลังสร้างสรรค์ นักเรียน พสวท. เสริมทักษะวิทยะ-ครัว กับกิจกรรม “Sea Food: อาหารแห่งอนาคต”

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดค่ายวิทยาศาสตร์ภาคฤดูร้อนสำหรับนักเรียนโครงการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ทุน พสวท.) ปีการศึกษา 2567 ในหัวข้อ “SEE THE SEA : ค้นหาทะเล ค้นหาตัวตน” ระหว่างวันที่ 28 เมษายน - 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ณ สิริิน พลา รีสอร์ท แอนด์ รีสอร์ท อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง กิจกรรมหลักที่จัดในค่ายฯ เช่น การบรรยายพิเศษ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ แรลลี่วิทยาศาสตร์บูรณาการ การศึกษาฐาน ณ ศูนย์การเรียนรู้ด้านพลังงาน กิจกรรมดาราศาสตร์ กิจกรรมศึกษาแหล่งเรียนรู้ ณ เกาะเสม็ด กิจกรรมวิทยาศาสตร์กับอาหารแห่งอนาคต และกิจกรรมสิ่งประดิษฐ์ โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวนรวม 135 คน

สสวท. พัฒนาครูโรงเรียนในพระราชดำริฯ เพื่อส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล และส่งต่อคุณภาพการเรียนรู้ไปสู่ผู้เรียน

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมทางด้านวิชาการ และพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ ที่อยู่ภายใต้โครงการในพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชายขอบและห่างไกลทั่วประเทศ โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการฯ จำนวน 4 ครั้ง ในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2568 มีผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งสิ้น 825 คน

สสวท. เสริมพลังครู ดชด. 4 ภูมิภาคทั่วไทย สร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้เด็กปฐมวัยในโรงเรียน ดชด.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เดินหน้าพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ดชด.) จัดอบรม “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับปฐมวัย” ให้กับครูและนายตำรวจจิตอาสาจากกองกำลังตำรวจตระเวนชายแดนร่วมสังเกตการณ์การอบรม รวมทั้งสิ้น 417 คน จาก 220 โรงเรียน ครอบคลุม 4 ภูมิภาค

สสวท. เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแสดงความคิดเห็นต่อ “บทบาท” และ “เป้าหมาย” การดำเนินงาน สสวท.

เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของ สสวท. ในระบบนิเวศ (Ecosystem) และห่วงโซ่ผลการดำเนินงาน (Result Chain) ณ โรงแรมเดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ กรุงเทพมหานคร โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระเดช เจียรสุขสกุล ผู้อำนวยการ สสวท. เป็นประธานกล่าวต้อนรับ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และความคาดหวังของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

สสวท. ผนึก ธปท. ต่อยอด “คณิตศาสตร์การเงิน” เสริมทักษะวางแผนการเงินนักเรียนทั่วประเทศ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมกับธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “การนำกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์การเงินไปใช้ในชั้นเรียน” สำหรับครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน 4 ภูมิภาค การอบรมมุ่งส่งเสริมให้ครูนำกิจกรรมคณิตศาสตร์การเงินที่เน้นการวางแผนและการจัดการการเงินไปปรับใช้ในชั้นเรียนอย่างเหมาะสมกับบริบทและความสนใจของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้จ่ายอย่างชาญฉลาดและพัฒนาความฉลาดรู้ทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551

สสวท. ขวนเด็กปฐมวัย “ท่องไปในดินแดนไดโนเสาร์” เรียนรู้วิทยาศาสตร์สนุกสนานในงานวันนักวิทยาศาสตร์น้อย ปี 2568

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2568 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมกับศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ จังหวัดขอนแก่น และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 จัดงาน “วันนักวิทยาศาสตร์น้อย ประจำปี 2568” ภายใต้หัวข้อ “ท่องไปในดินแดนไดโนเสาร์” ณ ศูนย์ศึกษาวิจัยและพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ จังหวัดขอนแก่น

สสวท. จัดค่ายเสริมทักษะและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู สำหรับผู้รับทุนโครงการ สวค. ระดับ ป.ตรี ชั้นปีที่ 1

ดร.สุพรรณิ ขาญประเสริฐ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นประธานเปิดค่ายและกล่าวให้โอวาทผู้รับทุนโครงการ สวค. ประเภท 1 (ระดับปริญญาตรี-โท) โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการสร้างเครือข่ายผู้รับทุนโครงการ สวค. ค่ายดังกล่าวจัดขึ้นระหว่างวันที่ 29 พฤษภาคม - 2 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ณ ศูนย์ฝึกอบรมธนาคารกรุงไทย (เขาใหญ่) จ.นครราชสีมา

สสวท. ฝึก มทส. จัดค่ายพัฒนาทักษะครู ให้ผู้รับทุน สวค. ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ทั่วประเทศ

สำนักวิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จัดค่ายเสริมสร้างทักษะและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับผู้รับทุนโครงการ สวค. ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 รุ่น 1 จาก 10 ศูนย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ จำนวน 62 คน ระหว่างวันที่ 6 - 9 มิถุนายน พ.ศ. 2568 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สสวท. จัดกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือสังคม สสวท. ร่วมใจบริจาคเลือดกับสภากาชาด “ให้เลือด = ให้ชีวิต”

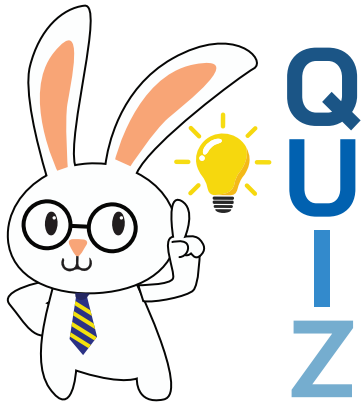
คณะผู้บริหาร พนักงานและเจ้าหน้าที่ที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมใจบริจาคโลหิตกับสภากาชาดในกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือสังคม สสวท. บริจาคเลือดกับสภากาชาด “ให้เลือด = ให้ชีวิต” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น สร้างประโยชน์ให้กับสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ณ สภากาชาดไทย

สสวท. ต้อนรับคณะผู้แทนประเทศไทย กว่า 8 รางวัลจากฟิสิกส์โอลิมปิกเอเชีย 2568

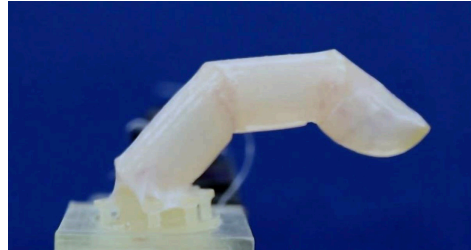
ดร.สุพรรณิ ขาญประเสริฐ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เป็นประธานในพิธีต้อนรับและร่วมแสดงความยินดีกับคณะผู้แทนประเทศไทยไปแข่งขันฟิสิกส์โอลิมปิกระดับทวีปเอเชีย ประจำปี พ.ศ.2568 (25th APHO 2025) ระหว่างวันที่ 4 - 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ณ เมืองดาร์จาวา ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย โดยผู้แทนประเทศไทย สามารถคว้าได้ 1 เหรียญทอง 6 เหรียญทองแดง และ 1 เกียรติคุณประกาศ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2568 ณ บริเวณประตู 1 ชั้น 2 ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

เป้าหมายสูงสุดของการวิจัยนี้คืออะไร?

ศาสตราจารย์โชจิ ทาเคอุชิ บอกกับสื่อต่างๆ ว่า เป้าหมายสูงสุดของโครงการนี้คือ การสร้าง “หุ่นยนต์ไบโอไฮบริดหรือหุ่นยนต์คล้ายมนุษย์ มีกล้ามเนื้อ มีผิวหนัง ซึ่งทำงานได้อย่างสมบูรณ์แบบ” สามารถซ่อมแซม

นิ้วมือหุ่นยนต์ที่ถูกหุ้มด้วยผิวหนังที่เป็นประกอบด้วยเซลล์ที่มีชีวิต (Shoji Takeuchi/University of Tokyo)

ที่มา: Scientists covered a robot finger in living human skin | New Scientist

ตัวเองได้เหมือนผิวหนังจริง สามารถรับรู้สิ่งรอบตัว และเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ได้อย่างใกล้เคียงที่สุด

จุดเริ่มต้นของงานวิจัยแบบนี้ คืออะไรกัน และมันจะพาเราไปถึงไหน?

ค่ายจะพามาต่อกันต่อ จากการติดตามอ่านเพิ่มเติมจากงานวิจัยและข่าวสารต่างๆ พบว่า จุดเริ่มต้นของงานวิจัยประเภทนี้ไม่ได้มีแค่ประเทศญี่ปุ่นเท่านั้นที่สนใจ แต่เป็นเทรนด์ที่กำลังมาแรงในหลายๆ ประเทศ โดยหลักๆ แล้วนักวิทยาศาสตร์ต้องการจะลดช่องว่างระหว่างหุ่นยนต์กับมนุษย์เพื่อให้หุ่นยนต์สามารถทำงานร่วมกับมนุษย์ได้อย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ค่ายจะแบ่งเป็นประเด็นให้เห็นได้ชัดเจน คือ

- 1) **จุดเริ่มต้น** นักวิทยาศาสตร์มองว่าผิวหนังของหุ่นยนต์ในปัจจุบันที่เป็นโลหะหรือพลาสติกยังแข็งกระด้างเกินไปและมีข้อจำกัดหลายอย่าง จึงเกิดแนวคิดที่จะนำวัสดุชีวภาพ (Biological Materials) มาใช้แทนเพื่อให้หุ่นยนต์มีความยืดหยุ่นและมีสัมผัสที่เหมือนจริงมากขึ้น
- 2) **เป้าหมายสูงสุด** นอกเหนือจากการสร้างหุ่นยนต์ที่มีผิวหนังเหมือนมนุษย์และสามารถยิ้มได้แล้ว เป้าหมายสูงสุดที่นักวิจัยกำลังมุ่งไปคือ การสร้าง “ระบบอวัยวะชีวภาพ” ที่ซับซ้อนขึ้นในตัวหุ่นยนต์ เช่น การสร้างระบบหลอดเลือดเพื่อส่งสารอาหารให้ผิวหนังอยู่ได้นานขึ้น หรือการใส่เซลล์ประสาทเพื่อให้ผิวหนังรับรู้ความรู้สึกได้ รวมถึงการใส่เซลล์สร้างเม็ดสี (Melanocytes) เพื่อให้หุ่นยนต์สามารถ “ผิวแทน” ได้เหมือนคนจริงๆ

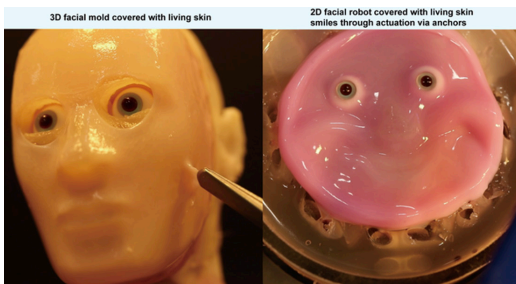
เมื่อหุ่นยนต์เหมือนมนุษย์มากขึ้น สังคมจะปรับตัวกันอย่างไร?

ในวันที่หุ่นยนต์ถูกพัฒนาไปจนมีรูปลักษณ์และผิวสัมผัสที่เหมือนกับมนุษย์มากๆ แล้ว คำถามที่ค่ายเชื่อว่าหลายคนต้องคิดตามมาก็คือ “แล้วเราจะแยกออกได้อย่างไร ว่าใครคือมนุษย์และใครคือหุ่นยนต์?” ซึ่งแน่นอนว่าประเด็นนี้จะต้องเป็นเรื่องที่นำมาถกเถียงกันอย่างกว้างขวางเลยทีเดียว รวมทั้งค่ายเชื่อว่ามันยังเป็นประเด็นที่มีทั้งความกังวลและความคาดหวังเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน มาลองดูความกังวลที่จะเกิดขึ้นกันก่อน

- 1) ความกังวลเรื่องจริยธรรม การที่จะสร้างสิ่งมีชีวิตที่มีความคล้ายคลึงกับมนุษย์ขึ้นมากจะทำให้เกิดคำถามทางจริยธรรมมากมาย เช่น เราควรปฏิบัติต่อหุ่นยนต์เหล่านี้อย่างไร ต้องออกกฎหมายควบคุมหรือไม่ และพวกเขามีสิทธิต่างๆ เหมือนที่มนุษย์พึงได้รับหรือไม่

สวัสดิ์ผู้อ่านที่รัก ฉบับนี้ค่ายจะพามาสัมผัสความน่าตื่นเต้นของเทคโนโลยีหุ่นยนต์ที่นักวิทยาศาสตร์พยายามจะทำให้เหมือนมนุษย์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หุ่นยนต์รุ่นใหม่ที่ว่านี้เรียกว่า “Biohybrid Humanoid Robots” ซึ่งต่อไปค่ายจะเรียกเป็นภาษาไทยว่า “หุ่นยนต์คล้ายมนุษย์ที่มีกล้ามเนื้อ” คำนี้จะทำให้คุณๆ เข้าใจเจ้าหุ่นยนต์ประเภทนี้มากขึ้น มันเป็นหุ่นยนต์ที่ถูกสร้างจากทีมนักวิทยาศาสตร์ของญี่ปุ่นที่ได้สร้างหุ่นยนต์ที่มีผิวหนังที่มีชีวิต (ไม่ใช่แบบเดิมที่ผิวหนังหุ่นยนต์เป็นซิลิโคน) และสามารถยิ้มได้ด้วย ใช่เลย! ฟังดูแล้วเหมือนหลุดมาจากหนังไซไฟเลยใช่ไหม แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วและยังคงทำการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากผิวหนังธรรมดาๆ สู่รอยยิ้มที่มีชีวิตของหุ่นยนต์คล้ายมนุษย์ที่มีกล้ามเนื้อ ถูกสร้างจากทีมวิจัยของศาสตราจารย์โชจิ ทาเคอุชิ (Professor Shoji Takeuchi) จากห้องปฏิบัติการ Biohybrid Systems ของมหาวิทยาลัยโตเกียว โดยพวกเขาได้ทำการสร้าง “ผิวหนังที่มีชีวิต (Living Skin)” โดยการนำเซลล์ของมนุษย์มาเลี้ยงในห้องทดลอง และนำไปหุ้มบนหน้าของหุ่นยนต์ที่มีรูปร่างคล้ายมนุษย์ ทำให้กลายเป็นหุ่นยนต์ที่มีผิวหนังเหมือนมนุษย์ นี่คือการเริ่มต้นของการรวมกันของเทคโนโลยีและสิ่งมีชีวิตอย่างแท้จริง

ที่มา: This pink blob with beady eyes is a humanoid robot with “living skin” – CBS News

ทีมวิจัยได้ใช้เทคนิคพิเศษที่เรียกว่า “การยึดแบบเจาะรู (Perforation-type Anchors)” ซึ่งเลียนแบบโครงสร้างเอ็นยึดผิวหนังตามธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้เซลล์ผิวหนังสามารถติดกับโครงสร้างใบหน้าของหุ่นยนต์ได้อย่างมั่นคงและยืดหยุ่นโดยไม่ฉีกขาด นอกจากใบหน้าแล้วพวกเขายังทดลองกับนิ้วหุ่นยนต์ที่หุ้มด้วยผิวหนังชนิดเดียวกัน ซึ่งสามารถยับและดัดตัวดูขนาดเล็กได้อย่างเป็นธรรมชาติอีกด้วย นอกจากนี้เขายังพบว่าเมื่อเซลล์ที่นิ้วมือหุ่นยนต์เหล่านี้ได้รับความเสียหาย มันก็สามารถซ่อมแซมตัวเองได้ในลักษณะเดียวกับที่มนุษย์ได้รับบาดเจ็บเล็กน้อยๆ ที่นิ้วมือ

เรื่องความสับสนที่จะเกิดขึ้นในสังคม หากเราไม่สามารถแยกแยะระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์ได้ อาจจะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมต่างๆ ตามมามากมาย เช่น การหลอกลวง การสร้างความสัมพันธ์ที่สับสนระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์ หรือแม้กระทั่งความวิตกกังวลต่อการมีอยู่ของมนุษย์ในอนาคต 3) ความกังวลต่อความปลอดภัย คุณๆ ลองคิดดูว่า ถ้าหากมีการพัฒนาของ AI จนสามารถทำให้หุ่นยนต์ที่มีรูปลักษณ์ภายนอกเหมือนมนุษย์สามารถคิดเองได้ ทำอะไรเองได้ทั้งหมดโดยไม่ต้องรอรับคำสั่งจากมนุษย์ คุณคิดว่ามันจะกลายเป็นภัยคุกคามกับมนุษย์หรือเปล่า 4) ความกังวลต่อความมั่นคงในการทำงานของมนุษย์ในอนาคตน่าจะมีการใช้หุ่นยนต์เข้ามาทดแทนแรงงานของมนุษย์สำหรับการทำงานที่ซ้ำซากเป็นรูปแบบที่แน่นอน การทำงานที่เสี่ยงอันตราย หรืองานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องโดยไม่เว้นพัก

จากข่าว ณ เวลานั้น น่าจะเคยเห็นผ่านตามาบ้างว่า บริษัท UBTECH ของประเทศจีนได้พัฒนาหุ่นยนต์ รุ่น Walker S2 ที่มีความสูง 162 cm หนัก 43 kg จุดเด่นของหุ่นยนต์รุ่นนี้ก็คือ เมื่อพลังงานในแบตเตอรี่ใกล้จะหมด หุ่นยนต์รุ่นนี้จะมีสามารถในการเดินมาเปลี่ยนแบตเตอรี่ก้อนใหม่ (เป็นแบตเตอรี่ลิเทียม 48 โวลต์) ให้กับตัวเองได้ ทำให้หุ่นยนต์รุ่นนี้สามารถทำงานได้โดยไม่มีการหยุดพักกันเลยทีเดียว สำหรับแบตเตอรี่แต่ละก้อนจะทำให้หุ่นยนต์รุ่นนี้สามารถเดินได้ประมาณ 2 ชั่วโมง หรือยืนทำงานได้ประมาณ 4 ชั่วโมง และแบตเตอรี่เก่าที่หุ่นยนต์เปลี่ยนเก็บใส่ไว้ในช่องชาร์ตแต่ละช่องก็จะใช้เวลาในการชาร์ตจนเต็มในแต่ละครั้งเป็นเวลา 90 นาที และหุ่นยนต์ที่ชื่อ Atlas ที่ผลิตจากบริษัท Boston Dynamics ของอเมริกาที่นักวิจัยสร้างมันให้สามารถวิ่ง กระโดดข้ามสิ่งกีดขวาง ตีลังกามันไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อให้เคลื่อนไหวในแบบที่มนุษย์ทำได้เท่านั้น มันยังสามารถขยับร่างกายในแบบที่มนุษย์ทำไม่ได้ เช่น การหมุนตัวหรือการบิดตัวในมุมที่เกินขีดจำกัดของมนุษย์ เพื่อให้มันสามารถทำภารกิจต่างๆ ให้สำเร็จได้ และถูกขับเคลื่อนด้วย AI จึงทำให้มันสามารถเรียนรู้จากสถานการณ์จริงได้ เช่น ขณะกำลังยกถังที่มีน้ำหนักขึ้น แล้วถังร่วง (มนุษย์เอาเหล็กมาเคาะให้ถังหลุดจากมือหุ่นยนต์) มันก็จะสามารถเก็บถังขึ้นมาใหม่ได้ หรือเมื่อมนุษย์ใช้แท่งเหล็กดันมันไปทางด้านหลัง มันก็จะมีการก้าวถอยหลังในลักษณะเดียวกับที่มนุษย์ทำเพื่อทำให้มันไม่ล้ม หรือถ้าล้มมันก็จะสามารถลุกขึ้นมาเองได้ แสดงให้เห็นว่า Atlas สามารถปรับเปลี่ยนการเคลื่อนไหวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างดีเยี่ยม ตายขอเล่าถึงหุ่นยนต์อีกตัวที่ชื่อว่า Figure 02 ที่ถูกสร้างให้ทำงานร่วมกับ AI ของ OpenAI เป็นหุ่นยนต์ของบริษัท Figure AI ทำให้มันเป็นหุ่นยนต์ที่สามารถคุยกับเราได้ เข้าใจคำสั่ง ตอบคำถาม และอธิบายได้ว่ามันกำลังทำอะไรอยู่ได้อย่างเป็นธรรมชาติ มันสามารถเรียนรู้ได้จากโลกจริง ผ่านระบบ AI และกล้องหลายๆ ตัว เช่น สามารถหยิบสิ่งของต่างๆ ไปใส่ในตระกร้าได้อย่างถูกต้องโดยการประมวลผลจากภาพและการโต้ตอบกับมนุษย์ มีการออกแบบให้มีมือที่มีความละเอียดอ่อนคล้ายกับมือของมนุษย์มากๆ ทำให้สามารถทำงานต่างๆ ที่มีความแม่นยำสูงได้ มีจุดเด่นคือ สามารถคิดและตอบสนองได้อย่างมีเหตุผลมากกว่า Figure 01 คุณๆ รู้สึกยังไงไปกับตายไหม

ต่อมาตายจะพาเข้าสู่ประเด็นความคาดหวังต่อการวิจัยและพัฒนาหุ่นยนต์ในอนาคตว่ามีอะไรบ้าง 1) ความคาดหวังทางการแพทย์

เทคโนโลยีการสร้างผิวหนังให้กับหุ่นยนต์นี้ไม่ได้มีประโยชน์แค่งานหุ่นยนต์เท่านั้น ศาสตราจารย์โจจิ ทาเคอุชิ ยังกล่าวอีกว่า มันสามารถนำไปใช้ในการทดสอบยา การปลูกถ่ายผิวหนัง และการรักษาบาดแผลได้ด้วย 2) ความคาดหวังในการนำไปใช้เป็นผู้ช่วยในชีวิตประจำวัน หุ่นยนต์ที่มีผิวสัมผัสและพฤติกรรมเหมือนมนุษย์จะสามารถเป็นผู้ช่วยในด้านต่างๆ ได้ดีขึ้น เช่น การดูแลผู้สูงอายุ หรือการทำงานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนสูง 3) ความคาดหวังในการทำวิจัยการสร้างหุ่นยนต์คล้ายมนุษย์ที่มีกล้ามเนื้อ จะช่วยให้นักวิทยาศาสตร์เข้าใจการทำงานของร่างกายมนุษย์ได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม 4) ความคาดหวังในการนำหุ่นยนต์มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตจากการทำงาน โดยโรงงานต่างๆ จะสามารถเปิดทำงานได้ตลอดเวลาโดยไม่มีความหยุดพัก เพราะหุ่นยนต์สามารถทำงานได้ตลอด 24 ชั่วโมง

คุณคิดว่า AI จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับตายไหม?

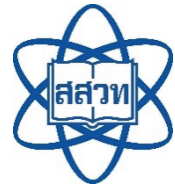
ตายขอตอบเลยว่าแน่นอน! งานวิจัยเกี่ยวกับหุ่นยนต์ในปัจจุบันแทบจะขาด AI ไม่ได้เลย ยิ่งเป็นหุ่นยนต์ไบโอไฮบริดหรือหุ่นยนต์คล้ายมนุษย์ที่มีกล้ามเนื้อ ที่มีเป้าหมายจะเลียนแบบพฤติกรรมของมนุษย์ด้วยแล้ว การใช้ AI เพื่อช่วยทำให้หุ่นยนต์สามารถ “เรียนรู้ได้เอง” และ “คิดได้เอง” จากข้อมูลที่ได้รับจะช่วยให้การเคลื่อนไหวและการแสดงออกทางสีหน้าเป็นธรรมชาติมากขึ้น โดย 1) AI จะเข้ามาช่วยควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อ ซึ่งในปัจจุบัน การแสดงสีหน้าของหุ่นยนต์ยังต้องใช้การเขียนโปรแกรมควบคุมอยู่ แต่ในอนาคต AI จะสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพแวดล้อมผ่านเซ็นเซอร์ต่างๆ ที่ถูกติดตั้งไว้ และตอบสนองด้วยการแสดงออกทางสีหน้าได้อย่างเหมาะสม 2) AI จะเข้ามาช่วยในการเรียนรู้ของหุ่นยนต์ ทำให้หุ่นยนต์สามารถเรียนรู้วิธีการยิ้ม วิธีการขยับนิ้ว หรือการแสดงอารมณ์ต่างๆ ได้เองจากการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ทำให้หุ่นยนต์มีพฤติกรรมที่ซับซ้อนและเหมือนมนุษย์มากยิ่งขึ้น

สรุปแล้ว มีประโยชน์หรือโทษมากกว่ากัน? ตายว่าเรื่องนี้ก็จะเหมือนกับประเด็นทางสังคมอื่นๆ หรือเหมือนกับเหรียญที่มีสองด้าน ถ้าจะพูดถึงประโยชน์ มันก็มีประโยชน์มากมายมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านการแพทย์ การวิจัย การเป็นผู้ช่วยมนุษย์ และอื่นๆ ที่อาจจะมีการนำไปประยุกต์ใช้ แต่โทษหรือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นก็มีไม่น้อยเลย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความปลอดภัยและจริยธรรม สิ่งสำคัญที่สุดที่ตายคิดว่าเราต้องทำก็คือ “การเตรียมพร้อม” ทุกๆ คนในสังคมต้องร่วมกันสร้างกฎเกณฑ์และกรอบจริยธรรมที่ชัดเจนตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อทำให้เทคโนโลยีนี้เติบโตไปในทิศทางที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์กับมนุษยชาติอย่างแท้จริง ถึงตอนนี้ ตายเชื่อว่าข้อมูลที่น่ามาเล่าให้คุณฟังทั้งหมดในฉบับนี้ น่าจะช่วยให้คุณเรามองภาพรวมของเทคโนโลยีนี้ได้ชัดเจนขึ้น และหากมีเรื่องราวที่น่าสนใจที่อยากจะให้ตายค้นหารายละเอียดเพิ่มเติมมาเล่าให้ฟัง สามารถแจ้งมาที่ตายได้ที่ funny_rabbit@live.co.uk เหมือนเช่นเคย

อนาคตไม่ได้อยู่แค่ในจินตนาการอีกต่อไป แต่กำลังถูกสร้างขึ้นจริงในห้องทดลองแล้ว

e-Book

แบบฝึกหัดส่งเสริมกระบวนการคิดคณิตศาสตร์ 3 ระดับ
(พื้นฐาน พัฒนา ก้าวหน้า) ชั้น ป.6 ภาคเรียนที่ 1

สอดคล้องตามหลักสูตร ฯ 60

เล่มแบบฝึกหัด

เล่ม 1 : บทที่ 1 ห.ร.ม. และ ค.ร.น.

เล่ม 3 : บทที่ 3 ทศนิยม

เล่ม 5 : บทที่ 5 แบบรูป

เล่ม 2 : บทที่ 2 เศษส่วน

เล่ม 4 : บทที่ 4 ร้อยละและอัตราส่วน

สั่งซื้อได้แล้ว

www.chulabook.com

หมายเหตุ

มีเล่มเฉลย/ตัวอย่างคำตอบแต่ละบทจำหน่าย

หนังสือ และ ของ สสวท.

BOOK องค์การคำของ สสวท.

ติดต่อได้ตาม
ช่องทางด้านล่าง ▼

ร้านหนังสือ สสวท.
bookstore.ipst.ac.th

CU e-Bookstore

ร้านศึกษาภัณฑ์พาณิชย์
suksapananit.com

SE-ED

Bundanjai
by SE-ED

e-BOOK

NAIINPANN

meb

OOKBEE

The 1 book

